Die Hervormer

MERENSKY-BIBLIOTEEK
UNIVERSITEIT VAN PRETORIA
-2-7-1973
Klasnommer 2 (68)
Registernommer H 64/4

Jaargang LXIV Nr. 4
JULIE 1973

Amptelike orgaan van die
Nederduitsch Hervormde
Kerk van Afrika

By die Poswese as
Nuusblad geregistreer

DIE NUWE KERK VAN VRYBURG — lees bladsy 28

„Verlede jaar het ek uitgeput van my vakansie teruggekom..."

„Vanjaar het ek heerlik ontspan op 'n sorgvrye SASTOER"

Alles gereël met een besoek aan die S.A. Spoorwegreisburo.

„Verlede jaar het ek en 'n vriendin per motor gaan toer, maar daar was soveel probleme dat ons dit halfpad laat vaar het. Onbevestigde besprekings, vol hotelle, vergeefse foonoproepe. En die eindelose bestuurdery! ‚Nooit weer nie!' het ek gesê.

„Maar vanjaar was dit 'n heel ander storie. Ek het op 'n onvergeetlike SASTOER gegaan Wildtuin toe en terug – in leunstoelgemak en met alles vir my gedoen! En alles gereël met net één besoek aan die S.A. Spoorwegreisburo!"

Nog SASTOERE

Vanaf Johannesburg na Durban oor Mont-aux-Sources (Drakensberge) – 3 dae – R44,00. Na Durban deur die Nasionale Krugerwildtuin, Swaziland en die Hluhluwewildreservaat – 6 dae – R128,00. Na Kaapstad oor die Drakensberge, Pietermaritzburg, die Transkei en die Tuinroete – 7 dae – R135,00. Na Oos-Transvaal, oor die Kruinroete, Phalaborwa, die Nasionale Krugerwildtuin (insluitende die sentrale deel) en terug na Johannesburg – 5 dae – R95,00. Na die Nasionale Krugerwildtuin en terug – 4 dae – R77,00. Na die Willem Pretoriuswildtuin, Lesotho en die Golden Gate Hoogland Nasionale Park en terug – 5 dae – R85,00.

Vanaf Durban na Johannesburg oor Mont-aux-Sources (Drakensberge) – 3 dae – R44,00. Na Johannesburg deur die Hluhluwewildreservaat, Swaziland en die Nasionale Krugerwildtuin – 6 dae – R128,00. Na Kaapstad deur die Transkei, die Tuinroete en Wes-Kaapland – 5 dae – R99,00. Na Kaapstad met die Suidkus langs, die Transkei, die Tuinroete, Plettenbergbaai, Oudtshoorn (volstruisboerdery en Kangogrotte) en Wes-Kaapland – 7 dae – R145,00.

Vanaf Kaapstad na Durban deur Wes-Kaapland, oor die Tuinroete en die Transkei – 5 dae – R99,00. Na Durban deur Wes-Kaapland, oor Oudtshoorn (volstruisboerdery en Kangogrotte), Plettenbergbaai, die Tuinroete, die Transkei en die Suidkus van Natal – 7 dae – R145,00. Na Johannesburg deur die Tuinroete, die Transkei, Pietermaritzburg en die Drakensberge – 7 dae – R135,00. Daar's ook talle dag- en halfdaguitstappies vanaf Kaapstad.

Vanaf Windhoek na die Nasionale Etoshawildtuin – 5 dae – R88,00. Na Walvisbaai en Swakopmund – 3 dae – R70,00. Halfdagtoer deur Windhoek – R4,00.

Vanaf Port Elizabeth. Halfdagtoer na die Nasionale Addo-Olifantpark en terug – R2,50.

Op lang toere is verblyf, etes en ekskursies by die reisgeld ingereken. Dubbelkamers en hutte word gedeel. As daar enkelakkommodasie is, kos dit 'n weinig ekstra. Toergangers kan ook vooraf reël om tussenstedelike toere by enige erkende stopplek te begin of te beëindig – of om dit te onderbreek en met 'n volgende toerbus verder te reis. Vertrekke word gewaarborg.

Vir volle besonderhede raadpleeg u naaste S.A. Spoorwegreisburo (daar is kantore in al die hoofsentrums), u plaaslike stasiemeester of reisagent.

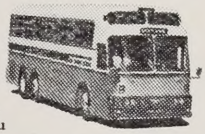

SASTOERE

VZ 73/5245/1

Hoe veilig is u gesin?

Laat RENTMEESTER u help om volkome rekenskap te gee van u rentmeesterskap

Rentmeester
VERSEKERAARS BEPERK
Hoofkantoor: Rentmeestergebou, Bosmanstraat 219, Pretoria.
Tel. 48-5020

VOLLEDIG BEPLANDE LEWENSVERSEKERING VERSKAF GEMOEDSRUS

adverto 9381/a

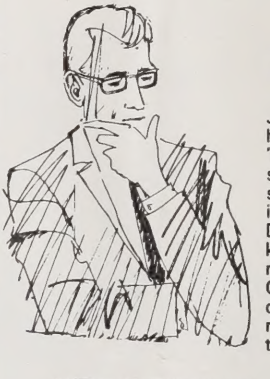

'N GROOT BELEGGING?

Ja! na die koop van 'n huis is die aankoop van 'n nuwe motorkar waarskynlik die grootste besteding van geld wat u in 'n leeftyd sal maak. Die handelaar by wie u koop, behoort 'n onberispelike reputasie te hê. Ons is met reg trots op ons s'n — 51 jaar lank reeds dien ons die motorpubliek van Pretoria.

CHEVROLET/RANGER MANTA/KADETT

Alderson + Flitton

Pretoriusstraat 405 ...... Tel. 482611
Hildastraat 427, Hatfield ...... Tel. 745971

Die Hervormer

JULIE 1973

Redakteur:
Ds. Joh. Dreyer,
Van Riebeeckstraat 97, Potchefstroom.
Redaksie:
Vroue Rubriek: Mev. Marie Dreyer.
Prof. dr. P. S. Dreyer; Dr. P. J. T. Koekemoer;
Prof. dr. J. I. de Wet; Prof. dr. F. J. van Zyl.
Sekretaris van Redaksie:
Ds. P. M. Smith, Kompilator Kerklike Publikasies
en Beriggewing.
Posbus 2368, Pretoria.

Inhoud

Die 57ste Algemene Kerkvergadering 1
Goed om naby God te wees . 2
Ds. en mevrou Nolte na 35 jaar 4
Geestelike weerbaarheid . . . 5
Die boodskap van Daniël . . . 7
Hosea 13 verklaar 8
Die Samaritane 9
Dr. Graafland tot professor . . 10
Gesamentlike aanbidding . . . 11
'n Merkwaardige figuur . . . 12
Kerstening 16
Sondagkope 16
Die huwelik 17
Hervormde predikantsvroue . . 18
Salig-rein van hart 20
Die jeug gesels 20
Gee julle om te eet 21
Die kinders se Hervormer . . 24
Joga-tegniek tot selfverlossing . 27
Vryburg wy kerk in 28
Gesprek tussen diaken en lidmaat 29
Amptelike berigte 31
Doodsberigte/Memoriams . . 31
Groter offers aan die kerk . . 31

Jaargang LXIV Nr. 4

DIE 57ste ALGEMENE KERKVERGADERING

Die afgelope Algemene Kerkvergadering kan in meer as een opsigte 'n merkwaardige vergadering genoem word. Die vergadering was ook as gevolg van verskillende besluite 'n belangrike vergadering. As uitstaande kenmerk van sy merkwaardigheid moet in die eerste plek genoem word die feit van sy opvallende eenstemmigheid oor groot besluite. Dat oor die vierhonderd afgevaardigdes, komende oor die lengte en breedte van Suider-Afrika, van Kaapstad in die suide tot uit Salisbury in Rhodesië in die noorde, van Windhoek in die weste tot uit Durban in die ooste van die land, eners dink oor die moeilike probleem van veelvolkigheid en 'n besluit daaroor sonder een enkele teenstem aanneem, kan immers nie anders as merkwaardig bestempel word nie.

Hierdie besluit is geneem na aanleiding van die „tendense," die neigings wat in die resolusie van die Gereformeerde Ekumeniese Sinode in Sydney in Australië aan die lig getree het oor gesamentlike aanbidding en die voorstel oor gemengde huwelike wat die verskillende etniese bevolkingsgroepe in ons land en ook elders betref. Die vergadering het dit unaniem verwerp en sy ou standpunt sedert die dae van die Groot Trek, en ook eerder, herbevestig. Hierdie standpunt is beliggaam in die bekende en omstrede Artikel III van die Hervormde Kerkwet, wat soos volg lui:

„Die kerk bewus van die gevare wat vermenging van Blank en Nie-Blank vir albei groepe inhou, wil geen vermenging in sy midde toelaat nie, maar beoog die stigting van eie volkskerke onder die verskillende volksgroepe, in die oortuiging dat aldus die bevel van die Here: „Maak dissipels van al die nasies," (Matt. 28:19) die beste tot sy reg sal kom en dat die eenheid in Christus deur so 'n werkverdeling nie geskaad sal word nie . . ."

Die besluite in Sydney geneem is deur lede in die vergadering aangevoel as die dun end van die wig in die rigting van intergrasie en gelykskawing.

'n Ander groot besluit wat geneem is, is om ter gelegenertyd 'n eie opleiding in een van die Bantoe stede buite Pretoria vir Bantoeleraars daar te stel. Vir die organisering hiervan sal mettertyd 'n voltydse superintendent benoem word.

☐ Blaai om

DIE 57ste ALGEMENE KERKVERGADERING

☐ Vervolg van vorige bladsy

Ook sal binne afsienbare tyd ’n vyfde studenteleraar beroep word en wel vir die Johannesburgse studente.

Die vroue-diaken het gekom om te bly in die kerk. Die vorige vergadering het nog wel ietwat aarselend daartoe besluit. Nou is dit met veel groter eenstemmigheid aanvaar as Bybels, dat die vrou ook tot die amp van diaken gekies en bevestig mag word.

Met instemming en waardering is kennis geneem van die ontwerp nuwe psalmmelodieë, die resultaat van die interkerklike kommissie vir die hersiening van die psalmmelodieë. In besonder is deur die vergadering hoë waardering betuig vir die dienswerk van die heer Willem Mathlener" oor ’n tydperk van 25 jaar, waarvan die kerk met betrekking tot elke aspek van die lied van die gemeente skone vrugte kon pluk".

Die priesterskap van die gelowiges het ook die aandag van die vergadering geniet. Daar is op gewys „dat almal nie ampsdraers hoef te wees om sinvol mee te werk aan die taakvervulling van die kerk nie". Die aktiewe uitlewing van die priesterskap van elke gelowige byvoorbeeld in eie huis en omgewing (kategese en aanmoediging van ander) is deur die vergadering beklemtoon.

Oor die verandering van die naam van die kerk is nou geen beslissing geneem nie, maar dis terug verwys vir oorweging om dan D.V. oor drie jaar tot finaliteit gebring te word. Uit die bespreking het dit geblyk, dat daar besware bestaan, wat die teenswoordige naam betref, ten opsigte van die Nederlandse ‚ch’ aan die einde van die woord Nederduitsch en verder is besware gelug oor die woorde ‚van Afrika’ wat wel vroeër van pas was toe daar nog gemeentes in Angola, in Kenia en Tanzania, die vroeëre Tanganjika, was, maar nou ’n verkeerde indruk kan skep.

Opvallend in die vergadering het dit geblyk, dat die kerk besig is om ’n groot kerk te word. Dit het nie alleen geblyk uit die groot getal afgevaardigdes uit die 254 gemeentes uit die vier hoeke van Suider-Afrika nie, nie alleen uit die groeiende getal ringe nie wat nou vanaf 24 tot 26 verhoog is, nie die 23 nuwe kerkgeboue in die afgelope drie jaar, uit die stygende getal intekenare op Die Hervormer te wete 33,900, uit die groot getal bedienaars van die Woord, wat nog ver te min is, maar dit het ook geblyk uit die klimmende begroting om al die fasette van die kerklike administrasie van die nodige fondse te voorsien.

Daar dien ook gewys te word op die flinke leiding van die vergadering deur die nuwe voorsitter prof. dr. J. P. Oberholzer.

Hoe swaarder en groter die taak van die kerk word, hoe meer word uitgesien na bekwame manne om leiding in die verskillende rade te gee. Met die verkiesing van die een belangrike raad na die ander het dit geblyk.

Op die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering het as nuwe lede bygekom: prof. F. J. van Zyl as Vise-voorsitter; prof. S. Gouws van die Randse Afrikaanse Universiteit en ex-dominee Rowan Cronje L.V. in Salisbury, Rhodesië as ouderlinglede.

Op die raad van Finansies het as nuwe lede bygekom die heer A. J. Marais van bouvereniging bekendheid en op die Raad vir Regsadvies prof. dr. J. D. van der Vyver en adv. J. P. de Bruyn, albei van die Potchefstroomse Universiteit.

Op die Raad vir Pensioene is as nuwe lede verkies prof. dr. A. J. G. Oosthuizen van Randse Afrikaanse Universiteit en ds. J. D. H. Smit en op die Kuratorium dr. A. J. G. Dreyer.

Maar met die verkiesing van nuwe lede op verskillende rade is afskeid geneem van ander wat die kerk op toegewyde wyse jarelank gedien het. Hier moet onder andere die volgende manne genoem word: Ds. A. J. Nolte wat lank lid van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering gedien het en die laaste deel van die tyd as voorsitter; ds. Ampie Ras wat as voorsitter van die Raad van Finansies en ook as verteenwoordiger en sekretaris namens die Hervormde Kerk op die Bybelgenootskap sy spore verdien het; ds. Gert Grobler wat sy kragte gegee het as voorsitter van die Pensioenraad en as lid van die Raad van Finansies.

Joh. Dreyer

OORDENKING ......

GOED OM NABY GOD TE WEES

DS. J. A. LOADER

Ps. 73:28: „Wat my aangaan, dit is vir my goed om naby God te wees; in die Here HERE het ek my toevlug gestel."

Broeders en susters, deur die jare heen was daar altyd in die kerk van Christus aanwesig ’n neiging om die gevoel en emosies van die mens te oorbeklemtoon. Dit lei daartoe dat die mens familiêr word met die hoë God, en ook dat allerlei dinge in die Bybel gelees word wat nie daar staan nie — omdat daar geen plek meer vir nugterheid is nie. Dit strek ons kerk tot eer dat hy altyd op hierdie gevaar gewys het, selfs wanneer dit die verhouding tussen ons gelowiges in ons susterskerke geraak het. Maar reaksies gaan al te dikwels te ver na die ander uiterste. En daarom is dit noodsaaklik om te waak teen die gevaar van die ander uiterste, naamlik dat ons geloof ’n stel feite word waarvan ons kennis dra sonder dat dit aanklank vind in ons **hart.** As dit met ons sou gebeur, sou ons ’n verstarde kerk van geestelik dooie Fariseërs wees. Dit is ’n wesenlike saak wat vanweë die belang daarvan nie uit ons oog mag verdwyn nie, en ons sal

☐ Na volgende bladsy

ons moet afvra of so 'n mate van verstarring nie dalk reeds onder ons posgevat het dat die gevaar akuut is nie. Want die Bybel het hoë waardering vir die gevoel van die gelowige en laat groot ruimte vir sy emosies.

Ps. 73 is een van die plekke waar ons kan sien wat die Bybel oor die gevoel van die gelowige sê. Soos ons altyd met psalms moet maak, moet ons die struktuur van die hele psalm in gedagte hou wanneer ons sy boodskap wil verstaan. Ons psalm handel oor dieselfde probleem as die boek Job, naamlik hoe moet die voorspoed van die bose en die teenspoed van die gelowige verklaar word? Hy gee ook basies dieselfde antwoord as die boek Job, naamlik dat die rus en vrede vir die gelowige alleen te vinde is in 'n intense persoonlike oorgawe aan God. Maar, al is die psalm veer korter as Job, gee hy nog 'n bykomende gedagte hiermee saam. Al gaan dit nou hoe goed met die bose, daar kom 'n tyd wanneer God ingryp tot sy ondergang; al is die lewe vol nood vir die gelowige, daar kom 'n tyd wanneer God hom in heerlikheid sal opneem. Daar is 'n toekoms wat wag.

Soos dikwels in die psalms, word die gedagtes wat deur die strofes heen uiteengesit is, aan die einde saamgevat. So is dit ook in ons teks. Die goedheid daarvan om naby God te wees, bestaan daarin dat die wending wat God teweeg sal bring, vir die gelowige heerlikheid sal meebring — daar is nog 'n toekoms oor.

Maar ons teks sê ook vir wie hierdie toekoms beskore is. Dit is alleen vir mense wat naby God is, vir hulle wat na Hom nadergaan. Die woorde „naby" en „nadergaan" is in die Ou Testament bekende terme. As God tot mense nader, beteken dit dat Hy sy goedertierenheid en liefde aan hulle skenk. En as mense tot God nader, beteken dit dat hulle hul toevlug by Hom soek en hul vertroue op Hom bou. So staan dit ook in die tweede helfte van ons teks, wat 'n parallel van die eerste helfte is: „In die Here HERE het ek my toevlug gestel." Dit is dan vir wie die toekomsheerlikheid beskore is: Vir dié wat hul geloofsvertroue in God stel.

Maar in hierdie woorde is daar nog iets belangriks opgesluit. Die Hebreeus bevat hier 'n fyn dubbelsinnigheid: Dit sàl nie alleen goed wees nie, maar nabyheid aan die Here ìs ook goed. Dit is nie so dat vertroue alleen ééndag iets goeds sal meebring nie, maar daardie vertroue sèlf is alreeds iets goeds. Want as mens met vertroue tot God nader en jou toevlug by Hom soek, is dit al klaar iets goeds — 'n troos en 'n beskutting. Dan beleef mens reeds nóú die omvattende liefde van God. Hierdie gedagte deursuur die hele psalm. Dit gaan daarom dat mens jou aan God verbonde voel, dat jy sy gemeenskap belewe. Dit gryp jou hart aan en jy voel innerlik anders as voorheen, want hierdie nabyheid aan God is 'n ervaring wat hom onttrek aan koele en logiese beredenering. Wanneer ons psalm praat van 'n toekomsheerlikheid, hang dit nie sommer in die lug nie; dis iets wat vir elkeen wat na God toe kom 'n persoonlike betekenis het en wat troos bring in al sy leed. Want hy erváár en wéét: Dis nie net vir àndere nie, dis ook vir **my.** So iemand gevoel in sy hart (om die taal van ons formuliere te gebruik) dat hy veilig is en nou reeds met 'n toekomsverwagting kan leef.

Dit is dan waarom die groot kenners van die Ou Testament, selfs dié wat baie krities is, hierdie psalm uitlê as 'n psalm van verborgenheid, innerlike ervaring, geestelike en voelbare gemeenskap en 'n saak van die hart.

Dit is nie bloot 'n psalm vir gebruik in die vergange Jerusalemse tempeldiens nie — dit is 'n boodskap vir die kerk van Christus, en daarom ook vir die Hervormde Kerk van vandag.

Want wie anders het die toekomsheerlikheid van Ps. 73 vir ons moontlik gemaak as Jesus Christus, die Heer van die kerk?

En vir wie anders is die toekomsheerlikheid bedoel as vir die wat na Christus nader, dié wat luister as Hy roep „kom na My toe nader almal wat vermoeid en belas is", dié wat hul geloofsvertroue in Hom stel?

Hoe kan dit dan anders as dat hierdie vertroue in ons Toevlug, hierdie nabyheid aan Christus, nóú reeds in die lewe vir ons 'n werklikheid en 'n kosbaarheid is? Hoe kan dit anders as dat hierdie belewenis van innige verbondenheid aan en gemeenskap met God ons hart aangryp en ons innerlik anders maak as voorheen? Want geloofsvertroue is nie bloot iets **waaroor** gepraat kan word nie — al is sulke spreke ook hoe korrek en suiwer — maar dit is ook vir elkeen persoonlik bedoel om in die hart te **gevoel.** Dit is geen wonder dat Paulus in die Romeinebrief, waar hy so suiwer kan redeneer, ook met oorweldigde emosie kan losbreek in jubelende lofsange nie. Dit is nie toevallig dat in sy Filippensebrief byvoorbeeld sulke uitdrukkings voorkom soos die „innige tederheid van Jesus Christus", en dat hy aan die Kolossense skryf „sing in julle hart' nie. Met talryke voorbeelde uit die Nuwe Testament kan ons sien dat die beskutting wat Christus bied, vir elkeen wat naderkom iets is wat indring tot in die diepste binneste — want so iemand leef nou reeds oorweldig deur die toekoms wat vir hom berei is.

As ons die geskrifte van die sestiende en sewentiende eeuse hervormers lees, sien ons dat ook hulle hierdie innerlike gegrepenheid waarvan ons teks praat, geken het. Hul geloofsbelewenis en -ervaring het hul staande gehou en dit straal uit die geskrifte wat hulle vir ons nagelaat het. Ons kan maar Luther, Calvyn, ons belydenisskrifte en ons formuliere hieroor gaan kontroleer.

Maar die vraag vir ons Hervormers van vandag is of ons nog saam met ons reformatoriese vadere en met die Nuwe Testament en met ons teks (plùs groot dele van die Ou Testament) die nabyheid aan God, die geloofsverbondenheid aan Christus en die heerlike toekomsverwagting in ons harte belewe.

Ons het reg wanneer ons ons broeders in ander kerke kritiseer as hulle in ongebonde sentimentaliteit hul emosies laat botvier. Ons nugterheid en wetenskaplikheid is onontbeerlike noodsaaklikhede. Op dié punt dreig daar geen gevaar in die Hervormde Kerk nie. Maar dan moet ons waak daarteen dat ons nie in 'n veel groter gevaar aan die ander uiterste stort nie, naamlik dat die Bybel en ons belydenis vir ons 'n soort dooie grondwet word sonder dat dit 'n resonans in ons harte vind. Dan is daar alleen verstarring en geen geloof meer nie.

Is dit nie 'n gevaar waarvan alle lidmate hulle bewus moet wees as hulle byvoorbeeld tevrede is met alleen die uiterlike vorm van die tradisionele Hervormde godsdiensbeoefening nie? Hoe gesteld is ons op die besnydenis na die vlees en hoe gesteld op die besnydenis van hart? Hoeveel weerklank vind ons formele belydenis in ons hartgesindheid en lewe self? Is dit nie 'n gevaar wat in ons katkisasie dreig nie? Kan katkisante wat tog net die katkisasie agter die rug wil kry, nie innerlik verdroog as die feite alleen feite bly wat hul gemoed nie aangryp nie? Is dit nie aktueel vir ons teologiese studente in hul omgang met Gods Woord en ons belydenis nie? En is dit nie akuut vir teoloë by die beoefening van hul noodsaaklike wetenskap nie? Kan ons nie soms koel en besonder imposant oor die Woord en belydenis praat terwyl daar geen aanduiding van gegrepenheid in ons lewe te bespeur is nie, geen teken van gemeenskap met en innerlike verbondenheid aan die God van die Woord en belydenis nie?

☐ Vervolg op bladsy 4

Ds. en mevrou A. J. Nolte na 35 jaar

Vir die hele vergadering maar in besonder vir die lede van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering was dit weemoedige oomblikke toe ds. Andries Nolte aan die Algemene Vergadering meegedeel het dat hy weens gesondheidsredes nie meer beskikbaar is vir verkiesing op die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering nie.

DS. P. M. SMITH

Kort na afloop van die Vergadering het die aansoek gekom om aan ds. Nolte emeritaat te verleen vanaf 16 Junie 1973.

By die skrywe hiervan is dit reeds gereël dat ds. Nolte op 3 Junie sy afskeidsrede hou in die kerkgebou van die gemeente Melville waar ds. en mevrou Nolte sedert 1966 pastoriepaar is.

Ds. Nolte is 'n Rustenburger van geboorte waar hy ook sy skoolloopbaan voltooi het voordat hy na die Universiteit van Pretoria gekom het vir sy teologiese studies wat hy aan die einde van 1937 voltooi het.

Ds. en mev. Nolte by hulle uittrede.

Op 16 April 1938 word hy georden as predikant van die kerk en wel te Middelburg sy eerste gemeente. In 1942 verhuis hulle vir die eerste maal na Johannesburg en ds. Nolte word in Johannesburg-Wes bevestig. Tien jaar later in 1952 beweeg hulle weer na Oos-Transvaal om in Lydenburg te dien totdat ds. Nolte in 1956 in Witbank-Suid bevestig word, waar hulle ook tien jaar gebly het, tot hulle in 1966 na Melville Johannesburg verhuis het.

Ds. en mevrou Nolte is in September 1938 getroud. Mev. Nolte (gebore Eloff) is ook 'n Rustenburger en is 'n agterkleinkind van wyle president Paul Kruger. In 1943 is hulle seun Christo gebore. Hy is getroud met Elsa Grové dogter van professor en mevrou A. P. Grové. Hulle het 'n seun klein Andries Nolte die trots van oupa en ouma Nolte.

By die Algemene Kerkvergadering in 1954 is ds. Nolte tot vise-skriba van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering verkies en in 1964 tot onder-voorsitter. Nog dieselfde jaar het hy dr. A. J. G. Oosthuizen by laasgenoemde se uittrede opgevolg as voorsitter en is vir twee termyne daarna herkies tot voorsitter te wete in 1967 en 1970 totdat hy nou in 1973 besluit het om uit te tree.

Gedurende hierdie tyd was elkeen in die Vergadering en ook die wat saam met hom in die Kommissie gedien het bewus van die sterk leiding wat van hom uitgegaan het. Op 'n kalme wyse het hy meer as een krisissituasie op 'n waardige maar besliste wyse hanteer. Hy was 'n werklike leier wat aan die kerk gegee is en sy kollegas op die Kommissie het baie keer na hom opgesien om 'n weg aan te wys waar dit moeilik was — dit was seker nie maklik vir hom nie maar — anderkant uit — dan besef die ander steeds dat hy reg was.

Sy kenmerkende vriendelikheid het nooit oppervlakkigheid geword nie. Hy en mevrou Nolte het die kerk steeds op waardige wyse verteenwoordig. Ds. Nolte het as voorsitter die vergadering flink en regverdig gelei. Hy ken die kerk goed, het hom lief en het nooit onvoorbereid of met twyfel probeer lei nie.

Dit was veral in die verskillende gemeentes waar mevrou Nolte in die stilte tot groot steun was. Daarom is dit dat al die gemeentes waar hulle was met dankbaarheid dink aan hulle arbeidstyd saam en met groot spyt verneem het dat hulle verplig is om uit te tree op 'n tydstip toe hulle nog jonk genoeg was en heeltemal bereid was om veel langer hulle taak voort te sit. Die prediking het altyd van deeglike voorbereiding getuig, die pastorale werk is gedoen soos oortuigde gesante dit doen en die organisasie in die kerkraad, sustersvereniging, jeug en kategese is gedoen met nougesette ordelikheid.

Die hele kerk is jammer dat dit so moet geskied want hulle vertrek is 'n groot verlies as hulle soos ds. Nolte dit uitdruk op die middag moet uitspan en daar nog, menslik gesproke, 'n groot deel van die dag oor is.

Maar met dankbaarheid sal die hele kerk steeds dink aan die lewe en die werk van ds. en mevrou Nolte. Ons weet hulle wil nog graag dien maar ons hemelse Vader het anders besluit. ons vertrou dit bestaan in sy raad dat daar weer herstel van kragte sal kom en miskien kan ons hulle weer terugverwelkom in 'n gemeente. Hoe Hy die weg ookal beplan is dit die kerk se vertroue dat die seën van die Here steeds met die hele Nolte-gesin sal wees.

Goed om naby God te wees

☐ Vervolg van vorige bladsy

Die vooruitsig op die heerlikheid vir hom wat vertrouend tot Christus nader, tart beskrywing. Toenadering tot Christus is 'n belewenis wat geen gelyke het nie — so getuig die Bybel. Alleen dié wat hierdie getuienis in hul harte gevoel, is gelowiges. Want geloof kan nie anders opreg wees as wanneer dit ons hart in beslag neem nie. Amen.

GEESTELIKE WEERBAARHEID

'n Woord wat in die laaste jaar of wat baie in gebruik is, is die woord **weerbaarheid.** Dit is so omdat daar in die skole so 'n vak ingestel is. Die kinders, die volwassenes van die toekoms, moet weerbaar gemaak word.

DS. W. H. STEYN

Wat is die betekenis van weerbaarheid? As 'n mens na 'n woordeboek se verklaring sou vra, sou jy die volgende antwoord kan gee: Iemand wat weerbaar is, is in staat om wapens te dra en te gebruik, wat in staat is om te verdedig. Weerbaarheid is dus verdedigbaarheid.

Weerbaarheid impliseer dus 'n verdedigbaarheid teen iets of iemand wat op die aanval is. Daar word 'n aanslag veronderstel. — So 'n aanslag is nog altyd gemaak omdat die een mens maar net nie die ander met rus kan laat en hom gun wat hy het nie.

Die aanslag is miskien vandag sterker as ooit.

Die probleem is nie onbekend nie. Dit is nie 'n nuwe probleem nie. Baie aandag is al gegee aan die oplossing van die probleem. 'n Voorbeeld daarvan vind ons reeds in die vroeë tyd, die vroeë Christendom in die woorde van Paulus. Paulus was bewus van die aanslag. Hy het die mense probeer weerbaar maak daarteen.

As daar dan in ons tyd gepraat word van weerbaarheid, as daar na riglyne gesoek word, dan moet ons as gelowiges die Woord van God as rigsnoer gebruik. 'n Uitmuntende voorbeeld en riglyn is die bekende Efesiërs 6: „Eindelik, my broeders, word kragtig in die Here en in die krag van sy sterkte. Trek die volle wapenrusting van God aan sodat julle staande kan bly teen die liste van die duiwel . . . " In hierdie Skrifgedeelte vertel Paulus die gemeente dat daar 'n mag of magte is wat saamspan teen die gelowige. Hy waarsku hulle om altyd gereed te wees om weerstand te bied. Ja, hulle moet **weerbaar** wees.

Hierdie woorde van waarskuwing van Paulus kan ons met vrymoedigheid en vrug gebruik as riglyn vir ons weerbaarheid. Wat geldend was vir die Efesiërs, is beslis ook geldend vir ons.

Dit is vir ons nodig om versterk te word met krag uit die hoogte. Dit kan alleen geskied deur 'n sterk geloofsverbintenis met Christus, die bron van alle krag. Die primêre bron hiervoor is die Woord van God.

Die Christen, en die Afrikaner, moet 'n mens wees wat kennis het van, en geloof het in God. Hy moet sy Bybel ken. Die Bybel is immers die boek wat normgewend is vir die samelewing. Daaruit moet geleef word. Ons moet glo dat die Bybel die volkome wilsopenbaring van God is. Alle leringe wat daarteen stry, moet verwerp word. Daar kan geen kompromie wees, hoegenaamd, van Bybelse waarhede en eise op wêreldse standpunt nie. Die Christen, en die Afrikaner, moet weet dat die eis van die Woord van God 'n volstrekte eis is, dit is allesopeisend — hoe oud-modies die moderne mens dit ookal mag beskau.

Dit is die eerste stap in die rigting van weerbaarheid: Na die Woord van God, of dan: Terug na die Woord van God.

Verskillende metodes sal gevolg moet word: Die eerste is: Terug na die kerk. Calvyn het gesê: 'n Mens kan nie God as Vader hê as jy nie die kerk as moeder het om jou geestelik te voed en te versorg nie.

Ontstellend is die kerkbesoek en die meelewing van dié wat reeds belydenis van geloof afgelê het. Daar word gepraat van 'n 19 persent bywoning. As 'n mens nou uitwerk watter persentasie van die volk lidmate van die kerk is, en 'n mens neem 19 persent daarvan, dan gaan dit 'n powere getalletjie mense wees wat werklik kerk toe kom. Op hierdie paar mense rus daar 'n verantwoordelikheid om as gesante van God uit te gaan om die lig van die evangelie wat weerbaar maak, uit te dra.

Die voortbestaan van die Afrikanervolk is onafskeidbaar verbonde aan die voortbestaan van die Christelike beskawing in Suid-Afrika. Ja, 'n mens kan sover gaan deur te sê: As die Christendom nie meer voortbestaan hier nie, dan hoef daar ook nie meer 'n Afrikanervolk te wees nie, en sal hy ook waarskynlik nie meer daar wees nie.

In die kerk moet die Afrikaner leer om sy sin vir waardes te vorm. Daar, deur die prediking van die Woord van God, leer hy om die dinge te onderskei waarop dit aankom.

Hand aan hand met die kerk gaan die huisgodsdiens. Die waarde daarvan kan nie onderskat word nie; nie in die verlede nie, en ook nie in die hede nie. Dit was een van die dinge wat help meewerk het vir die behoud van die Christelike beskawing hier.

Huisgodsdiens mag nie verwaarloos word nie. Die wat reeds daarmee opgehou het, of dit nog nooit gehou het nie, moet daartoe aangespoor word. So kan die gesin toegerus word vir die stryd wat hulle in hierdie lewe, in hierdie tyd moet voer.

Deur die omgang met die Woord van God word die mens dus toegerus, word hy kragtig in die Here sodat hy staande kan bly teen die aanslae van die bose.

Die stryd wat gestry moet word, is 'n stryd om lewe en dood. Dit is 'n geloofsworsteling teen die magte van die duiwel . . . die duiwel wat na vore kom in baie gedaantes.

In die beeld van Paulus in Efesiërs 6 gee hy die wapenrusting aan: Elkeen moet voortdurend slaggereed wees, strydvaardig wees, weerbaar. Hy moet waaksaam wees; eerlik in sy motiewe; opreg. Hy moet bereid wees om te staan en te val by die waarheid, die Bybelse waarheid.

In die stryd is daar gedurige aanvalle van die bose om twyfel te verwek, om onrus te saai en om sondige gedagtes te laat ontstaan. Deur vaste geloofsgemeenskap met God word hierdie vurige pyle van die bose uitgeblus.

Dit is min of meer wat weerbaarheid op die vlak van die geloof behels. Wanneer dit op hierdie terrein reggestel is, sal dit ongetwyfeld deurwerk na alle ander lewensterreine.

Maar 'n mens kan en moet ook tegelyk begin om weerbaarheid op alle terreine te verkry deur geloofsbeginsels ook daar toe te pas.

Begin by die huisgesin. Die huisgesin is immers die fondament van die volk. Daaruit groei die volk. Wat is egter die toedrag van sake met betrekking tot die huisgesin? Word daar genoegsaam tyd aan die huisgesin gegee? Is daar gesprek tussen lede van die gesin? Die gesin het in baie gevalle maar net 'n toevallig saamwonende groep mense geword wat eintlik niks vir mekaar te sê het nie. Daar word selde 'n maaltyd gehou waar almal saam, ordelik aan tafel is. As die mense wel saam aan tafel is, dan is dit 'n gejaag om by die volgende afspraak te kom. Hoe kan 'n mens jou kinders opvoed, voortlei, as jy nie bereid is tot gesprek met hulle nie?

Hy wat sy gesin verwaarloos ter wille van iets anders, ter wille van ander „belangriker" werk, verwaarloos die belangrikste deel van alle belangrike werk. Wie vir sy gesin nie tyd het nie, is soos een wat wil huis bou, maar te haastig is om die fondamente te lê.

Uithuisigheid van ouers gee aanleiding tot dieselfde by kinders, en op straat kan geen kind 'n opvoeding

☐ Blaai om

GEESTELIKE WEERBAARHEID

☐ Vervolg van vorige bladsy

kry nie! — Te veel word aan die onderwyser se deur opgehang. Hy moet die kinders besig hou, want die ouer het nie tyd daarvoor nie. Die feit dat die ouer hand aan hand met syn kind die wêreld verken, bestaan bykans nie meer nie.

As die gesin en die gesinsverhoudings gesond is, dan sal die volk ook gesond wees. 'n Volk se welstand is direk afhanklik van die welstand van die gesin, want die gesin is die volk in die kleine.

Saam met die gesondheid van die huisgesin hang die gesondheid van die sedelike norme. As die man en vrou mekaar liefhet en respekteer, sal dié gesindheid ook oorgedra word na die kinders. Die kinders moet grootgemaak word om mekaar te respekteer en in ag te neem. Wat is die oorsaak van die huidige bandeloosheid op sedelike gebied? Is dit nie die disrespek wat daar by die mens is teenoor sy medemens nie?

Saam met die respek vir die medemens hang ook die respek vir gesag en orde. As dit nie gerespekteer word nie, **kan 'n volk nie gesond wees nie!** 'n Bandelose volk is gedoem tot ondergang.

Taal is die middel waarmee die mens met mekaar kommunikeer. Maar verder is 'n taal ook veel meer as net 'n voertuig vir gedagtes. Dit is 'n inspirasie vir 'n volk. Dit is 'n saambindende faktor.

Enkele jare gelede het ons „Die Wonder van Afrikaans" feestelik gevier. Maar het ons dit nie reeds as volk weer vergeet nie? Word daar nie al meer 'n verbond gesluit met die ander taal in ons land nie? Maak die Afrikaner taalbewus, en jy het al baie bereik!

Saam met die taal hang die geskiedenis, die afkoms van die volk. As ons ons gister, ons verlede, vergeet, dan kan ons nie leer vir môre nie. Paulus se siening van die geskiedenis was dit: „Maar al hierdie dinge het hulle oorgekom en is opgeskrywe as 'n waarskuwing aan ons op wie die eindes van die eeue gekom het" (1 Kor. 10:11).

Dit is daarom dringend noodsaaklik dat die volk sy geskiedenis ken. Deur kennis van geskiedenis sal hy ook patriot kan word. Maar vandag is daar 'n ontstellende reuk as 'n mens die koerante oopslaan: Die volk is besig om geskiedenisloos te word. Die jeug put nie meer inspirasie by die ossewa nie. Bloedrivier en die uitredding daar word vergeet. Die mense is nie meer Afrikaners (geskryf met 'n Hoofletter) nie, maar is besig om suid-afrikaners (geskryf met kleinletters) te word. Hulle word wêreldburgers wat maar toevallig in een of ander streek van die wêreld woon, maak nie saak waar nie.

Weerbaarheid lê dus ook daarin dat die mens sal onthou waarvandaan hy kom sodat hy des te beter weet waarheen hy op pad is.

In 1966 is daar 'n Internasionale Simposium oor Kommunisme te Pretoria gehou. Daar het 'n sekere Luis V. Manara 'n referaat gelewer waarin hy onder andere gestel het: „Om die Vrye Wêreld te verstrik en dit vir die oorname te kondisioneer, het die kommunistiese strategie die volgende bedrieglike rigtings, opdragte en slagspreuke ontwikkel": en dan word daar onder andere die volgende punte behandel:

„Verkondig Ateïsme. Eis dat die openbare uitdrukking van godsdienstige oortuigings verbied word onder die misleidende voorwendsel dat dit in ooreenstemming is met die beginsel van die skeiding van kerk en staat . . . Vernietig die gesin: Saai die saad van onenigheid tussen man en vrou en tussen ouers en kinders. Moedig egskeiding aan. Gee voor dat moderne ouers nie in staat is om kinders op te voed nie . . . Spoor aan tot alle vorms van onsedelikheid en degenerasie, veral onder die jeug. Spoor die jeug aan om verdowingsmiddels te gebruik, tot seksuele promiskuïteit en perversie, tot alkoholisme, vandalisme, ensovoorts . . . Spoor aan tot minagting van wet en orde, veral by die jeug: Spoor die jeug aan om die wet te oortree en daaroor te spog; om gevestigde gesag te negeer. Ouers, regering, onderwysers, polisie, ensovoorts . . . Verkleineer alles en almal wat 'n volk vooruitstrewend, sterk en gerespekteerd gemaak het: Die grondwet, die patriotte wat die volk gelewer het en die helde wat vir hulle vaderland gesterf het, is geliefkoosde doelwitte vir hulle aanvalle. Bespot die militêre magte, veral die polisie. . . . Beklemtoon en vergroot eeue-oue probleme van die mensdom: Armoede, ongeletterdheid, onvoldoende huise, skole en hospitale, ensovoorts, is gewilde beskudigings teen die Vrye Wêreld asof ons leefwyse verantwoordelik was vir hulle bestaan . . . "

As ons kyk na watter van hierdie dinge reeds gedoen is en aan die gang is, dan sien ons dat dit **hoog tyd** geword het dat die Christen-Afrikaner hom weerbaar moet maak. So nie, mag dit te laat wees!

Dr. Collin se Pille

Prys: 35c & 65c

vir GAL en LEWER

Blakende gesondheid is die teenoorgestelde van die volgende klagtes

NARE HOOFPYNE
GALAANVALLE
BITTER MOND
AANGEPAKTE TONG
HARDLYWIGHEID
VLEKKE, PUISIES, ENS.
VLEKKIES VOOR DIE OË
OPGEBLAASTE GEVOEL
LUSTELOOSHEID
SOOIBRAND
GEEL GELAAT

Die oorsaak 'n lui lewer en te veel gal
Die beproefde en beste middel —

Dr. Collin se Gal- en Lewerpille

Prys: 35c & 65c van alle Aptekers of van

G. FOURIE
Posbus 762, Pietermaritzburg

Pyn se Moses

OTTO

Se Senuwee en Pyn Poeiers

Prys 20c & 40c

Probeer Otto vir Hoofpyn, Rumatiek Jig, Verkoue, Koors, Vrouekwale, ja vir enige ander ou pyn-kwale en oortuig uself van die strelende en spoedige verligting van

OTTO

DIE PYN POEIER WAT SPOEDIG WERK!

Slegs by Aptekers verkrygbaa

DIE BOODSKAP VAN DIE BOEK DANIËL

Die boek heet na sy hoofpersoon, van wie die skrywer in hoofstuk 1-6 vertel en wat in hoofstuk 7-12 self aan die woord gestel word. Ons het hier nie met 'n profetiese boek in die strenger sin van die woord te doen nie. Ons Bybel het die voorbeeld van die Griekse Bybel gevolg en die boek tussen die profetiese boeke gerangskik, maar in die Hebreeuse Bybel neem hy 'n afsonderlike posisie, los van die profete, in.

DS. J. A. LOADER

In die boek Daniël gaan dit nie om historiese feite nie. Die skrywer is glad nie bekommerd oor geskiedskrywing nie, maar gee al sy aandag aan 'n boodskap vir mense in nood en verdrukking. Met 'n aantal verhale van wat lank gelede gebeur het, wil hy 'n boodskap vir die mense van sy eie tyd bring.

Ons kan die boek in twee dele indeel, naamlik die verhale (1-6) en die apokaliptiese gedeelte (7-12). Die eerste ses hoofstukke bevat die verhale van Daniël en sy vriende se wedervaringe in Babel ná die wegvoering van die Jode in ballingskap: Hul opleiding aan die hof, Nebukadnesar se beelddroom wat verklaar word, sy godsbeeld en die vuuroond, sy bevelskrif en kranksinnigheid, die fees van Belsasar en die skrif teen die muur, en Daniël in die leeukuil. Die volgende ses hoofstukke bevat berigte van Daniël oor 'n droom van vier diere, visioene van die stryd tussen 'n skaap en 'n bok, die aankondiging van die 70 ballingskapsjare as 70 jaarweke (=490 jaar), en die verloop van die geskiedenis tot by die verdrukking van die Jode deur die Grieke. Hierdie laaste gedeelte is apokalipties van aard. Dit beteken dat dit besig bly met die openbaring van geheimnisse om so die laaste dae te onthul. Hierdie literatuursoort het in die tyd tussen die Ou en die Nuwe Testament sterk ontwikkel, en Jesus self het in sy prediking van die gedagtes van die apokaliptiek gebruik gemaak.

Die boek is geskryf in 'n tyd toe die Griekse vorste van Sirië ook oor Palestina geheers het. Een van hierdie vorste, Antiochus Epiphanes, het 'n vergrieksingsbeleid gevolg en wou die Jode dwing om die Griekse kultuur en godsdiens te aanvaar. Toe die getroue Jode weerstand bied, is die hoekstene van hul godsdiens, soos die besnydenis, die sabbat en die offers verbied. Die ergste was dat die tempel ontheilig is deur 'n altaar vir die afgod Zeus. Die vrome en getroue Jode is in hierdie veldtog genadeloos onderdruk en vervolg.

Nou kom die boek met sy boodskap vir die mense in sulke omstandighede. Hy spoor hulle aan om getrou te bly en nie moedeloos te word in die nood nie. So het Daniël en sy vriende altyd gemaak en selfs 'n vuuroond of 'n leeukuil bo ontrouheid verkies. Die Here het hulle altyd uitgered en eer gegee, terwyl die heidense onderdrukkers altyd bedroë daarvan afgekom het. Dit is ook wat die apokaliptiese gedeeltes beoog: Die wêreldryke vergaan een na die ander en dan kom die Godsheerskappy; daarom moet die Jode nou net uithou teen die ergste van die diere (Antiochus). Die boek behou hierdie betekenis ook vir die nooddruftige en benoude gelowiges wat hom vanuit die Nuwe Testament lees. Die boodskap wat roep tot volharding en vertroue op die versekerde hulp van God, moet saam met die waarskuwing van Jesus in Joh. 15:20 gelees word — „as hulle My vervolg het, sal hulle julle ook vervolg". En met die belofte van Jesus in Matt. 28:20 — „en kyk, Ek is met julle al die dae tot aan die voleinding van die wêreld".

Om hierdie boodskap oor te dra, maak die boek egter nou ook gebruik van 'n aantal apokaliptiese voorstellings. Hulle is deur die Nuwe Testament vir sy prediking gebruik en daarom op sigself reeds van groot betekenis. Die voorstelling van die Seun van die mens het Jesus uit Daniël oorgeneem en op Homself van toepassing gemaak om te toon dat Hy die Messias is. Die leer van die koninkryk van die God wat so kenmerkend van die prediking van Jesus en die res van die Nuwe Testament is, is tipies van die apokaliptiek van die boek Daniël. Die opstanding van die dode soos dit in die Nuwe Testamentiese prediking voorkom, is, wat die Ou Testament betref, alleen in die boek Daniël te vinde. Al hierdie dinge is elemente van die boodskap van volharding en vertroue — en vir ons is hierdie boodskap met al sy elemente nou uitgebou deur Jesus Christus self, met al die bemoediging wat ons in die moderne lewe kan nodig hê.

VAKANSIEWOONSTELLE
WARMBAD

Keurige vakansieverblyf vlakby die Minerale Bad. Verskillende tipe woonstelle (2 tot 7 beddens) elk met badkamer, kombuis, oop stoep en gratis motorafdak; grasperke en braaivleisplekke. Woonstelle daagliks skoongemaak. Besonder lae buitenseisoentarief. Toerusting: Beste gehalte meubels; ingeboude klerekaste en kombuiseenhede; elektriese stowe, ketels en yskaste; beddegoed, kookgereedskap en eetgerei word volledig voorsien. Brosjure gratis beskikbaar.

SPA-VISTA
VAKANSIEWOONSTELLE
Voortrekkerstraat 55,
Telefoon 535, Warmbad, Tvl.

SKRIFVERKLARING ...... HOSEA 13 (vervolg)

PROF. DR. J. P. OBERHOLZER ......

By die behandeling van Hos. 13:1-8 verlede maand het ons bevind dat daar oordeelsaankondiging sonder reserwe geskied. Die gedeelte wat ons hierdie maand behandel, sluit daarby aan. Voor ons daaraan kan aandag gee, moet ons egter eers na die korrekte vertaling soek. Die Afrikaanse vertaling lees glad, maar as ons na die oorspronklike teks kyk, sien ons dat die Afrikaanse vertalers bloot probeer het om darem 'n sinvolle weergawe te gee. As ons woord vir woord probeer weergee, staan daar:

9. Hy het jou vernietig, Israel, want in My, in jou hulp of (Dit het jou vernietig, Israel, dat jy teen My, jou hulp is).

10. Ek sal wees jou koning dan en hy sal jou help in al jou stede en jou regeerders waarvan jy gesê het: gee my 'n koning en amptenare.

Dit is meteen duidelik dat ons hier te doen het met 'n teks wat onverstaanbaar geraak het deur 'n paar skryffoute. Ook die ou vertalings het met dié gedeelte gesukkel. Die Griekse vertaling het: „Wat betref jou vernietiging, Israel, wie sal jou help? Waar is daardie koning van jou, dat hy jou kan red in al jou stede: laat hy jou oordeel, van wie jy gesê het: gee my 'n koning en 'n prins." Die Latynse vertaling lees: Wat betref jou vernietiging, in my alleen is jou hulp. Waar is jou koning wat jou meeste van almal sou kon red in al jou stede . . . " Ten slotte moet ons nog opmerk dat die Siriese vertaling lees: „Ek het jou vernietig . . . " Sonder om die oorgelewerde Hebreeuse teks te verander, kom ons by 'n enigsins gedwonge vertaling uit, maar omdat geen een van die ander vertalings heeltemal bevredig nie, en omdat die wesenlike inhoud nie uitermate beïnvloed word nie, hou ons maar by die Afrikaanse weergawe:

9. **Dit is jou verderf, o Israel, dat jy teen My, jou helper, is.**

10. **Waar is nou jou koning, dat hy jou kan verlos in al jou stede, en jou regters waarvan jy gesê het: Gee my 'n koning en vorste?**

11. **Ek gee jou 'n koning in my toorn en Ek neem hom weg in my grimmigheid.**

So gelees, is vers 9 dan 'n verdere uitbreiding van wat in 1-8 gesê is: Die rede vir die totale vernietiging wat Israel in die gesig staar, is niks anders nie as sy houding teenoor die Here. Wat Hy vir Israel was en nog wil wees, word deur die houding van Israel gekanselleer. Israel het sy krag gesoek in die staatsinrigting en die politiek. Regering, regspraak en staatsdiens tesame met 'n krygsmag was die enigste vereistes vir voortbestaan en welvaart. Sonder God beteken dit alles egter niks, en staan die volk onbeskerm en hulpeloos in tyd van bedreiging. Aardse mag moet steeds buig voor groter aardse mag.

Wat meer is, die profetewoord herinner die volk aan die een saak wat hy vergeet het. Ook die kom en gaan van konings is van God. Hy gee 'n koning, maar Hy kan die koning gee as strafmiddel, juis om die onafwendbare oordeel nader te bring. Hy neem ook konings weg — deur die dood, deur rewolusies, deur verowering — en ook dit kan 'n daad wees van goddelike toorn. Wat die volk dus sien as waarborg vir sekuriteit, mag juis Gods handeling wees waardeur Hy die volk alle valse sekuriteit wil ontneem. Ongetwyfeld het die profeet hier eerstens die koningskap van die noordelike ryk, Israel, in die oog. Hierdie woorde is uitgespreek teen die agtergrond van die vinnige verwisseling van konings en die besetting van die land deur die Assiriese magte. „Al jou stede" mag trouens 'n aanduiding wees dat ons met hierdie profetiese uitspraak kort voor die begin van die beleg van Samaria verkeer. Tegelyk is ook die koningskap as instelling hier in die gesigsveld en kry ons 'n aansluiting by 1 Samuel 8, waar die begeerte om 'n koning gesien is as 'n verwerping van die koningskap van God.

In vers 12 en 13 word die skuld van Israel (Efraim) weer eens as iets voltooids aangedui; dit het tot volheid gekom en die straf is onafwendbaar. Soos 'n boekrol vasgebind en weggebêre word vir later referensie, of soos 'n beurs toegebind en gebêre is, so is die sonde van Israel toegebind en gebêre met die oog op die oordeel.

12. **Saamgebind is die ongeregtigheid van Efraim, weggebêre is sy sonde.**

13. **Barensweë sal hom oorval, hy is 'n onverstandige kind; want as die tyd daar is, stel hy hom nie in die kindergeboorte nie.**

Met die eienaardige beeld in vers 13 bedoel die profeet dat Israel, wat te gronde gaan deur 'n gebrek aan kennis omdat hy die kennis verwerp het (kyk 4:6) vergelyk kan word met 'n kind in die baarmoeder wat nie op die regte tyd so draai dat die geboorte kan plaasvind nie, en so sy eie dood en die van sy moeder bewerk. 'n Wyse ken die regte tyd, maar Israel ken dit nie. Sy moedswillige verwerping van die gemeenskap met God bring sy ondergang onafwendbaar nader.

By vers 14 staan ons by 'n ernstige interpretasieprobleem. Die Afrikaanse vertaling het so geïntepreteer dat ons hier te doen kry met 'n skielike heilsbelofte. Dit op sigself is nie bevreemdend nie, want ons het ook in 1:10-12 en in 2:13-22 met sulke onverwagte heilsbeloftes kennis gemaak. Hier vereis die konteks egter 'n voortsetting van oordeelsuitsprake, soos ook in vers 15 en in 4:1 duidelik is. In Hebreeus is dit nie altyd duidelik of 'n sin as 'n stelling of as 'n vraag opgevat moet word nie. Hier pas die vraagvorm die beste:

14. **Sal Ek hulle uit die mag van die doderyk loskoop? Sal Ek hulle verlos van die dood? Dood, waar is jou pestilensies? Doderyk, waar is jou verderf? Berou bly vir my oë verborge.**

So gelees, sluit die vers by die vorige aan. Deur eie skuld is Israel besig om homself in die ongeluk te stort. Dit het die profeet oor en oor op verskillende tye en wyses gesê. Die valse profete het daarop geantwoord met die versekering: God sal ons verlos, selfs uit die mag van die dood. Daarop antwoord God nou deur sy profeet. Hy hulle loskoop? Glad nie? Inteendeel, Hy roep die dood om op sy onheilsvolle verswelging te laat geskied. Van berou van die Here se kant (dit is afsien van sy oordeel) is daar geen sprake nie.

Wanneer Paulus hierdie vers in 1 Kor. 15:55 gedeeltelik aanhaal, gebruik hy dit om die onmag van die dood teenoor die reddende opwekking deur God aan te toon. Hy interpreteer dit dus anders en gee daar 'n nuwe inhoud aan. Hy bevestig egter die geloof wat reeds by Hosea aanwesig is, naamlik dat God mag het om die dode op te wek. Hosea sê God het die mag, maar Hy weier om dit vir hierdie ongehoorsame volk te gebruik.

In vers 15 en in die eerste vers van die volgende hoofstuk, wat nog hierby gelees moet word, gebruik Hosea 'n ander beeld voor hy na die politieke werklikheid terugkeer.

15. **Wanneer hy vrug dra onder die broers, kom 'n oostewind, 'n wind van die Here, wat uit die woestyn opkom; dan droog sy fontein op en**

☐ Vervolg op bladsy 11

(16) AS TOERIS DEUR ISRAEL, LAND VAN DIE BYBEL

DIE SAMARITANE (vervolg)

Ons het dan in Sigem (Nablus) aangekom, 'n dorp in Samaria. Hier naby die vir die Samaritane hoogheilige berg Gerizim, woon ook Hesanein Wasef Kahen, die priester van die Samaritane. Geen wonder dat 240 van die slegs 410 mense wat tot die Samaritaanse geloof behoort, juis hier woon nie. Oor die hele Israel woon die ander 170 verspreid. Dis een van die kleinste geloofsgroepe in die hele wêreld: slegs vyf families, naamlik die familie van die hoëpriester wat van Aäron sou stam. (Hulle woon reeds sedert 1035 na C. in Sigem en tel ongeveer 110. Hulle lewer die diens aan die kerk), die vier ander families is Altef, Serawi, Mufarej en Yosha.

DR. P. J. THEO KOEKEMOER

Twee Samaritane by hulle Torah (Wet), die sogenaamde „Samaritaanse Pentateug" of eerste vyf boeke van Moses (Genesis tot Deuteronomium) geskryf in die ou Hebreeuse letters.

Genoemde Samaritaanse priester Kahen weet die volgende mededelings te maak: (Ons gee dit hier weer sonder kritiese beskouing oor die inhoud van die mededelinge. Die leser sal self sien dat hy 'n paar merkwaardige dinge kwytgeraak het, dinge wat u in ons Bybel nie sal kry nie).

1. Die Samaritane is 'n stam van die oorspronklike Israeliete wat onder leiding van Moses uit Egipte getrek het. Na Moses se dood het Josua die hoëpriester geword en die land Kanaän verower. Hierdie stamme het Sigem (Nablus) tot hoofstad gemaak.

2. Die Samaritane glo dat Adam en Eva op die berg Gerizim mekaar ontmoet het, dat Noag aan die voet van hierdie berg geoffer het, dat op hierdie berg die manuskrip van die heilige Torah (Wet) gevind is, dat dit op hierdie berg is waar Abraham sy seun Isak wou offer!

3. Die Samaritane is die eintlike en ware Israel (?).

4. Die vyf „pilare" van die Samaritaanse geloof is die volgende: (a) God is 'n enige God en daar is geen ander gode nie (Monoteïsme). (b) Moses is die eerste en die laaste profeet. (c) Die Wet is geïnspireer deur God, aan Moses. (d) Die berg Gerizim is die eintlike heiligdom. (e) Daar is 'n oordeelsdag en wederopstanding van die dode.

5. Die Sabbat (Saterdag): Elke Samaritaan tree die Sabbat tegemoet deur drie dinge te doen: (a) Deur reiniging (bad). (b) Deur netjiese en skoon klere te dra. (c) Deur gebede (Vrydagaand, Saterdagoggend en middag sewe keer bid). (Die Here moet grootgemaak, geprys en gedank word).

Die volgende is op die Sabbat verbode: (a) Alle gesprekke oor „besigheid" (handel) en „allerlei dinge" mag nie plaasvind nie. (b) Jy mag nie Sabbat op die see wees nie — bootvaarte ensovoorts verbode. (c) Rondlopery in die strate is nie toelaatbaar nie.

6. **Gebede:** 'n Samaritaan moet twee maal per dag bid, voor sonop en na sononder (en met die Sabbat sewe keer). Gebede (dankgebede) moet ook die begin van elke maand en met elke fees gehou word.

7. **Taal:** Alle Samaritane praat Arabies maar gebruik die ou Hebreeuse taal in gebede en godsdienstige byeenkomste.

8. **Samaritaanse** Feeste: Daar is sewe feeste: (a) **Die Pasga:** Die uittog uit Egipte word herdenk. Dit word gevier op die berg Gerizim, en duur 7 dae. Offers word gebring. Op hierdie fees word buitestaanders toegelaat, onder andere regeringshoofde, diplomate en selfs toeriste. (b) Fees van die **Ongesuurde Brode** word gevier op die laaste dag van die Pasga; dit duur een dag (c) **Pinksterfees:** (Shavuoth). Dit duur sewe dae. Dit het met die Christelike Pinksterfees niks te doen nie maar is 'n dankfees vir die oes. (Leviticus 23 vers 15). (d) **Nuwejaarsfees:** Dit is die geboortedag van Moses en word gevier op die eerste dag van die sewende maand volgens die Hebreeuse kronologie (Leviticus 23 vers 23-25). (e) **Die fees van die Vas (Kippurim):** Groot waarde word geheg aan vas (Leviticus 23 vers 27-33). Dit duur een dag, van sonsondergang tot die volgende dag se sonsondergang. Dit dra by tot die vergifnis van sonde. Ook moet iets vir die armes gegee word. (Dit is ook fisies gesond!) **(f) Die Fees van die Tabernakel:** Die fees duur sewe dae en begin op die 15de dag van die sewende maand (Hebreeuse jaar). 'n Tentjie of klein hutjie word binne in elke Samaritaan se huis opgeslaan. Dit moet vrugte, groente en groen palmtakke as dekorasie dra. Dit simboliseer die volgende: Die wolkkolom en die vuurkolom wat die volk Israel gelei het! God moet grootgemaak en gedank word vir sy voorsienigheid en sorg vir ons; daar moet gedink word aan die ingang in die paradys nadat ons sonde vergewe is (Leviticus 23 verse 33-36). **(g) Die Agtste dag van die Tabernakel:** Word gevier direk aan die einde van die „Fees van die Tabernakel", hierbo genoem, dit wil sê die agtste dag. Die fees duur dus slegs een dag. Elke Samaritaan is stil, lees die Torah (Wet) en neem besluite oor

☐ Blaai om

EEN EN ANDER NA AANLEIDING VAN DIE BENOEMING VAN DR. C. GRAAFLAND TOT PROFESSOR AAN DIE RYKSUNIVERSITEIT VAN UTRECHT IN NEDERLAND

Dr. Graafland is benoem deur die Gereformeerde Bond in die Nedl. Hervormde Kerk en nie deur die sinode nie.

Ons lesers, wat nie op die hoogte van die kerklike toestande in Nederland is nie, sal wil weet: Maar wat is die Gereformeerde Bond in die Hervormde Kerk en hoe is dit dan dat 'n bond 'n professorale benoeming kan maak?

Op hierdie denkbeeldige vrae wil ons hier op ingaan.

Die ou historiese moederkerk in Nederland was altyd massaal groot, 'n miljoene kerk. En hoe groter 'n kerk is, hoe meer verskeidenheid in denkrigtings, in teologiese opvattings, in liturgiese gebruike daar is. So is dit in die ou Nederlandse Hervormde Kerk. Daar bestaan verskeie rigtings in die kerk, die een regs, die ander uiters regs, die een links, die ander uiters links, en tussen die konserwatiewes aan die een kant en die liberales aan die ander kant is daar nog ook matige, midde rigtings wat teenswoordig bekend staan onder die versamelnaam: midde-ortodoksie.

Vanaf die tyd na die tweede wêreldoorlog met die reorganisasie van die kerkorde het die woord rigting plek gemaak vir modaliteit. Die Etiese Rigting waarvan sulke manne soos prof. Chantepie de la Saussaye sr., proff. J. H. Gunning, N. Beets, J. J. van Oosterzee en andere die leidende figure was het opgehou om te bestaan en is opgeneem deur die midde-ortodoksie.

Onder die regtervleuel is daar die volgende modaliteite: Die Gereformeerde Bond, wat uiters regs verteenwoordig en volgens hulle meer gereformeerd is as die Gereformeerde Kerke. By hulle is daar 'n „swaar" ortodokse prediking met 'n bietjie bevindelikheid, met beklemtoning van die uitverkiesing, en met eredienste sonder gesange. Die leidende figure hier was proff. H. Visscher en J. Severyn.

Meer gematig onder die regse vleuel is die konfessionele vereniging. Hierdie modaliteit se groot leier was dr. Philippus Hoedemaker, die groot teenstander van die teologie van dr. Abram Kuyper en die vader van die volkskerkgedagte, asook die bestryder van die Doleansie, die tweede afskeiding in Nederland in 1885, toe die Gereformeerde Kerke tot stand gekom het.

Dan is daar onder die ortodoksie die volgelinge van Kohlbrugge, 'n kleiner groep.

Samevattend sou die oplettende navorser van die verskillende modaliteite van die twee eersgenoemdes kon sê: Die lyn van die Geref. Bond loop vanaf Calvyn oor Voetius en die Dordtse vaders terwyl die van die Konfessioneles loop vanaf Calvyn oor die Heidelbergse Kategismus en dr. Hoedemaker.

Onder die linker vleuel vind ons die Humaniste, die Protestantse Bondgroep en die Liberaliste wat almal vertroue in die rede het en gesteld is op die regte van die mens.

Onder die groot leiers van hieride vrysinnige protestantisme noem ons sulke manne soos J. H. Scholten, A. Kuener, K. H. Roessingh.

Een van die middels wat die Gereformeerde Bond gebruik om hulle doel te bereik naamlik „die uitbreiding van die waarheid in die Nederlandse kerk", is die oprigting en instandhouding van een of meer leerstoele aan een van die Ryksuniversiteite, met name in Utrecht. Hierdie professore was in die verlede eers dr. Visscher en na hom dr. Severyn en nou is dit die nuut benoemde dr. C. Graafland.

In sy inougurele (intree) rede het die nuwe professor terug geval op die klassiek reformatoriese belydenis wat steeds opnuut gereformeerd moet word, nie omdat hierdie ou (Bybelse) paaie platgetrap is nie, maar omdat hulle beproef is.

— Joh. Dreyer.

DIE SAMARITANE

☐ Vervolg van bladsy 9

goeie dinge wat te doen staan in die toekoms (Leviticus 23 vers 36).

9. **Die Samaritaanse Tien Gebooie:** (i) God is 'n enige God; geen ander gode nie. (ii) Geen valse ede nie. (iii) Die heiligheid van die Sabbatdag. (iv) Eerbied vir die ouers. (v) Moenie doodslaan nie. (vi) Moenie egbreek nie. (vii) Moenie steel nie. (viii) Geen valse getuienis nie. (ix) Nie jou naaste se vrou begeer nie. (x) Geloof in die berg Gerizim as heilige plek.

10. Die Samaritane is in hart en siel gekant teen die doodstraf en sê dat 'n dag sal kom dat dit afgeskaf sal word oor die hele wêreld.

11. **Die gee van Tiendes:** Aan die Samaritaanse hoëpriester moet een tiende van die opbrengs van die land asook van enige vorm van inkomste, byvoorbeeld winste uit die handel, gegee word (Deut. 13 verse 22-29).

12. **Gebruike (gewoontes) van die Samaritane:** (a) **Die Huwelik:** 'n Man kan enige vrou van watter geloof ookal trou, mits sy onderneem om die Samaritaanse geloof aan te neem. (Dit klink nie onbekend in Suid-Afrika nie . . .). Dit staan elke seun en dogter vry om 'n lewensmaat volgens eie keuse te neem, sekere grade van bloedverwantskap uitgesluit. Egskeiding kan wel plaasvind maar slegs op drie gronde: Indien die vrou ontrou is; nie kinders kan hê nie; aan 'n kroniese, aansteeklike siekte ly, (b) **Besnydenis:** Vind plaas op die agtste dag al sou dit ook op die Sabbatdag wees. Alleen 'n besnedene mag die besnydenis toedien. (c) **Vleis:** Slegs vleis van gesplete diere word geeet. Varke en kamele is dus nie Samaritaanse kos nie! Geen vleis word geeet nie, tensy die dier geslag is deur 'n Samaritaan. (Hulle is dus tog familie van ons Joodse vriende(?)).

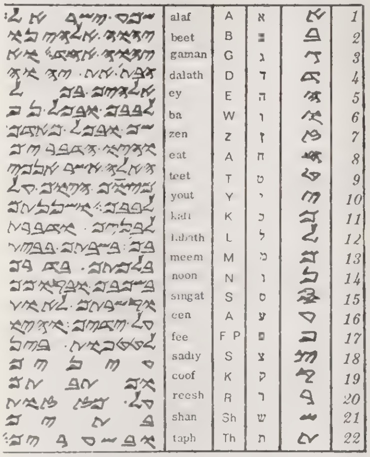

alaf	A	א	1
beet	B	ב	2
gaman	G	ג	3
dalath	D	ד	4
ey	E	ה	5
ba	W	ו	6
zen	Z	ז	7
eat	A	ח	8
teet	T	ט	9
yout	Y	י	10
kaf	K	כ	11
labath	L	ל	12
meem	M	מ	13
noon	N	נ	14
singat	S	ס	15
een	A	ע	16
fee	F P	פ	17
sadiy	S	צ	18
coof	K	ק	19
reesh	R	ר	20
shan	Sh	ש	21
taph	Th	ת	22

DIE SAMARITAANSE ALFABET.

Voorbeeld van die nuwe en ou Hebreeuse Alfabet.

Geagte leser, ons het aan u meegedeel miskien 'n klomp droë feite in sistematiese vorm! Ons het dit egter goed gedink om die mededelings van die Samaritaanse priester Wasef Kahen tog wel ook aan u oor te dra, juis omdat ons werklik so min van die Samaritane weet, behalwe die enkele Bybelse gegewens. Dit was interessant — die besoek aan die land van die „barmhartige Samaritaan".

KRONIEK......

GESAMENTLIKE AANBIDDING

DR. A. J. G. DREYER

Die jongste Algemene Vergadering van ons kerk het besin oor die saak van die sogenaamde „gemeenskaplike aanbidding". In die studiestuk wat ons kerk aanvaar het, word baie duidelik gestel dat ons, op grond van die Skrif, glo dat alle volke die evangelie moet hoor. Hierdie verkondiging kan die beste gehoor, verstaan en geglo word wanneer dit tot die mens in sy eie taal kom. Daarom het ons kerk opnuut die verantwoordelikheid aanvaar om te sorg dat die kerk binne die bereik van alle mense gebring moet word sodat niemand van die evangelie afgesny word nie. Dit bring mee dat ons kerk veel meer as in die verlede sal moet doen om hierdie opdrag tot uitvoering te bring. Deur die daarstel van 'n kerk binne die grense van elke volk glo ons dat die sendingsopdrag van Matt. 28:19 die beste tot sy reg sal kan kom. Langs hierdie weg word elke volksgroep volwaardig kerk van Jesus Christus.

Die eenheid van die kerk lê daarin dat die verskillende volke, tale en nasies een Heer bely en een Heer verkondig. Die saambindende krag van die kerk is Jesus Christus, die Hoof en Heer van die kerk. Die eenheid van die kerk is daar — dit hoef nie gedemonstreer te word nie. Christus is die waarborg van die eenheid.

By 'n onlangse bespreking van hierdie saak te Stellenbosch waaraan ds. Botha namens die N.G. Sendingkerk, rev. Banks namens die Anglikaanse Kerk en ds. Golden namens ons kerk opgetree het, het dit duidelik geword dat die Anglikaanse kerk integrasie in die kerk, en uiteindelik integrasie op alle gebiede, as die taak van die kerk by uitstek sien. Volgens eerw. Banks is die Christendom 'n nuwe sogenaamde „derde ras" wat tussen blank en swart staan. Die ou identiteite moet, volgens Banks, verdwyn en 'n nuwe identiteit moet gevorm word.

Met die bespreking het dit gou duidelik geword dat die Skrif op 'n manier gehanteer word wat vir ons vreemd is. Tekste word gebruik om iets te sê sonder om te vra in watter omstandighede die woorde oorspronklik gebruik is en wat die oorspronklike bedoeling daarvan was. So byvoorbeeld word geredelik die woorde aangehaal dat daar in Christus geen man of vrou meer is nie, geen slaaf of vryman, geen Skith of Griek of Jood nie (Kol. 3:11) om te bewys dat alle identiteit in Christus opgehef word en opgehef moet word. Maar net soos die man en vrou steeds naas en teenoor mekaar bestaan, so ook nog volke met hulle eie identiteit. Die woord uit die Skrif is gerig teen 'n wêreld waar die vrou byvoorbeeld in vergelyking met die man weinig waarde gehad het. Die Jood het God daagliks gedank dat hy nie 'n vrou was nie. Die vryman het die slaaf verag, die Griek die ander volke en die Jood op sy beurt die Griek. Vir die Griek was slegs die Griek werklik 'n mens, vir die vryman slegs 'n vryman — die slaaf was 'n minderwaardige wese. Vir die Jood kon 'n mens slegs gered word as hy ten volle 'n Jood geword het deur besnydenis, wassing, offergawes, ensovoorts. Teen hierdie agtergrond beteken die uitspraak van die Skrif dat 'n mens soos hy is, gered kan word. Die mens hoef nie eers 'n ander soort mens te word byvoorbeeld 'n Jood, voordat hy tot Christus kan kom nie. Die verandering wat Christus bring en vra is nie 'n verandering van volksverband of van status nie maar 'n verandering van die hart. Alleen in hierdie sin is die volksverband van 'n mens nie van belang nie want alle volke kan gered word deur Jesus Christus — selfs die veragte slaaf, die veragte vrou, die veragte Skith — almal kan gered word. Die slaaf hoef nie eers 'n vryman te word nie, die vrou nie 'n man nie, die Skith of Griek nie eers 'n Jood nie. Soos die mens geskep is, in sy eie volksverband kan hy gered word; soos die mens deur die toedoen van mense geword het naamlik 'n slaaf kan hy gered word. Daar is dus nie sprake in die Skrif dat 'n nuwe „derde ras" sal ontstaan nie. Wel moet die ou vooroordele van mens teen mens en volk teen volk wat die ander nie 'n bestaan gegun het nie, verdwyn sodat elke volk en elke mens in sy volksverband in sy sosiale status, ensovoorts die volle omvang van die genade van God in Christus mag hoor, ontvang en uitleef.

Wanneer kerklike „integrasie" toegepas word soos in sommige kerkgroepe in Suid-Afrika gebeur, dan word die ou vooroordele van die Jode en Grieke weer opgediep. In die praktiese situasie in ons land is die blankes minder as die nie-blankes. Tog wil sommiges nou nog die nie-blanke volke integreer in die blanke kerke en volke om die „eenheid te demonstreer". Maar omdat hulle nie wil glo dat die eenheid in Christus bestaan nie word die eenheidsdemonstrasie, 'n demonstrasie van vooroordeel en meerderwaardigheid. Die meerderheid nie-blankes moet mos juis in die blanke gemeenskap ingetrek word. Die blankes se taal moet hy volg en die blankes se vorm van erediens aanneem. As dit gebeur, is die nie-blanke meteens aanvaarbaar. Hy word geïntegreer en opgelos in die blanke se wêreld en lewenswyse.

As dit werklik uit liefde vir die nie-blanke groepe was, moes die kleiner groepe blankes mos opgaan in die groot groepe se taal en kultuur. Dan moet die erediens in die ander volksgroepe se taal gehou word met hulle vorm van erediens en aanbidding.

Omdat dit nie gebeur nie is hierdie „kerklike integrasie" niks minder as onverbloemde vooroordeel en hooghartigheid nie. Hiermee is ons terug by die Jode wat in sy geloof slegs iemand aanvaar wat ook ten volle Jood geword het. Hiermee openbaar die moderne vorm van rassisme hom teenswoordig.

Die bevryding wat Christus onder andere bring is dat God elke mens dit gun om homself te wees, volk te wees en kerk van Christus te wees. Hierdie reg beteken dus in ons land dat daar Afrikaners mag wees, Engelssprekendes mag wees, Zoeloes mag wees, Sothos, ensovoorts, mag wees — al hierdie volke mag die evangelie in sy eie taal hoor, dit glo en binne sy eie volk met sy eie taal en kultuur mag hy kerk van Christus wees. Alle volke, tale en nasies kan in baie tale en op baie maniere dieselfde God en Heer bely.

HOSEA 13

☐ Vervolg van bladsy 8

sy bron dor uit. Dié sal 'n skat van allerhande kosbare voorwerpe roof.

14:1. Samaria sal daarvoor boet, omdat hy weerspannig was teen sy God; hulle sal val deur die swaard, hulle kinders sal verpletter en hulle swanger vroue oopgesny word.

Die beeld in vers 15 is dié van 'n plant wat tussen ander plante staan en op die punt is om vrug te lewer, om dan skielik deur die versengende woestynwind verdor te word, 'n wind wat selfs die watervoorrade uitdroog, en al wat kosbaar is vernietig. In 14:1 word die volk genoem na sy hoofstad, Samaria, die kernpunt van Israel se verset teen die Here en sy sondes teen God en mens. Die val van Samaria, en daarmee die einde van die noordelike ryk, staan voor die deur. Die gruwelhede wat volg op verowering, iets wat in daardie tyd algemeen was, wag op Samaria.

Hansie van Staden — Merkwaardige Figuur

Oupa Hansie en tant Hannie van Staden op hulle agt en sestigste huweliksdag.

Oupa Hansie (Johannes Jurie) van Staden is gebore op 5 Mei 1880. Op sy verjaardag vanjaar sal hy dus 93 jaar oud wees. Ons kan met groot dankbaarheid saam met oupa Hansie terugkyk op 'n geseënde lewe en kan ook die seën van die Heer toebid vorentoe. So geseënd is hy dat hy en sy vrou, tant Hannie (Johanna Helena Josina — gebore Van der Merwe), wat gebore is op 4 April 1883, albei nog leef. Sy is dus vanjaar 90 jaar oud en ons beste wense gaan ook na haar.

Hierdie besondere egpaar is getroud op 13 Oktober 1903 en sal dus D.V. vanjaar die sewentigste keer hulle troudag herdenk, wat weer soos telkens die afgelope jare, 'n groot familie byeenkoms sal meebring op die plaas by Onbekend in die distrik Bronkhorstspruit.

DS. D. J. P. STOLTZ

Oupa Hansie-hulle is die oudste twee lidmate van die Nederduitsch Hervormde gemeente Zesfontein, maar daar is 'n predikant wat deur die jare 'n getroue familievriend was en nog gereeld die familiebyeenkomste bywoon. Dit is dr. L. M. le Roux van Pretoria-Oos wie se vriendelike geaardheid die hele familie se liefde en respek gewin het.

Oupa Hansie en tant Hannie is nie meer so gesond nie, maar die twee Hervormer Boereharte klop nog warm. Gesels mens met hulle is dit nog steeds liefde en gasvryheid, belangstelling en openhartigheid en les bes die onwrikbare geloof wat jou tref. Oupa Hansie hoor nie meer so goed nie, maar hy lees nog elke dag sy Bybel, dikwels ook nog koerant. Sy geheue is wonderlik en die verstand nog baie helder. Daarom kan mens nie ophou om te luister as oupa Hansie vertel nie.

Die ontdekking van goud — 1886:

Oupa Hansie se ouers was Hermanus Johannes van Staden en Jacoba Petronella Alletta Catharina — gebore Oosthuizen. Haar vader was weer Gerhardus Cornelis Oosthuizen wat destyds die eienaar was van die deel van die plaas Langlaagte waarop die belangrikste goudontdekking in die geskiedenis gemaak is, deur haar eie man Hermanus. Dit het so gekom:

Hermanus van Staden en sy vrou het gewoon op hul plaas Hartbeesfontein (waar die huidige Grasmere is — noordoos van Vereniging). Wintertye, as weiding skaars geword het, het Hermanus sy beeste onder toesig na Rooiberg, Maltabas toe geneem en die skape dan na Langlaagte gebring na sy skoonvader toe. Dit het dan dikwels gebeur dat die hele familie saam is na oupa Oosthuizen toe. In 1886 was dit weer so. Oupa Hansie was maar 6 jaar oud.

Sy vader Hermanus, was in die veld by die skape toe 'n stuk rots sy aandag trek. By nadere ondersoek moes hy begin vermoed het dat dit iets soos goud moet wees, want hy het 'n stuk van 'n punt afgeslaan en vir sy skoonvader mnr. G. C. Oosthuizen en ander gaan wys. 'n Mnr. Peter de Ville, wat besig was om pleisterwerk vir mnr. Oosthuizen te doen, het hom gevra om hom te gaan wys waar hy die stuk rots afgeslaan het. Hulle is toe daarheen en oupa Hansie het as seuntjie nog saamgehardloop om te gaan kyk wat nou gedoen gaan word. De Ville het toe met 'n ysterhamer nog 'n stukkie rots afgeslaan en in 'n sakkie huis toe gebring. Hy het dit toe fyngestamp met oupa Hansie, se ouma Oosthuizen se stamper en vysel onder 'n wilgeboom by die werf, dit daar gewas en later weggestuur vir ontleding. Die res is geskiedenis, behalwe vir die feit dat die eintlike ontdekking deur oupa Hansie se vader Hermanus van Staden gedoen is.

Historiese ondersoek — 1951:

Teen die einde van 1950 was daar 'n radio-uitsending oor die ontdekking van goud, wat heelwat verkeerde dinge as feite beskou het. Na 'n brief, geskryf deur oupa Hansie, is hy en sy seun Kobus na Johannesburg waar „'n stuk of twaalf van Johannesburg se voorste mense" hulle ontmoet het. Die doel van die besoek was dat oupa Hansie sy bewerings in die genoemde brief moes staaf.

Mev. Ethel Gray, 'n bekende navorser en deskundige op die gebied van die ontdekking van goud aan die Witwatersrand, wat toe al vir 17 jaar navorsing oor die onderwerp gedoen het, was ook lid van die ondersoekspan, asook mnr. R. F. Kennedy, Johannesburg se stadsbibliotekaris.

Aanvanklik het hulle oupa Hansie uitgevra na al die mense en plekke in Johannesburg destyds. Hy kon hulle ook die onderskeie plaaseienaars van destyds op foto's uitwys en uitken in 'n argief. Daar was ook 'n vergroting van sy oupa mnr. G. C. Oosthuizen.

Nadat oupa Hansie aan hulle die volle verhaal van die goudontdekking vertel het, is hulle almal in motors na die toneel van die drama wat so 'n ontsaglike betekenis vir Suid-Afrika gehad het. Daar gekom, het hulle op allerlei maniere oupa Hansie getoets, maar agterna het mev. Gray in „Die Vaderland" van 10 Februarie 1951 erken dat hy „een van die betroubaarste getuies" is wat sy nog in haar navorsing raakgeloop het. Hy kon baie feite bevestig wat sy „uit argiefstukke afgelei het". Verder het hy hulle al

☐ Na volgende bladsy

die plekke uitgewys waarvan hy vertel het, wat daarop gedui het dat hy 'n interne kennis van daardie gebeure het.

Oupa Hansie vertel self (92 jaar oud):

„Toe't ons uitgery en gekom by die groot hek waar die borde is wat sê dat die eerste goud daar ontdek is. Ek sê vir hom, hou stil. Toe loop ons in, toe lees hulle op die borde. Ek sê toe: kom nou. Ek wys hulle toe waar my pa die klip afgeslaan het.

Oupa Hansie van Staden se vader Hermanus van Staden wat die eerste goud op Langlaagte ontdek het.

Gerhardus Cornelis Oosthuizen en eggenote Oupa Hansie se grootouers van moederskant. Hy was die destydse eienaar van die deel van die plaas Langlaagte waarop die eerste goud ontdek is deur meneer Oosthuizen se skoonseun Hermanus van Staden.

Toe sê die magistraat vir my: Dan weet jy seker waar die ou werf is. Ek sê ja, ek weet goed. Ek sê: Ry bokant die weeshuis af. By die weeshuis verby, ek sê vir die drywer, draai af. Ons hou stil — sal by die ou werf kom. Ek sê vir die magistraat: Sien jy daardie ou droë wilgerboom, daar is die eerste goudklip gestamp. Ek het my ouma se vyseltjie, se stampertjie gedra. Piet de Ville het hom daar gestamp! Hy sê vir my daar's dan geen water nie. Ek sê daar loop water duskant die boom af. Hy sê daar kan nie water wees nie. Ons loop. Ek kom by die gras — dis so hoog — trek die grasse oop, sê vir hom: Wat loop daar? Hy sê: Waar kom die water vandaan? Ek sê: Kyk, daar kom die fontein uit! Hy sê, kom gaan saam, ek sê nee, ek gaan nie saam nie, loop julle gaan kyk. Toe hulle soontoe is, haal ek my oorle ma se wasdammetjie waar sy gewas het se klippe uit en pak dit op 'n hoop. Hulle kom terug en ek wys hulle dit. Hy lag, hy sê vir my: Dan weet jy waar die ou huis gestaan het, die eerste huis op Langlaagte! Ek sê ja. Sê, kom ons loop. Daar's die ou damwal, beeste en goed het daar gesuip. Daar staan 'n hoë pol gras, dekgras, ek sê vir hom: Sien jy daai kol gras, daar het die huis gestaan. As hulle nie die „foundation" opgebreek het nie: só en só is die „foundation". Hy sê kom maar saam, ek sê nee, ek gaan nie saam nie. Gaan kyk. Ek sien hulle het die gras daar plat gery. Hulle kom aan; naby my gekom lag hulle. Hulle sê so iets het hulle nog nie gesien nie. Ek sê: Sien julle daardie agt populierbome wat daar staan? Só ver staan hulle van mekaar. Dit was waar my oorle' pa sy skape gedip het. Magistraat sê: Oom jy slaan ons nou dronk. Jy weet dan seker waar het hulle die eerste goud gestamp wat hulle uitgehaal het? Ek sê kom ons loop. Naby die wilgerlaning steek ek vas, ek sê: Sien julle daardie klipplaat wat daar is? So groot is die gat, so lank, so wyd. Kom gaan saam — ek sê nee, ek gaan nie saam nie. Loop soontoe, ek sien hulle meet — kom terug. Hulle sê vir my maar so iets het hulle nog nooit in hulle lewe hier beleef nie. Ek sê: Nou erken julle julle lieg. Hy sê ja, hulle erken."

So kon oupa Hansie dié dag 'n nuwe lig op die geskiedenis werp en baie mense is verbaas oor die helderheid van verstand, wat vandag, 22 jaar later, nog feitlik net so wonderlik helder en verbasend is.

Die Anglo-Boereoorlog 1899-1902:

Toe hy 18 jaar oud was, was oupa Hansie onder die eerste manskappe wat teen die Engelse gaan veg het.

Op 11 Oktober 1899 het die oorlog uitgebreek. In Noord-Natal het die Boeremagte 'n inval gemaak onder kommandant-generaal Piet Joubert, die held van Majuba. Die Boere was ingedeel in verskeie kommando's waaronder ook die een waarin oupa Hansie gedien het, wat gestaan het onder bevel van generaal Lucas Meyer.

Nadat hulle Natal binnegetrek het, het die Boeremagte lank die inisiatief behou asook 'n besliste voordeel in

☐ Blaai om

HANSIE VAN STADEN

☐ Vervolg van vorige bladsy

die oorlog, maar dié sou hulle later prysgee. Oupa Hansie-hulle se eerste slag was op Modderlaagte, waarna hulle kommando van omtrent 2500 burgers deel gevorm het van 'n plan om Dundee aan te val. By Dundee was die Britse generaal Penn Symons met infantrie, kavalerie en vier batterye veld-artillerie. Die ander twee kommando's was kleiner en kon weens 'n baie digte mis nooit hul afgesproke plekke naby Dundee bereik nie. Generaal Lucas Meyer se kommando had darem vier kanonne en het vroeg die oggend Talana-kop naby Dundee beset. Die Engelse se 18 kanonne teen die Boere se vier het gesorg vir 'n hewige artillerie-geveg deurgaans terwyl die koeëls nie veel minder lawaai gemaak het nie.

Tydens 'n poging van Penn Symons om met drie kolonnes om die Boereflanke te trek, het Penn Symons self 'n front aanval teen die Boere gelei. Hulle het probeer om al skietende nader te kom en die Republikeinse burgers terug te dryf, maar die kenmerkende Boere geweervuur was te dodelik akkuraat en ondeurdringbaar. Dié front aanvaal misluk en Penn Symons self word dodelik gewond in die maag. Die flank aanvalle het ook misluk.

Toe Meyer 'n versoek ontvang van Penn Symons dat laasgenoemde sy gewondes en dooies wil vervoer, laat hy sy mag terugtrek in plaas van om net in te stap en oorgee te eis. Soos dit was het Meyer eers die volgende môre verneem dat hy 'n oorwinning behaal het. Die burgers se dappere en onverskrokke optrede was ongelukkig nie beloon deur briljante leiding nie. Dit kan egter toegeskryf word deels aan gebrek aan die moderne kommunikasie middele, dog grotendeels aan 'n gebrek aan krygsopleiding. Nietemin het die Republieke 'n skitterende oorwinning behaal, want die nag het Generaal Yule wat die gewonde Penn Symons se bevel oorgeneem het, die hele Britse kamp in groot haas verlaat om vir die Boere 'n oorlogsbuit van verskeie waens, ammunisie, 'n groot aantal perde en voorrade vir nie minder nie as 5000 man vir 'n hele maand, te laat.

Oupa Hansie-hulle het hierna ook deel gehad aan die Boere se eerste neerlaag — die by Elandslaagte. Gelukkig was by die neerlaag darem ook sy oomblikke van humor. „Dit was op Elandslaagte sê oupa Hansie waar die klomp Hollanders hulle so dronk gedrink het." Die Boeremagte het by Elandslaagte-stasie 'n Britse voorradetrein buitgemaak waarop onder andere 'n baie groot voorraad brandewyn, whisky, wyn, sjampanje en bier was. Baie van die ongedissiplineerde manne het hulle buitenshoops gedrink, blykbaar ook 'n deel van die Hollanderkorps.

Nadat twee treine vol gewapende Britte opgedaag het, het 'n skermutseling plaasgevind waartydens die Britte met kanonne die stasie gebombardeer het. Na 'n redelike hewige geveg het die Afrikanermagte 'n endjie teruggetrek. Dit moes ongeveer toe gewees het, dat ds. G. P. J. Grobler (sr.) vertel, dat twee van die Hollanders wat dwarsdeer die geveg hul roes lê en uitslaap het, begin wakker word het. Die een het sy kop opgetel en rondgekyk, sy oë uitgevryf en regop gaan sit en sy maat langs hom wakker geskud.

„Het leek of ze gevochten hebben" sê hy en wys na die bomgate, dooie perde en die Engelse daar naby.

„Ja, wrachtig, ze hebben gevochten" sê sy maat, waarna hulle maar suutjies weggesluip het.

Daardie selfde Hollanderkorps het by die groot geveg die volgende dag een van die heel voorste linies verdedig en hulle wonderlik gedra. Ongelukkig is die briljante dr. Herman Coster, voormalige staatsprokureur van Transvaal, en aanvoerder van die Hollanderkorps ook in die geveg gedood en dit na een van die weinige lafhartige en ongedissiplineerde onttrekkings uit 'n stryd deur Boeremagte. Hulle moes op daardie stadium die Hollanderkorps nog gedek het, maar het teruggeval sonder bevel, een vir een, en so die Hollanders in die steek gelaat.

Na die fiasko van Elandslaagte, het oupa Hansie hulle ook deel gehad aan die eerste deel van die beleg van Ladysmith. Daarna terwyl drie kommando's vir sir George White en sy twaalfduisend troepe in Ladysmith vasgekeer en afgeknou het, het kommandant-generaal Piet Joubert en generaal Louis Botha met generaal Lucas Meyer ook saam, met ongeveer 2000 man 'n stoutmoedige inval, dieper Natal in, gemaak. Dit was egter 'n inval waarvan kommandant-generaal Piet Joubert nie veel gehou het nie. Hy was nog van die ou skool en boonop nie gesond nie. Hy het voortdurend gebrom dat die Engelse sal praat van „Joubert en sy rowersbende", want hulle het perde en voorrade opgekommandeer sover hulle gegaan het. Feit was dat die Boere wat die spit afgebyt het veel erger by die Engelse self ondervind het! Die jong, wakker generaal Louis Botha was die siel van die ekspedisie. Het dit van hom afgehang sou die Boeremag tot in Durban getrek het.

Soos dit was het hulle op die 23ste November 1899 met die Engelse slaags geraak by Willow Grange naby Estcourt. Daar was drie koppies, waarvan een deur die Engelse beset was en twee deur die Boere. Heel gou het die Engelse die Boere van een koppie verdryf onder krete van: Majuba is gewreek! Hierdie „wraak" was egter van korte duur. Oupa Hansie-hulle kon na 'n hewige geveg van twee uur, waartydens die Engelse onder 'n kruisvuur geplaas is, daarin slaag om die Engelse op die koppie feitlik te omsingel. Daarop het die Britse soldate op die vlug geslaan. Van die Britse ruitery wat daar was, het daar weinig weerstand gekom. Een van die Britse offisiere het skoon deur die wind, met sy perd eenkant toe gevlug „sommer 'n verkeerde koers in". Generaal Louis Botha het hom ingeja, op dapper wyse sy geweer afgeneem en hom gevang. Dit was 'n majoor Hobbs. In Botha se verslag meld hy dat 120 Britte dood of gewond was die dag teenoor een Boer dood en vier gewond.

Dit was geen wonder dat die Engelse „soos skape, blesbokke voor ons uit" gevlug het nie. Hulle het ylings teruggetrek Estcourt toe, met die Boere kort op hulle hakke. Duisternis het die Kakies die aand gered. Daardie aand was die burgers „reg om môre die Engelse see toe te jaag".

Daarom dat dit vir manne soos oupa Hansie totaal onverstaanbaar was toe Lucas Meyer die volgende môre hulle beveel het om om te draai en terug te gaan. Trouens, die hele mag moes maar tevrede wees om die inisiatief prys te gee, want die eintlike bevel het gekom van kommandant-generaal Piet Joubert self wat blykbaar gevoel het dat dit roekeloos sou wees om verder op die pad Durban toe te probeer gaan. Stemme soos die van Louis Botha het dan ook verniet in die rigting gepraat.

Nietemin, oupa Hansie is baie verontwaardig daaroor en beskuldig vir Lucas Meyer van verraad. Oupa Hansie vertel dat hulle die aand by Estcourt afgesaal het na die slag van Willow Grange, en vure gemaak het.

„Toe kom 'n Engelsman met 'n wit vlag aan. Toe loop Lucas Meyer hom tegemoet. Toe vat hy die rapport by hom; en die aand hou die Engelse offisiere en party van ons mense saam vergadering. Toe is die Boere klaar,

☐ Na volgende bladsy

hulle wil môre die Engelse see toe jaag. Die anderdag môre toe ons klaar opgesaal het, gee Lucas Meyer ’n order: Terug, omdraai! Toe gaan lê ons een maand en 20 dae in die Bozrand, daar by Spioenkop. Toe voer die Engelse hulle magte in. Toe het hulle, hulle hele mag op ons gestuur.”

Van die vergadering meld nie een geskiedenisbron wat die skrywer geraadpleeg het, iets nie. Is dit nie dalk net omstandigheidsgetuienis teen Meyer nie? Want die opperbevel het nie by hom berus nie. Die aktuele terugdraai kon dalk aan hom gewyt word, aangesien die hele nag daarna in ’n paar kleiner afdelings verdeel is met die oog op verkenning in die suide van Natal.

Verder wil dit lyk asof oupa Hansie-hulle daarna redelik doelloos hulle tyd deurgebring het, totdat hulle kwaai verras is deur die Engelse. Hy vertel dat Jack Hindon en 40 man feitlik die hele Britse voorhoede op hulle gehad het terwyl oupa Hansie en 6 ander alleen een flank moes verdedig. Inmiddels het Lucas Meyer met 1500 man agter die rantjie gelê „hy wil nie ’n skoot skiet nie”. Eindelik moes Hindon-hulle retireer en Meyer en die kommando gee pad en toe oupa Hansie en sy makkers (toe net 5) hulle kom kry is hulle alleen, feitlik omring deur Engelse. Hy het die dag ’n splinternuwe paar skoene „van sy voete af gehardloop”. Op sonderlinge wyse is hulle gered. „Toe kom 6 van Bethal se mense ingeja, hulle laai ons agter op die perde en vat ons uit.”

Sonder perde word hulle toe die nag alleen agtergelaat terwyl hulle slaap. Hulle moes toe te voet van die Tugela af die Kommando volg tot by Biggarsberg — ’n hele lang stuk!

„Toe sê Lucas Meyer: As julle sulke vegsmense is — omdraai, gaan veg! Algar opgesaal, gaan terug, ons kry die Engelse nog by Dongela (Tugela). Ons veg 8 dae. Toe stink dit so van die Engelse dat jy nie kan jou stukkie kos eet nie. Kom Lucas Meyer: Die Engelse vra stilstand van wapens! Ons sê nie stilstand van wapens nie — oorgee. Hy sê nee, dis wet, hy moet hulle gee. Hy loop met hulle saam — hy drink bietjie sterk goed daar saam met hulle.” „Hy was ’n verraaier — hy’t Suid-Afrika die aand op Estcourt vir die Engelse gegee.”

Hierdie harde woorde word tog skynbaar bevestig deur ’n gebeurtenis van veel later. Kommandant Daantjie Weilbach van Heidelberg, het nadat die Engelse Pretoria beset het, op ’n dag die burgers van ’n trollie af toegespreek, aldus oupa Hansie: „Burgers, gaan huis toe, laat julle behou wat julle het. Ons is op Estcourt in Suid-Afrika vir die Engelse gegee. Dit sal niks help dat ons verder veg nie.” Kommandant Weilbach is deur Meyer se manne weggeneem — oupa Hansie weet nie wat daarna van hom geword het nie. Inderdaad het die burgers rede gehad om ongelukkig te voel op daardie stadium, want Pretoria is deur die Engelse beset sonder slag of stoot, nadat Lucas Meyer die Militêre bevel oor die stad gevoer het. Dit kan verklaar waarom opgekropte gevoelens so kras tot uiting gekom het by kommandant Weilbach. Nog eienaardiger is dat volgens oupa Hansie, Lucas Meyer daardie nag by hulle weg is en dat hy blykbaar verder die oorlog „in die kamp op Middelburg” deurgebring het. Skrywer vind geen verdere melding van wat van Lucas Meyer geword het in enige bron wat hy geraadpleeg het nie. Skrywer wil geen oordeel uitspreek nie, hierdie is bloot ’n weergawe van oupa Hansie se verhaal, soos aan my vertel, met feitelike inligting uit ander bronne bygewerk.

Oorlog rybroek:

In die guerillastryd wat die laaste deel van die oorlog gekenmerk het, was oupa Hansie ook soms ’n verkenner en rapportryer. Hy het nog sy velbroek „wat ek vir spioenwerk gebruik het en rapporte gery het”. Hierdie broek is pragtig gelap met skaapvel wat oupa Hansie self gedurende die oorlog gebrei het met sy hande en toe met beessening vasgewerk het. ’n Merkwaardige besitting wat eintlik in ’n museum tuishoort.

Kerklike lewe:

Oupa Hansie het nog by ds. N. J. van Warmelo belydenis van geloof afgelê op Heidelberg, voor die driejarige oorlog. Daarna was hy in Krugersdorpgemeente en Witfonteingemeente waar die bekende ouderling A. D. W. Wolmarans sy buurman was. In daardie tyd was ds. Jac van Belkum konsulent van Witfontein. Toe die broeder Erasmus Bronkhorstspruit uitgelê het in dorpsgebied in 1904-1905 het die kerkraad by hom twee morge grond gekry vir die bou van die huis van die Here. Daarop het die kerkraad besluit om die bestaande kerkgebou van Witfontein te verskuif. Oupa Hansie het gehelp om die sinkkerk wat ruim 400 mense kon bevat, te verskuif. Hy vertel dat hy toe twee vragte per dag met die wa en osse gery het. Een aand het hulle in die drif in die Bronkhorstspruit vasgesit en in bittere koue ure lank gesukkel voordat hulle die wa deur die drif kon kry.

Familie gegewens:

Oupa Hansie het 5 susters gehad, maar sy moeder was ook eers getroud met kommandant Potgieter (die Voortrekker) se oudste seun by wie sy drie kinders gehad het voor sy dood. Oupa Hansie se jongste suster leef nog, sy is 80 jaar oud. Oupa Hansie-hulle self het nege eie kinders (drie seuns en 6 dogters) gehad. Van hulle lewe een seun en al 6 dogters nog. Kleinkinders tel 35 en 30 agterkleinkinders.

Mag die Here hierdie merkwaardige egpaar se laaste jare seën.

TE KOOP

Pyporrel, een manuaal van die Suid-Afrikaanse Orrelbouers. Ses registers (twee grondstemme). In baie goeie toestand. Prys R1500. Onmiddellik beskikbaar. Tree in verbinding met die skriba, die Gereformeerde Kerk, Posbus 1505, Port Elizabeth. Telefoon 33447.

MONUMENTE EN GRAFSTENE

GEMAAK UIT DIE BESTE PRETORIA - GRANIET

Word afgelewer en opgerig op enige dorp en plaas.

PRYSE NA ELKEEN SE VERMOË.

Pryse en Katalogus op aanvraag!

J. P. E. ROODE

POSBUS 163 — FOON 308
ERMELO

Kerstening

Ons sal 'n poging aanwend om voortaaan 'n gereelde artikel in Die Hervormer te plaas oor die kerk en die sending. Dit geskied omdat die Sentrale Raad vir die Kerstening van die Heidene daartoe versoek is deur lidmate van die kerk. Die redaksie het goedgunstelik daartoe ingestem, en ons is dankbaar daarvoor.

PROF. DR. D. J. BOOYSEN

Nou — wat verwag u in so 'n rubriek? Die Hervormer is die amptelike orgaan van die Nederduitsch Hervormde Kerk. Dit spreek dus vanself dat die artikels nie soseer gerig kan wees op die Bantoe Hervormde Kerk nie; en, by gevolg sal mededelings oor die kerk en sy aktiwiteite hoogstens in die verbygaan hier vermeld word.

Laat ons dit maar dadelik stel: Dit gaan dus om u en die kerstening, en om die kerk en die kerstening. In die volgende uitgawes sal 'n paar artikels verskyn, geskryf deur ds. Van der Merwe, waarin daar aandag gegee word aan die sending in verskillende kerke. Sonder om dit vooruit te loop, is dit opvallend dat die kerke geworstel het om 'n eie karakter te kry, of soos dit bekend is, die probleem van die inheemswording van die jong kerk. Daaruit kan ons self veel leer.

By wyse van inleiding: Ons gaan hier nie redeneer of ons kersteningswerk moet doen of nie. Dit staan vas; die kerk het die taak, en is reeds besig om daaraan uitvoering te gee, op sy eie wyse, wat sekerlik verantwoordbaar is.

Ons moet nie hieroor in die duisternis verkeer nie. Skrywer hiervan was uiters verbaas toe hy onlangs nog verneem van 'n lidmaat van die kerk (wat Sondag na Sondag tweekeer die erediens bywoon) dat die Hervormde Kerk nie kersteningswerk doen nie! Bid jou dit aan! Kan daar nog soveel onkunde in die kerk heers?

Dit is wel waar dat daar baie teenkanting was teen die werk. Miskien moet ons dit korrigeer, daar is nog heelwat teenkanting teen die besondere werk! Ja, by geleentheid is selfs die mening uitgespreek dat die dosent wat behulpsaam is aan die opleiding van Bantoeleraars, nie as konsulent van 'n bepaalde gemeente aangewys kan word nie — hy sou nie aanvaarbaar wees nie. Ook nie aldag juis te aangenaam om dosent vir die taak te wees nie!

Tog is dit ook waar dat daar groot belangstelling is vir die werk van die kerk, en nou kom ons na die lesers se kant toe. Ek wil by hierdie geleentheid dank uitspreek vir 'n donasie van R300-00 wat 'n dame in Johannesburg gemaak het vir die aankoop van boeke vir die studente en vir 'n biblioteek waarmee 'n begin gemaak is. Die dame is my onbekend, maar met groot waardering word aan die daad gedink. Die studente studeer nie altyd onder die aangenaamste omstandighede nie. Die kerkraad van Tzaneen het hulle te hulp gekom deur te onderneem om elke jaar die Bybels wat die studente nodig het te voorsien.

'n Ander lidmaat uit Louis Trichardt se gemeente het 'n preekstoel gemaak en geskenk vir 'n nuwe kerkgebou van een van die Bantoegemeentes. So is daar oral tekens te bespeur van 'n verandering in die gesindheid van die lidmate van ons kerk.

Ja, ek is bewus daarvan dat ons hier nog net die materiële sy van die werk aangeroer het. Dit is op die stadium tog van groot belang, want sonder finansies kan die werk ook nie vorder nie. So is daar baie wat elke lidmaat self kan doen. Een taak wat elkeen self kan onderneem, en dit sal nêrens aanstoot gee nie, is om Bybels te versprei. Dit is so belangrik. By die bestudering van die Jaarverslag van 'n gemeente blyk dit telkens dat onder die hoof Bybelverspreiding daar 'n aantal syfers vermeld word. Feit is, dat die Bybels nie versprei is nie. Dit is hoogstens beskikbaar gestel aan diegene wat daarom vra! Om 'n Bybel aan iemand te gee, is Bybelverspreiding in die ware sin van die woord. Weet u of u huisbediende 'n Bybel het?

Natuurlik is dit waar dat die Bybel ook uitgelê moet word: Moedig die werknemer maar aan om na 'n kerk toe te gaan en daar te luister na die verkondiging van die Woord! Ek dink nie dit is baie gevra nie, maar deur so mee te werk kan u reeds ontsettend veel doen! Dit pas nog altyd in die raamwerk van die beleid van ons kerk.

Ons laat die bespreking voorlopig daar, later kan ons weer aandag gee aan wat ons kerk doen. Intussen sal dit verwelkom word as die lidmate van die kerk ook in Die Hervormer sal reageer op die artikels wat onder die rubriek geplaas word.

Sondagkope

DR. H. G. VAN DER WESTHUIZEN

As 'n mens die algemene openbare volksondes een vir een diagnoseer word dit 'n vreeswekkende prentjie. Op 'n dag van verootmoediging soos Maandag 15 Januarie wanneer 'n mens direk aan al hierdie dinge 'n slag dink, besef jy dat die Here nog goed is tenspyte van die droogte! Neem één saak byvoorbeeld: die sabbatsontheiliging! Op groot skaal, om maar net één aspek te noem, word daar handel gedryf op hierdie kerkdag. Vanaf melk, botter, lekkergoed, koerante, koeldrank in die kafees tot grond, huise ensovoorts wat deur agentskappe verhandel word. Jes. 58:13 sê: As jy jou voet terughou van die sabbat — om nie jou sake om my heilige dag te doen nie, en as jy die sabbat 'n verlustiging noem en die heilige dag van die Here hooghou; en as jy dit eer deur nie jou gewone gang te gaan nie, nie geleentheid vir jou sake soek . . . nie; dan sal jy jou verlustig in die Here.

Die gewone **instandhouding** van die lewe kan nie anders as om ook Sondae voort te gaan nie. Daarom dat ons Sondae ook ons koeie melk. Maar die **uitbouing** van die lewe moet in ses dae gedoen word en op die sabbat moet daarvan teruggetrek word om die Here direk te dien. Daarom ploeg ons nie Sondae nie. Die lyn van onderskeid moet dus altyd gesoek word tussen werk wat aan die een kant **kultuurhandhawing** en aan die anderkant **kultuuruitbouing** op die oog het.

Met die moderne yskaste en geriewe hoef feitlik niemand meer op Sondag sy sjokolade, melk, koeldrank, botter ensovoorts te koop nie. Dit kan Saterdag gedoen word en **tuis** koud bewaar bly. Sondae behoort ons as ons wil lees — en dit behoort ons te doen want dit is geestelike rekreasie waarvoor die sabbat bedoel is — in plaas van besmetlike leesstof, Die Hervormer, die Almanak, die Nuusbrief (kerklike en gemeentelike) en ander Christelike lektuur te lees.

In die lig van bogenoemde waardeer ons dit des te meer wanneer sakemanne besluit om Sondae of minstens tydens kerkdienste te sluit en as gesin kerk toe te gaan. Dit is 'n navolgenswaardige voorbeeld!

DIE HUWELIK

(VERVOLG VAN VORIGE MAAND)

4. **Verantwoordelikheid:**

In Efesiërs 5:22-33 en 6:1-9 handel Paulus oor die verhouding van man en vrou, ouer en kind. Hy sluit hierdie gedeelte van sy brief af deur van die verhouding van man en vrou te sê: „Hierdie verborgenheid is groot maar ek sê dit met die oog op Christus en op die gemeente." Dit is asof Paulus wat hierdie saak betref homself nie reg in woorde uitgedruk kry nie. Dan gryp hy na 'n voorbeeld om te probeer demonstreer hoe die verhouding van man en vrou moet wees. Dit moet wees soos die verhouding van Christus en die kerk. Die verhouding van man en vrou moet iets van die verhouding van Christus en die kerk weerspieël.

DS. D. J. C. VAN WYK

Watter woorde sal ons gebruik om die gesindheid, die verhouding van Christus tot die kerk te beskryf? Trou en verantwoordelikheid. Dit was deel, dit was ingesluit by Christus se liefde vir ons. Dit is onder andere waaruit Christus se liefde vir ons bestaan. Trou en verantwoordelikheid. Hy het aan ons sondaars getrou gebly tot die einde toe, tot aan die kruis. Tot sy werk volbring was. Hy het nie halfpad omgedraai toe die beker bitter geword het nie!

Daarom beloof ons ook op 'n vraag van die formulier om hierdie ander mens nooit te verlaat nie. Om aan mekaar getrou te bly. In verantwoordelikheid teenoor mekaar te bly leef. Ook wanneer dit miskien nie meer so lekker of romanties is nie. Dit is volgens die Skrif nog geen rede tot egskeiding as man en vrou met mekaar nie meer goed klaarkom nie. As dit God behaag om langs hierdie weg 'n kruis op 'n mens te lê, mag jy nie daaronder uit vlug nie. Wat het Christus na alles aan ons gehad? En tog het Hy aan ons getrou gebly tot aan die kruis. Op hierdie verborgenheid vestig Paulus ons aandag. Daarom is dit nodig dat ons miskien 'n keer bietjie wegkom van die woord liefde af. Nie die Bybelse woord en inhoud wat eJsus daaraan gegee het nie. Maar ons leë, emosie-belaaide, sentimentele woord liefde. Dit gaan in die huwelik om baie meer as wat ons daaronder verstaan. Dit gaan ook om trou en verantwoordelikheid teenoor God en teenoor mekaar. As jong egpare dit verstaan, beter begin verstaan voordat hulle trou, sal dit nie so maklik wees om later weg te loop oor allerlei kleinlikhede nie. Die Bybel ken maar net een grond vir egskeiding: owerspel.

Na alles: twee mense kan eintlik beswaarlik beloof om mekaar vir tien of twintig of sestig jaar lank lief te hê. In elk geval liefde soos wat dit deur ons mense gewoonlik verstaan word. Kan ons, durf ons vrymoedigheid hê om dit te doen? Ons moet ons wispelturigheid, ons arglistigheid. Daar is iets anders wat mens met veel meer vrymoedigheid teenoor mekaar kan onderneem en beloof. Waaroor die mens self meer beheer het. Dit is trou en verantwoordelikheid. Om aan hierdie ander mens getrou te bly — tot die dood. So soos Christus aan ons getrou gebly het — tot die dood.

5. **Gemeenskap van die gelowiges:**

Een van die heel eerste behoeftes wat God by die skepsel wat Hy gemaak het opgemerk het, was sy eensaamheid. Ons lees in Genesis dat God op sy ganse handewerk teruggesien het, en dit was alles goed. Behalwe van hierdie een ding: „Ook het die Here God gesê: Dit is nie goed dat die mens alleen is nie. Ek sal vir hom 'n hulp maak wat by hom pas" Gen. 2:18.

Die mens is nie geskape as eenling nie. Hy is op gemeenskap aangewys, op ander mense. Daarom gee God vir die man 'n vrou," . . . en lei Hy vandag met sy hand na elke man sy vrou." Daarom beloof ons ook in die huweliksformulier wedersydse hulp aan mekaar. Om die ander te help en te dien. Nie om vir die ander tot aanstoot en struikelblok te wees nie. Maar die ander een te help. Ons kan dit ook so stel: Dat my liefde vir my lewensmaat, behalwe in bereidheid tot diens, verantwoordelikheid en trou, ook nog daaruit sal blyk, dat ek bereid word om die ander tot hulp te wees.

Ek moet die ander een dus aanvul. Hom so aanvul dat hy ten volle, volgens die bedoeling van die Skepper, mens kan wees. Dan spreek dit vanself dat ek my lewensmaat juis in sy of haar swakhede sal help, sal aanvul, sal tegemoetkom. Is dit moontlik dat daar in 'n huwelik, waar hierdie gesindheid teenoor mekaar heers, ernstige probleme kan ontstaan? Waar twee mense net een begeerte het. Nie om gedien te word nie, maar om te dien; nie net wil ontvang nie, maar wil gee; nie net gehelp wil word nie, maar vir die ander tot hulp en bystand te wees.

Dan word die huwelik, elke gesin, miskien die kleinste, maar tog die intiemste en eerste plek waar die gemeenskap van die gelowiges beoefen word. Daarom beloof ons ook nog in die huweliksformulier om die kinders wat ons mag kry in die vrees van God, tot sy eer en hulle saligheid op te voed. In die huwelik wil God ons eensaamheid deurbreek en ons leer om met ander mense saam te leef. As ons praat van die gemeenskap van die gelowiges, beteken dit volgens die Bybel altyd in die eerste plek gemeenskap met God, daarna met mekaar. Daarom, 'n man en vrou wie se verhouding met God reg en gesond is, se verhouding onderling sal ook gesond wees. Raak die verhouding tot God egter versteurd, kan dit nie anders as dat dit sy uitwerking sal hê in die verhouding van man en vrou nie.

Dit strek selfs baie wyer. Soos 'n gesonde verhouding tot God 'n gesonde gesin meebring, so bring 'n gesonde gesin 'n gesonde gemeenskap, kerk en volk mee. 'n Versteurde verhouding tot God en 'n gevolglik versteurde gesinslewe, toon gewoonlik baie gou sy uitwerking in die gemeenskapslewe, die kerklike- en die volkslewe.

Die gemeenskap van die gelowiges in die huwelik: Dit is om saam te leef, saam te bid, saam te glo, saam te bely, saam te sing. Dis die lewensgemeenskap van twee mense, in die krag van Gods versoenende liefde, mekaar dra en verdra, mekaar se skuld vergewe. So word die huwelik 'n opdrag in trou, selfverloëning en offer. 'n Worsteling teen die selfsug wat ons verteer.

6. **Christus getuies:**

Eintlik behoort dit vanself te spreek dat dit alles vir ons in die huwelik alleen werklikheid kan word, as ons leef as lewende lidmate van die kerk. By alles wat dit verder beteken, beteken dit gewis dat ons die Woord van God sal hoor. Die Bybel dus nie net in die huis getrou sal lees nie, maar ook gereeld sal opgaan na die erediens om daar deel te hê aan die gemeenskap van die gelowiges. Te luister na die gepredikte Woord. Want, sê Paulus in Romeine 10, die geloof is uit die gehoor, en die gehoor is deur die Woord van God.

God het vir ons die huwelik ingestel. In sy Woord gee Hy vir ons die reëls vir die huwelik. Nou kan ons nie

☐ Vervolg op bladsy 19

VROUERUBRIEK......

Hervormde Predikantsvroue in Suid-Afrika vanaf 1652

13. Anna Margaretha Bolwerk, eggenote van ds. Petrus van Aken.

Vanaf die stigting van die Drakenstein-gemeente is die gemis aan 'n kerkgebou en pastorie gevoel. Nadat daar aanvanklik in 'n onbewoonde huis en in boerewonings kerkdienste gehou is, het die gemeente vanaf die tyd van ds. Pierre Simond byeengekom in 'n primitiewe, skuuragtige

H. M. REX

kerkgeboutjie, wat opgerig is op 'n stuk grond wat in 1694 deur die kerkraad van die Kaapse owerheid ontvang is. Dié eenvoudige en ondoelmatige gebou het tot in 1713 as bedehuis diens gedoen. Juis as gevolg van die gebrek aan 'n kerkgebou, pastorie, skoolgebou en kerkhof het ds. Le Boucq in 1707 geweier om hom in Drakenstein as predikant te vestig. Reeds in 1708 het die kerkraad toestemming van die Here Sewentien gevra vir die bou van 'n fatsoenlike bedehuis — in geval 'n kerkgebou nog nie deur die owerheid voorsien kon word nie —asook 'n netjiese woning vir die predikant. Na die destydse geboutjie waarin eredienste gehou is, is verwys as „een hok of schuur van zeer zober aanzien". Intussen het die natuurlike uitbreiding van die gemeente die Drakensteinse kerkgeboutjie te klein laat word en het 'n nuwe kerkgebou en pastorie nog meer noodsaaklik geword.

In 1713 het die kerkraad bygevolg aan die Klassis van Amsterdam geskrywe dat die gemeente op daardie tydstip reeds ses jaar sonder 'n vaste leraar oor die weg moes kom aangesien die gemeente na die vertrek van ds. Beck nog steeds vakant was. Die kerkraad het in sy vertoë aan die Amsterdamse Klassis sowel as aan die Here Sewentien verwys na hul gemis aan 'n kerkgebou, pastorie en leraar, wat tot gevolg gehad het dat daardie florerende gemeente van bykans 700 doop- en belydende lidmate by die dag meer bandeloos geword en ontaard geraak het. Die kerkraad het voorts daarop gewys dat indien die droewige toestand toegelaat sou word om verder voort te duur, die lidmate naderhand tot Hottentotte sou versleg. In sy dringende en goed-gemotiveerde vertoë het die kerkraad ook melding gemaak van die bouvalligheid van die kerkgeboutjie. Onder andere is daar ook gevra dat die predikant wat na die Drakenstein-gemeente uitgestuur sou word, Frans moes kon praat, sodat die Franssprekende oues van dae deur hom in hul moedertaal vertroos en bemoedig kon word.

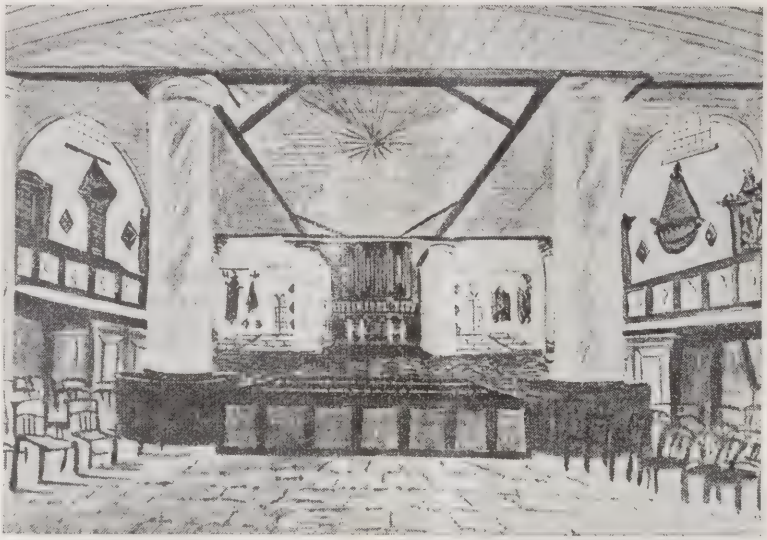

Die binnekant van die Hervormde Kerkgebou (die sg. Groote Kerk) wat in Januarie 1704 ingewy is. Tot in 1789, toe die historiese kerkgebou vir die eerste keer vergroot is, kon die wapenborde van vooraanstaande persone, wat binne die kerkgebou begrawe is, gesien word. In hierdie kerkruimte is ds. Petrus van Aken in Desember 1724 ook begrawe, in dieselfde kerkgebou waarin hy op 19.8.1714 sy eerste preek aan die Kaap gehou het.

Die dringende vertoë van die Drakensteinse kerkraad het daartoe gelei dat proponent Petrus Arkeleus van Aken, 'n Amsterdammer wat goed onderleg was in die Franse taal en in 1710 'n begin gemaak het met sy teologiese studie aan die Universiteit van Utrecht, as predikant na die Kaap gestuur is. In April 1714 het hy en sy vrou, Anna Margaretha Bolwerk, na hul Kaapse werkkring vertrek. In die loop van Augustus het die egpaar in Kaapstad aangekom waar ds. Van Aken sy eerste preek op 19 Augustus 1714 gehou het.

Op daardie tydstip het die Drakenstein-gemeente nog nie oor 'n eie, doelmatige kerkgebou en pastorie beskik nie en aangesien die verwaarloosde gemeente feitlik van die grond af opgebou moes word, het ds. en mev. Van Aken die geleentheid gehad om die lidmate te aktiveer en hul aktiewe samewerking te verkry vir die bereiking van 'n aantal doelstellings wat in die eerste plek verband gehou het met die materiële en praktiese behoeftes van die gemeente op daardie stadium, soos die bou van 'n pastorie en 'n waardige kerkgebou.

Die bou van 'n pastorie aan die Paarl onder die toesig en verantwoordelikheid van die Landdros en Heemrade van Stellenbosch het in 1715 'n aanvang geneem waarna die bou van 'n kerkgebou aan die beurt gekom het. Alvorens die Politieke Raad sy toestemming tot die oprigting van 'n nuwe kerkgebou op Drakenstein kon gee, wou hy die ontwerpplanne van die kerkgebou, wat deur ds. Van Aken en sy kerkvoogde self ontwerp is, onder oë neem en goedkeur. Op 30 Maart 1717 het ds. Van Aken die bouplan van die nuwe kerkgebou, tesame met die spesifikasies en beraamde boukoste voor die Politieke Raad gelê en op dieselfde dag goedkeuring daarvoor gekry asook toestemming om 'n aanvang met die bouwerk te maak.

Die heer Evert Walraven Cochius, die regeringsingenieur en landmeter, het in Junie 1717 'n goed-geleë stuk grond van bietjie meer as vyf morge grootte opgemeet met die oog op die

☐ Na volgende bladsy

oprigting van die nuwe kerkgebou. Dit is dieselfde stuk grond waarop die N.G. kerkgebou van Bo-Paarl vandag staan. Aan die noordekant het dit gestrek tot aan die Drakenstein-pastorie, aan die oostekant tot by die Bergrivier, aan die suidekant tot aan die eiendom van ’n Franse Hugenoot, David Senecal, en weswaarts tot by die wapad, die huidige hoofstraat van Paarl. Voordat daar met die bou van die kerkgebou ’n aanvang gemaak is, is die kerkhof uitgelê, waarbinne die kerkgebou, met sy twee sygewels na noord en suid gefront, te staan sou kom.

In 1718 het die swaar reëns en hewige winde, wat die buitedistrikte in daardie jaar geteister het, die bestaande kerkgeboutjie van Drakenstein inmekaar laat stort. Daarna was die gemeente genoodsaak om sy eredienste in die ou pastorie te hou en is daar besluit om die ou bouvallige kerkgeboutjie tot op die grond af te breek.

Die eerste steen van die nuwe kerkgebou is op 6 September 1718 deur monsieur Du Toit gelê in geselskap van die kerkvoogde en twee heemrade, Francois du Toit en Jacob Theron. Verder het die oud-ouderlinge Pieter de Villiers, Claude Marais en Pieter Rosseau, sowel as die oud-diakens Paul Roux, Hercules du Pres en Pieter Taillefert, aan die steenleggingsplegtigheid deelgeneem. Op 2 Julie 1720 kon die sierlike, nuwe kerkgebou ingewy word en in baie opsigte kan dit as ’n monument vir die deeglike beplanning en uitvoering van ds. Petrus van Aken beskou word. Vanaf sy aankoms in die Drakenstein-gemeente en in die uitvoering van sy pastorale pligte op die Kaapse platteland, is hy op ’n getroue wyse deur sy eggenote bygestaan.

Die belangrike aktiwiteite van pastorie- en kerkbou, wat oor ’n tydperk van bykans ses jaar gestrek het, het daartoe bygedra dat die Drakenstein-gemeente op materiële en geestelike gebied gegroei het. Kort na die aankoms van ds. Van Aken in die Drakenstein-gemeente het hy reëlings getref dat die nagmaal vierkeer jaarliks bedien sou word, terwyl die predikant en sy kerkraadslede tweekeer in ’n jaar op huisbesoek deur die uitgestrekte gemeente sou gaan. Sondae sou die vroeë oggenddiens om halfnege in Frans gelei word en om tienuur in Nederlands, terwyl die vergaderings van die kerkraad gereeld op elke eerste Sondag van die maand gehou sou word. Ds. Van Aken en sy eggenote was vanaf hul vestiging in die gemeente met hart en siel in hul werk te midde van die pragtige Bolandse natuurskoon.

Nadat die gesondheid van ds. Van Aken in die loop van 1724 begin agteruitgaan het, is hy op 19 Desember van daardie jaar in Kaapstad oorlede en daar in die Groote Kerkgebou begrawe. Vir een of ander onbekende rede het hy drie maande voor sy dood in ’n skriftelike verklaring gesê dat sy kerkraad en gemeente die „godvresenste en vredelievenste mensschen van de wêreldt sijn.” Die verklaring het in werklikheid as ’n weerlegging gedien vir al die lasterlike bewerings wat voorheen deur ds. Le Boucq en ander oor die gemeentelede kwytgeraak is.

Die vier kinders wat uit die huwelik van die Van Aken-egpaar gebore is, is almal aan die Kaap gebore. Die oudste kind, Thomas Dominicus is op 29.8.1715 gedoop; Isabella op 28.2.1717; Maria Petronella op 23.10.1718, en Jacobus Petrus op 26.9.1723. Met die afsterwe van ds. Van Aken was sy kinders dus nog almal onder tien jaar oud en die jongste kind bietjie meer as ’n jaar oud. Hoedat mev. Van Aken die mas opgekom het met die vier klein kinders onder haar sorg, is nie bekend nie, en ook nie wat die lotgevalle van die Van Akens na 1724 was nie. Prof. Engelbrecht is van mening dat ds. Van Aken en sy vrou vyf kinders gehad het en dat daar in die Republiek van Suid-Afrika net afstammelinge in die vroulike lyn is. Interessantheidshalwe kan nog genoem word dat mev. Anna Margaretha van Aken, gebore Bolwerk, aangetroude familie van die Kaapse goewerneur Maurits Pasques de Chavonnes was. De Chavonnes en verskeie van sy familielede het hulle aan die Kaap gevestig. Hy was afkomstig uit ’n ou Hugenote-geslag en lede van sy familie was getuies by die doop van die Van Aken-kinders.

DIE HUWELIK

☐ Vervolg van bladsy 17

die huwelik as instelling van God wil gebruik maar ons nie verder hou aan die reëls wat God voorgeskryf het vir ’n gesonde en geordende huwelikslewe nie. Is dit snaaks dat mense wat nooit meer die Woord van God hoor nie, later nie meer weet hoe om hulle in die huwelik te gedra nie?

Jesus het in Johannes 13:35 verder gesê: „Hieraan sal almal weet dat julle my dissipels is, as julle liefde onder mekaar het.” Die mense, die wêreld gaan na ons huwelik kyk. Hulle gaan daaruit gevolgtrekkings maak. Aan ons huwelik gaan hulle sien of ons dissipels van Jesus is en of ons God en sy Woord verag. Die huwelik is een van die dinge waarvan die Bybel sê dat dit in die hemel nie meer sal bestaan nie. Mag ons huwelik dan nie verbygegaan het sonder dat ons God daardeur verheerlik het nie! Dit is ook een van die dinge waardeur God die mens van die dier onderskei het. God wil ons nie soos die diere laat leef nie — God wil ons van verwildering en verdierliking spaar. Daarom het Hy vir ons die huwelik ingestel.

Die huwelik gee ons dus die geleentheid om voor die wêreld van Christus te getuig. Om lewende getuies van Christus te wees. As ons nie gereeld hoor van die liefde van Christus vir ons nie ,as ons nie gereeld daaraan herinner en daarvan verseker word deur Woord en Sakrament nie, kan ons ook nie mekaar so liefhê nie.

Dit beteken ook dat ons as man en vrou mekaar altyd sal ontmoet as twee mense wie se sonde en skuld deur Jesus Christus vergewe is. As dit gebeur, as ons voortdurend deur Woord en Sakrament herinner en verseker word van die vergewing van ons sonde en skuld, dan sal ons nie, dan mag ons nie mekaar se foute en oortredinge onthou, dit gedurig vir mekaar voor die kop gooi nie.

’N NUWE MELODIE VAN PS. 119

Op die oomblik is die welbekende Nederlandse orrelis FEIKE ASMA hier vir ’n tweede konserttoer. Ter geleentheid van sy eerste besoek aan die Republiek verlede jaar het dr. GUURT VAN DER TAS, onder meer bekend as die komponis van die S.A. Sportmars „Op jul plekke”, wat by die S.A.U.K. as kenwysie van die rubriek „Glanspunte uit die Sportnuus” dien, ’n verwerking van die melodie van Psalm 119 aan mnr. Asma opgedra en oorhandig. Hierdie geskiedkundige komposisie is tydens dié konserttoer herhaalde kere in die program opgeneem, na aanleiding waarvan daar baie navrae gedoen is. Onlangs het ook die S.A.U.K. dié stuk tydens ’n uitsending op ’n Sondagmiddag weer ten gehore gebring.

Ten behoewe van die orrelminnaars kan tans berig word dat die verwerking van Psalm 119 in druk verskyn het. Die musiekstuk kan bestel word by Psalm, Posbus 495, Pinetown (Natal); die prys bedra R1,50.

JEUGRUBRIEK......

Salig - Rein van Hart

BYBELSTUDIE — MATT. 5:8

„Salig is die wat rein van hart is, want hulle sal God sien."

Belangrike vrae in verband met hierdie saligspreking, is: Wat word hier met „rein van hart" bedoel? Hóe word ’n mens rein van hart en wat beteken dit vir ’n mens om God te sien?

DS. J. J. ENGELBRECHT

Reinheid van hart veronderstel minstens dat ’n mens volkome vertrou op God wat die hart vernuwe, en nie op jou self of op enige skepsel nie. Reinheid van hart impliseer dat ’n mens in jou lewe geen ruimte laat vir iets of iemand waarmee God nie tevrede is nie. Reinheid van hart omvat volgens die Bybel ’n groot aantal sake: Dit het betrekking op sedelike reinheid (Vgl. Matt. 5:28), opregtheid by die uitdeling (Rom. 12:8), suiwerheid in die houding teenoor stoflike besittings (Matt. 6:22vv.), die waarheid en eenvoud in wat gesê word (Matt. 5:37; Ef. 4:29).

Reeds in die Ou Testament word derglike gedagtes gevind (Vgl. Ps. 24:4; 51:12; 73:1).

Die hart word in hierdie verband gesien as die sentrum van die hele mens; die sentrum waarvandaan al die mens se doen en late bepaal word. As die hart rein is, is die lewe rein, is die mens in die regte verhouding tot God.

Hierdie innerlike reinheid staan in skrille kontras teenoor die uiterlike reinheid wat deur die Fariseërs en hulle geesgenote oorbeklemtoon is (Matt. 23:25-28).

Ontstellend is dat Jesus elders sê dat die mens se hart boos is. Die mens se binneste is vuil en van daar uit kom vuil en besoedelende dinge soos slegte gedagtes, moord, ensovoorts, te voorskyn! Dit is nie so dat die mens ’n skoon hart het wat maar net vuil word weens omgewingsfaktore nie (Vgl. Matt. 15:19; Mark. 7:15).

Reinheid van hart is nie iets wat deur water en seep en uiterlike seremonies bewerkstellig kan word nie (Vgl. Mark. 7).

Reeds Ou Testamentiese figure soos die digter van Ps. 51 en die profeet Jesaja, het verstaan dat ’n rein hart iets is wat ’n mens net kan kry as God dit aan jou skenk (Jes. 6:5vv.; Ps. 51:4, 12). ’n Rein hart is iets wat deur God geskep word. Alleen wanneer Gód dit aan ’n mens skenk, word hy verlos van die onsuiwerheid en dubbelhartigheid van die lewe, om uit die waarheid te lewe (Vgl. Joh. 3:21; 18:37; vgl. ook Hand. 15:9 in verband met die reiniging van die harte deur die **geloof**).

In die Ou Testament kom ’n mens die gedagte teë dat God sy gesig vir die mens verberg in diepe afkeer van hulle sonde. Vir die mense is dit dan ’n tyd van intense swaarkry. Wanneer God weer vir hulle kyk, sy aangesig oor hulle verhef, is dit vir die gelowiges rede tot groot blydskap, dit gaan weer goed met hulle! (Vgl. Job 13:24; Ps. 13:2; Ps. 27:9; Num. 6:26).

Meermale blyk ook die opvatting dat ’n gewone (sondige) mens God nie kan sien en bly lewe nie. So sê Manóag vir sy vrou: „Ons sal sekerlik sterwe, omdat ons God gesien het" (Vgl. Rigt. 13:22; Jes. 6:5; Ex. 33:20).

Wanneer die Nuwe Testament leer dat die mense wat deur Jesus Christus verlos is (en dus rein harte ontvang), God sal sien, word dit as ’n buitengewoon groot voorreg beskou: Hulle sal die wêreldregter in die oë kan kyk en nie beskaamd en angsvallig van Hom af moet wegvlug nie (1 Joh. 2:28; Matt. 25:31vv). Dit gaan nie om ’n mistieke „sien" van God reeds aan die duskant van die graf nie. Dit gaan om iets toekomstigs. Dit gaan om die blye aanskoue van God in die komende wêreld, wanneer die wêreld en sy begeerlikheid tot die verlede sal behoort (Vgl. Openb. 22:4; 1 Joh. 3:2; 1 Kor. 13:12; 1 Joh. 2:17). Hulle wat rein van hart is sal God sien, hulle sal soos die eerste mensepaar in die Paradys, in onversteurde harmonie met God leef.

(Word vervolg)

DIE JEUG GESELS

Dit wil vir my lyk asof ons tog ’n gesprek aan die gang kan kry. Dit is goed. Dit is wat ons graag wil hê. So kan die ampsdraer van die kerk in die eerste plek en die Raad vir die Belydende Jeug die soekende stem van die jongmens verneem. Maar die stem wat van die jeug uitgaan — altans van die jeug van die kerk — wil seker ook ’n bydrae maak tot die besinning oor die vrae wat gestel is. Dit wil help om die antwoorde op die vrae te formuleer. Dit is ook goed so. Mens moet net nie begin dink jy het al die wysheid in pag nie. Of dat die oplossing wat jy aanbied die absoluut korrekte is en dus vanselfsprekend algemeen aanvaar sal word nie. Jongmense is geneig om so te dink. Ons het as studente maklik alle lands- en wêreldprobleme opgelos in ’n koshuissessie na koffietyd (so 9 nm.) tot middernag. En sommer so in die verbygaan het ons nog die kerk ook op sy voete gekry! ’n Mens moet maar oppas vir so ’n houding in ’n verantwoordelike gesprek.

By die rubriek in Meimaand het ’n brief verskyn van Piet van Waveren — van Naboomspruit. (Ek wil graag glo dat dit sommer ’n onverantwoordelike glipsie was toe die vriend verwys het na die kamp te Naboomspruit as ’n poging om „van ons N.H.J.V. dié Jeugvereniging van ons land te maak." Dit is mos darem regtig nie die doel met die jeugarbeid van die kerk nie.)

Nou wil ek na aanleiding van die brief die volgende stel:

1. Ons is bly dat daar mense is wat van julle laat hoor.

2. Dit sal egter nie baat dat ons bly vassteek by die struktuur van die Raad vir die Belydende Jeug nie. Dit is heeltemal korrek — soos in Piet se brief gestel — dat die Raad ’n opdraguitvoerende liggaam is. Dit wil sê sy opdrag is omlyn in die bepalings van die kerk. As ons dit wil wysig kan dit alleen geskied deur middel van ’n beskrywingspunt na ’n Algemene Kerkvergadering.

3. Hierdie Raad kan nie die jeugwerk van die kerk doen nie. Sy taak is veral om die veld te ondersoek en voorligting en leiding te gee. Aan wie? Aan kerkrade? Ja, die werk ook aan

☐ Na volgende bladsy

GEE JULLE VIR HULLE OM TE EET

vir die Kategese

SONDAG 5 AUGUSTUS 1973.

DANIËL SE VRIENDE IN DIE VUUROOND

Daniël 3.

Die koning van Babel, Nebukadnesar, het 'n baie groot beeld gemaak. Hy roep toe al die mense bymekaar en sê vir hulle: „Julle moet hierdie beeld aanbid. Wanneer daar musiek gespeel word moet almal op hulle knieë neerval en die beeld aanbid. En die een wat dit nie doen nie word binne-in 'n vuurwarm oond gegooi."

Daniël se drie vriende was ook daar. Almal wag in 'n doodse stilte dat die musiek moet begin. Toe begin die fluit te blaas, die orrel speel — sommer baie instrumente begin speel. En kyk hoe val al die mense op hulle knieë! Nee, nie almal nie. Die drie vriende van Daniël staan nog regop. Hulle wil nie dié beeld aanbid nie. Hulle glo net in die Here. Hulle sal die Here aanbid maar niks anders nie.

„O so!" sê die koning. „Doen julle dit met opset? Wil julle nie na my luister nie? Hoekom aanbid julle nie my beeld nie? Ek sal julle nog 'n kans gee. Ek sal weer sê hulle moet op die musiekinstrumente speel. As julle dán neerval en die beeld aanbid dan sal ek julle nie straf nie. Weier julle om neer te val, gooi ek julle in die brandende vuur-oond. Daar is nie 'n ander god wat julle uit my hand sal verlos nie."

„Nee" sê hulle vir die koning. „Ons God sal ons uit die vuuroond én uit u hand verlos. Ons sal nie voor die beeld neerval en dit aanbid nie".

Toe was die koning sommer baie kwaad. Sulke astrante mense moet swaar gestraf word. „Maak die oond sewemaal warmer!" skree hy. „Bind hulle hande en voete vas", sê hy vir sy sterk manne. Hulle het hulle klere aangehou.

Die mense het hulle asems opgehou. 'n Mens kon nie eers naby die oond kom nie — só warm was dit. Almal se oë is op die oond gerig. Toe gooi hulle die drie vriende in. Alles is verby. Niemand kan in daardie oond lewe nie. Jy is sommer dadelik tot as verbrand. Ja, en dié sterk manne wat hulle gaan ingooi het, is sommer voor die bek van die oond verbrand. Hoe kan iemand dan in die oond bly lewe!

Die koning se oë rek groot. Hy is spierwit van skrik. Wat sien hy dan? Daar is vier manne in die oond. Het hulle dan nie net drie ingegooi nie? „Ja, net drie", sê hulle vir hom. Nou is daar vier wat in die oond rondloop. Hulle hande en voete is los. Hulle klere is nie eers geskroei nie! Die vierde lyk só anders! Hy lyk soos die seun van 'n god!

Koning Nebukadnesar roep hulle toe om uit te kom. En luister net mooi hoe noem hy die drie vriende: „Knegte van die allerhoogste God". Hulle kom toe uit. Die goewerneurs en al die vername manne kom toe eers mooi na hulle kyk. Ja waarlik, hulle klere het nie eers geskroei nie. 'n Mens ruik nie eers rook aan hulle nie.

Toe gee die koning weer 'n bevel. Nie om weer die beeld te aanbid nie. Nee, maar elkeen wat oneerbiedig sal spreek van die drie vriende se god, sal stukkend gekap word en sy huis sal verwoes word. Daar is nie nog só 'n god wat 'n mens só kan verlos nie.

As ons die Here liefhet en Hom gehoorsaam, dan is hy altyd naby ons. Dan sal die vuur ons nie eers brand nie.

J. H. Naudé.

SONDAG 12 AUGUSTUS 1973.

BELSASAR.

Daniël 5.

In die paleis van koning Belsasar, in die groot en sterk stad Babel, is hulle besig om fees te vier. Dit is 'n baie groot fees ook. Die koning het sommer duisend van sy groot belangrike manne genooi om die nag te kom na die fees. Al die koning se baie vroue is ook daar.

Die saal in die paleis is pragtig versier en die groot klomp mense wat daar saamgekom het is baie plesierig. Hulle eet en drink, hulle dans en maak pret. Hulle is oor niks bekommerd nie, hulle geniet net van alles wat daar is.

Toe die koning al dronk was van die wyn, het hy nog onverskilliger geword. Nee, nou is al die dinge wat hulle kan geniet nie meer genoeg nie. Nou moet al die goue en silwer bekers wat sy vader, Nebukadnesar, uit die tempel in Jerusalem geroof het, gebring word. Om uit hierdie heilige bekers, van die God van Israel te drink, sal die fees nog wonderliker maak.

Nadat die bekers gehaal is, drink hulle daaruit terwyl hulle hul afgode wat van goud en silwer, koper, yster, hout en klip gemaak is, prys. Eintlik wil hulle hierdeur wys dat hulle afgode groter en sterker is as die Here van Israel.

Maar op dieselfde oomblik sien hulle skielik 'n mens se hand wat teen die muur skryf. Die koning en al die gaste het baie groot geskrik en was baie bang. So groot het die koning geskrik dat sy hele liggaam begin bewe. In een oomblik is al die feesviering op 'n end. Benoud roep die koning dat hulle die waarsêers dadelik moet laat kom. Die hand kan hulle sien en ook die letters wat teen die witgekalkte muur geskryf word, maar nie een van hulle kan dit lees of verstaan nie. Daarom moet die waarsêers en towenaars kom, om dit te lees.

☐ Blaai om

DIE JEUG GESELS

☐ Vervolg van vorige bladsy

die jeug van die kerk is en bly in die eerste plek die werk van die plaaslike kerkraad (ook nie slegs van die sogenaamde jeugouderling nie). Daarom: Die Raad en die organiseerder wil baie graag nou voeling hê met ons jongmense, maar dit is baie beslis nie hulle taak om in elke gemeente te sorg vir die N.H.J.V. nie. Dit behoort ook baie duidelik te wees dat hulle in elk geval niks kan of wil doen sonder die medewete en samewerking van 'n kerkraad nie.

4. Wat ons beoog met hierdie gesprek is om vas te stel of die kerk met die wesenlike boodskap wat hy wil uitdra, nog by die jongmens uitkom. Aan die inhoud van die boodskap word nie getwyfel nie. Maar 'n mens moet ook die geadresseerde ken. Wie hy is? Hoe lyk hy? Wat hy aantrek en met homself in sy vrye tyd aanvang? Veral: wat is sy lewensvrae en probleme?

Bereik die kerk met 'n geykte taal en beeldspraak nog sy doel met die jongmens?

Kom ons neem van volgende maand 'n paar basiese begrippe onder oënskou.

Laat maar gerus van julle hoor!

Ds. P. A. Geyser, Posbus 91,
Delareyville.

GEE JULLE VIR HULLE OM TE EET

☐ Vervolg van vorige bladsy

Die koning besluit ook dadelik dat die een wat dit kan lees, 'n purperkleed omgehang sal word, met 'n goue ketting om sy nek en net die koning en nog een sal groter as hy in die hele land wees.

Maar al die beloftes help niks. Die waarsêers en slim manne het gekom, maar nie eers een kan die woorde lees of verstaan nie. Die koning word nou nog moedeloos ook. Is daar dan niemand wat kan help nie.

Skielik gaan die deur oop en daar kom 'n vrou in. Dis koning Belsasar se moeder. Sy weet van 'n man — Daniël. Hy het in die dae van die koning se vader, Nebukadnesar, altyd drome uitgelê, en raaisels opgelos — daarom het hy hom ook aangestel as die leier van al die waarsêers en slimste manne. Daniël leef nog — „laat Daniël nou geroep word" — hy sal kan vertel wat daar geskryf staan.

Dadelik word Daniël geroep. Hy was al oud — grys, maar nog altyd net so gehoorsaam aan die Here. Al het sy liggaam al oud geword, sy geloof en sy liefde vir die Here, was nog net so jonk en sterk. Geduldig luister hy na die koning se woorde en sy beloftes. Sonder om vir die koning bang te wees, sê hy die koning kan maar sy mooi presente vir iemand anders gee. Tog sal hy vir die koning sê wat die woorde beteken teen die muur, maar hy wil hom eers iets anders vertel.

„U weet, o koning, dat u vader 'n groot koning was, wat baie sterk was. Al die ander konings en die mense van ander lande was vir hom bang en het hom geprys. Toe het u vader te veel van homself begin dink. Hy het gemeen dat hy die grootste en sterkste in die hele wêreld was. Hy het selfs gedink hy is sterker as die Here."

„Maar die Here het hom toe van sy troon afgestoot, sodat hy nie meer koning was nie. Hy het buite in die veld gebly en gras geëet soos die diere. In die nag as hy in die veld slaap het hy nat geword van die dou. So het die Here hom gestraf totdat hy erken het dat die Here mag het ook oor die grootste koning en sterker as die koning is. Maar u, sy seun, het weer dieselfde gedoen, hoewel u dit alles geweet het. Vannag nog het u die afgode vereer en geprys, maar die Here wat u selfs die asem gee en wat jou hele lewe ken, het jy nie geëer en geprys nie. Daarom het die Here die gestuur om vir jou hierdie woorde te skryf: Mené, mené tekel ufarsin."

„Dit is die betekenis: Mené — God het u koningskap getel en daar 'n end aan gemaak; tekel — u is op die weegskaal geweeg en te lig bevind; peres — u koninkryk is verdeel en aan die Meders en Perse gegee."

Hierdie harde woorde lê Daniël uit vir die koning. Hoewel die koning heeltemal lam was, toe hy dit hoor, het hy nogtans Daniël die derde koning in die land gemaak. Maar dit was reeds te laat, want in daardie selfde nag het die vyand vir koning Belsasar doodgemaak.

Die Here laat nie met Hom spot deur mense nie. Hy laat nie toe dat mense meer van hulleself of van hulle afgode dink, as van Hom nie. As die Here met die mens praat, dan is elke woord daarvan waar — Hy doen ook soos Hy gesê het.

M. S. Grobler.

SONDAG 19 AUGUSTUS 1973
DANIËL IN DIE LEEUKUIL.

Daniël 6.

Daniël was nog in Babel. Darius was toe koning. Hy het Daniël as een van sy ministers aangestel. Daniël was baie slim. Die Here het vir hom wysheid gegee. Koning Darius wou hom toe oor die hele land aanstel. Hy sou dan seker 'n onderkoning wees. Die ander ministers was nie daaroor gelukkig nie. Daniël kan nie oor hulle regeer nie. Hulle sal 'n plan maak om Daniël dood te maak. Maar die koning was baie lief vir Daniël. Hulle sal hom nie sommer kan doodmaak nie, dan word hulle ook doodgemaak. Hulle sal hom baie goed dophou en as hy iets verkeerd doen, sal hulle dadelik vir die koning sê. Hy sal dan nie meer so baie van hom hou nie. Dit het niks gehelp nie. Alles wat hy doen, was reg en goed.

Toe kry hulle 'n ander plan. Hulle het mos gesien hoe hy drie keer — in die môre, die middag en die aand tot God gebid het. Dan het hy in sy kamer voor die oop venster gekniel. Dié venster was in die rigting van Jerusalem. Dit is mos die plek waar hy groot geword het. Die Babiloniërs het Jerusalem verwoes; die tempel van die Here is ook afgebreek. Die klompie mense wat nog daar is, kry baie swaar. Hy het vir hulle gebid en ook altyd gevra die Here moet hulle tog help om weer na hulle land toe terug te gaan.

En met wat se lelike plan gaan hulle toe na die koning toe? Hoor net wat sê hulle: „O koning, ons wens u lewe vir altyd. U is 'n goeie koning. Ons wil hê al die mense moet vir dertig dae lank alles wat hulle nodig het, vir u kom vra. Hulle mag dit ook nie van God vra nie, — net van u."

Hoe gelukkig voel die koning hieroor? Hy het nie gedink hulle dink só baie van hom nie! Maar as al die mense dit nie doen nie: „Die een wat ongehoorsaam is, moet swaar gestraf word." Hy moet in die diep kuil waar die leeus is ,gegooi word, dan kan die leeus hulle opvreet.

Die boodskappers gaan toe deur die land. Vir al die mense word gesê om vir 'n maand lank nie te bid of van iemand iets te vra nie. Hulle mag net van die koning iets vra. Daniël het dit ook gehoor. Sal hy nou vir so 'n lang tyd moet ophou om tot God te bid? Daarvoor sien hy nie kans nie. Hy het die Here lief. Die Here gee nog altyd vir hom wysheid om sy werk goed te doen en die konings se drome uit te lê. Hy sal maar nog aan die Here gehoorsaam bly.

Hy staan weer op sy knieë voor die oop venster. Die mense kan maar sien hy bid. Hy is nie skaam nie. Hy is ook nie bang nie. Hulle is toe ook gou by en sien hoe Daniël bid. Nou gou vir die koning gaan vertel.

Hulle staan voor die troon. „O koning het u nie gesê dat vir dertig dae lank niemand tot God mag bid nie?" „Ja", sê die koning, „ek het dit gesê". „En as iemand ongehoorsaam is, moet hy in die leeukuil gegooi word?" „Ja", sê die koning. „Ons het iemand gekry wat ongehoorsaam is. Daniël het hom aan u woord nie gesteur nie. Hy bid nog driemaal op 'n dag. Hy moet nou in die leeukuil gegooi word."

Toe skrik die koning. Hierdie slegte mense het hom om die bos gelei. Hulle het hom kastig geëer, maar nou sien hy hoekom hulle hom gevra het om só 'n verbod te skrywe. Dit is net om sy troue goeie dienskneg Daniël uit die weg te ruim. Daniël sal nou ongelukkig maar in die leeukuil gegooi moet word. Wat 'n koning gesê het. moes hy ook doen. Hy was hartseer. Hy kon Daniël nie help nie. As die Here hom tog maar wil help.

Daardie aand bring hulle Daniël na die leeukuil toe. Die hongerige leeus kyk op. Dit is tyd vir hulle om kos te kry. Daar kom hulle kos. Almal storm onder Daniël in om 'n deel van die kos te kry. Hulle wil hap, maar hulle kan nie. Hulle bekke is toe. Hulle kry nie hulle bekke oop nie. Hulle is tog só honger, maar hulle kan nie eet nie.

Die koning kon dié aand nie eet nie. Hy kon ook nie slaap nie. Hy was te hartseer oor Daniël. Die volgende môre is hy vroeg op. Hy gaan kyk of God nie vir aDniël gespaar het nie. Toe hy nog aankom, roep hy: „Daniël,

☐ Na volgende bladsy

Daniël, het die Here vir wie jy só lief is, jou lewe gespaar?” Hy is by die kuil. Hoor hy ’n stem? Ja waarlik, hy hoor Daniël se stem nog. Die Here het ’n engel gestuur en die leeus se bekke is toegesluit.”

„Haal hom gou uit!” beveel die koning. ’n Dik tou sak in die kuil af. Daniël word opgetrek. Die koning is tog só bly.

„Waar is daardie slegte manne? vra die koning. „Bring hulle hier en gooi hulle in die leeukuil.” Daar was nie ’n engel om vir hulle te sorg nie. Hulle is almal dadelik opgevreet.

Die koning stuur toe weer boodskappers deur die land om vir almal te sê om die God van Daniël te dien.

As ons in die Here glo en Hom liefhet en Hom gehoorsaam, is ons altyd veilig en ook altyd gelukkig.

J. H. Naudé.

SONDAG 26 AUGUSTUS 1973

ESTER.

Ester 1-5.

Hoofstuk 1:

Koning Ahasvéros, die koning van die Meders en Perse, was nie net koning oor sy eie land nie, maar van baie lande. Hy was daarom ’n baie ryk man en sy woord was wet vir al die volke van al die lande.

Daarom het hy ook in ’n groot en pragtige paleis gewoon, waar alles net so mooi en duur was, soos in geen ander land nie.

Hierdie koning het ’n groot fees gehou. In die pragtige groot tuin van sy paleis het hy die mense wat hy genooi het vir sewe dae lank laat geniet — net die beste en lekkerste van kos en wyn wat daar was. Die koning wou ook spog met sy rykdom en tuin, met sy goue en silwer bakke en marmer pilare. Uit goue bekers het hulle die lekker wyn gedrink.

Op die sewende dag was die hart van die koning baie vrolik van al die baie wyn. Om nog meer te spog voor al die mense, het hy toe gestuur om die mooiste van sy vroue te laat kom. Sy moes, met haar mooiste klere aan en met haar kroon op, na die fees kom, sodat hulle kon sien hoe mooi sy vrou is. Haar naam was Vasti.

Vasti was egter self besig met ’n fees vir die vroue en wou nie kom toe die koning haar laat roep nie. Hieroor was die koning baie kwaad. Sy raadsmanne was net so kwaad, want hulle het dadelik vir die koning die raad gegee dat Vasti nie meer koningin moet wees nie. Dit het die koning dadelik gedoen, want al die ander mans het gevoel sy moet gestraf word, anders word hulle vrouens ook ongehoorsaam.

Hoofstuk 2:

Maar toe koning Ahasvéros na ’n paar dae nie meer kwaad was nie, was hy baie hartseer en het hy na Vasti verlang. Toe sê die jongmanne vir hom, hulle moet die land laat deursoek vir al die mooiste jongmeisies, sodat Ahasvéros vir hom ’n koningin uit hulle kan kies. Ook na hierdie raad het die koning geluister.

Daar naby die koning se paleis het ’n Jood gewoon. Sy naam was Mordegai. Hy en sy vrou het ’n jongmeisie gehad wat baie mooi was. Haar naam was Ester. Maar sy was nie hulle eie kind nie. Sy was die dogter van Mordegai se oom, maar haar vader en moeder is dood toe sy nog baie klein was. Mordegai en sy vrou het haar toe aangeneem en grootgemaak en hulle was baie lief vir haar.

Toe die manne van die koning haar sien, het hulle haar ook saamgeneem na die koning se paleis. Maar Mordegai het vir haar gesê dat sy nie moet sê dat sy ’n Joodse meisie is nie, en ook nie dat sy sy niggie is nie. Dit het hy gesê omdat die Meders en Perse die Jode gehaat het.

Al die mooi jongmeisies is na die koning gebring. Ester het hy dadelik liefgekry en haar koningin gemaak in die plek van Vasti. So bly was die koning oor die nuwe koningin dat hy weer laat fees vier het, almal het ’n dag vakansie gekry en hy het nog presente ook uitgedeel.

Hoewel Mordegai nou nooit meer met Ester mag gepraat het nie, het hy nog altyd boodskappe aan haar gestuur en boodskappe van haar gekry. So het hy een keer vir haar laat weet van twee manne wat die koning wou doodmaak. Die koning het hulle laat soek en toe laat ophang.

Hoofstuk 3:

Daar was ’n ander man wat die koning se vriend was en van wie hy baie gehou het. Dit was Haman. Hy was elke dag by die koning om hom raad te gee en te help. Maar hy was ’n slegte man, wat wou hê almal moet voor hom buig asof hy self die koning was.

Mordegai wou dit nie doen nie. Hy het geweet ’n mens buig net voor die Here en nie voor ’n mens nie, al kon Haman hom daarvoor laat straf. Hieroor was Haman baie kwaad. Hy het ’n plan begin maak hoe hy vir Mordegai gaan straf — wie is Mordegai dat hy nie wil buig nie.

Toe hy uitvind dat Mordegai ’n Jood is, was hy nog meer kwaad. So kwaad dat hy nie hom alleen wou straf nie, maar sommer al die Jode. Hy sou ’n plan kry om hulle almal dood te maak. Daarom vertel hy toe aan die koning dat die Jode hulle eie wette het, en nie die koning se wette gehoorsaam nie. Die koning moet hulle straf.

Ahasvéros het dit goed gevind. Haman kan maar aangaan met sy plan en met die Jode maak soos hy wil.

Haman het toe aan al die leiers geskryf, in die naam van die koning dat al die Jode doodgemaak moet word. Op een dag, die dertiende dag van die twaalfde maand, moet hulle, oud en jonk, groot en klein, doodmaak. Al die Jode se goed kan hulle vir hulleself vat.

Hoe hartseer was die Jode nie toe hulle dit hoor nie. Hulle het gehuil en gekla, maar Haman was bly. Hy sou die volk van Mordegai ’n les leer. Daarom kan hy lekker sit en wyn drink saam met die koning.

Hoofstuk 4:

Mordegai se hart is baie seer. Hy weet dat ’n wet van koning Ahasveros sekerlik sal gebeur. Die dag waarop die Jode doodgemaak moet word, is al gemerk. Hy het sy klere geskeur en as op sy kop gegooi, so hartseer is hy.

Maar sy niggie, Ester, het van sy groot hartseer gehoor en ’n boodskapper na hom gestuur. Die man moes gaan uitvind waarom Mordegai dan so hartseer is. Mordegai was baie bly oor die man wat na hom toe gekom het. Hy vertel hom alles wat Haman se plan was met die Jode. Hy vertel hom ook dat die koning gesê het Haman kan maar sy plan uitvoer. Nou vra Mordegai dat Ester tog by die koning moet gaan mooi praat dat hulle nie doodgemaak word nie.

Daar was ’n wet dat niemand na die koning mag gaan, as hy hom nie laat roep het nie. As iemand ingaan in die saal waar die koning op sy troon sit, sonder dat hy geroep is, kan die koning hom laat doodmaak. Maar as hy ingaan en die koning steek sy goue septer na hom uit, kan hy inkom en lewe.

Hiervoor was Ester bang. Ook sy mag nie ingaan as sy nie geroep is nie. Maar Mordegai het vir haar laat weet dat sy ook sou sterf saam met die Jode, want sy is een van hulle.

Ester was ’n dapper vrou. Sy het vir Mordegai laat weet dat al die Jode in die stad bymekaar moet kom en drie dae vas. Sy en haar diensmeisies sou ook vas. Dit het Mordegai en die Jode en Ester toe gedoen.

Hoofstuk 5:

Op die derde dag het sy haar klaargemaak. Sy het gegaan ter wille van haar mense. Sy was tevrede om dood gemaak te word vir haar eie mense en het gesê: „Kom ek om, dan kom ek om.” Sy het haar koninklike klere aangetrek en voor die saal van die koning gaan staan. Net toe die koning

☐ Blaai om

DIE KINDERS SE HERVORMER

SONDAG 5 AUGUSTUS 1973

DANIËL SE VRIENDE IN DIE VUUROOND

Daniël 3.

Koning Nebukadnesar het van 'n groot beeld gedroom (Daniël 2). Hierdie beeld se kop was goud, sy bors van silwer, sy buik van koper, ensovoorts. Toe Daniël die droom van die beeld verklaar het, het hy dit vir koning Nebukadnesar genoem dat die goue kop die ryk van Nebukadnesar self voorstel. Toe Daniël die droom en sy uitlegging aan Nebukadnesar vertel het, was Nebukadnesar verstom. Hoe kan iemand vir jou vertel wat jy droom? Nee, sê Daniël toe, dis nie **hy** nie, maar God self wat die droom aan hom bekend gemaak het. Nou hoor Nebukadnesar, die heiden, vir die eerste keer van die God van Daniël, die lewende God. So beïndruk was die koning dat hy sommer daar en dan besluit dat die God van Daniël 'n wonderlike God is. Iemand wat beslis vereer en geëer moet word. Maar werklik godsdienstig is Nebukadnesar nog glad nie.

Hoe meer hy oor die beeld nadink, waarvan hy gedroom het, hoe meer besluit Nebukadnesar dat hy darem self 'n wonderlike koning is. Reken nou net, dat **sy** koninkryk so belangrik en groot is, dat dit deur 'n goue kop voorgestel word. En hoe meer Nebukadnesar nog verder nadink oor sy eie grootheid, hoe meer raak die God van Daniël op die agtergrond. Tog so jammer dat almal nie weet hoe belangrik hy, Nebukadnesar is nie. Maar dit kan mos reggemaak word. Hy sal self 'n goue beeld maak en almal uitnooi om te kom kyk. Dan sal almal mos sien hoe groot en ryk koning hy is.

So gesê, so gedaan. Nebukadnesar laat nie gras onder sy voete groei nie. Sommer gou-gou toe staan die allermintige groot beeld in die dal Dura. Ja, dit moet in die dal staan, sodat almal rondom op die koppies en kranse kan sitplek kry om dit te aanskou. En dis van pure goud. Dit skitter en blink, want Nebukadnesar is die grootste en rykste en belangrikste koning van alle konings.

Maar daar moet darem 'n program ook wees, amper so-iets soos 'n konsert, met baie musiek en dan sal die beeld se onthulling laaste op die program wees. Nee, daar is nog iets — net om seker te maak dat almal sal weet hy is die magtigste koning van alle konings, voer Nebukadnesar nog 'n ekstra item op die program in. Sodra die konsert 'n hoogtepunt bereik, met al die dawerende musiekklanke, dan moet almal neerval op die grond en die beeld aanbid! Met ander woorde, Nebukadnesar wil 'n afgod van sy beeld maak. En dié wat nie neerval en die beeld aanbid nie — daar naby staan 'n vuurwarm oond! Natuurlik sal almal die beeld aanbid. Wie wil nou graag in 'n vuurroond gegooi word vir so 'n nietige dingetjie soos om jou knieë te buig voor 'n afgod!

Maar Nebukadnesar het nie rekening gehou met die ware God nie. Die God van Daniël en sy drie vriende, Sadrag, Mesag en Abednego, wat ook óns God is, is groter as Nebukadnesar en sy goue beeld. Hy is magtiger as vuur of wat ookal. Toe almal neerval op hulle knieë staan daar eenkant drie jong manne wat net één God ken, en Hy is nie 'n goue afgod nie. Hierdie drie is die drie vriende van Daniël. Ons weet nie waar Daniël was nie, want hy word beslis nie genoem nie, maar ons weet as Daniël by was, hy ook nie voor die beeld sou buig nie. Nebukadnesar is buite homself van woede. Die drie vriende word voor die koning geroep. Miskien het hulle nie mooi reg verstaan nie. Ja, dit is natuurlik wat gebeur het, hulle het die bevel nie mooi duidelik gehoor nie. Nee, hulle het tog goed gehoor, sê hulle. Hulle buig net nie voor 'n afgod nie. Hulle God sal hulle red. Nebukadnesar lag 'n groot lag. Watter God sal hule kan red? Daar is niemand so groot soos Nebukadnesar nie. Hy sal hulle wys. Maak die oond sewe keer so warm en gooi die drie rebelle daarin, is sy bevel. Dan sal almal ook sommer kan sien hy wat Nebukadnesar is, verdra geen nonsens van iemand nie, al is hulle sulke mooi, dapper en belowende jong manne.

So gesê, so gedaan. Eers word hulle geboei, waarom weet ons nie. Dan word hulle in die oond gegooi. Die soldate wat die ingooiwerk doen, brand oombliklik dood, maar dit is kleinigheid. Dan verstar die groot koning. Iets laat hom verskrik word. Blykbaar is daar 'n deur in die oond, sodat 'n mens binne-in die oond kan kyk. Wat laat Nebukadnesar so verskrik lyk? Wat sien hy in die oond wat sy oë so laat rek? Daar stap nie drie manne in die oond rond nie maar vier. En die vierde lyk bonatuurlik, soos 'n God. Dis ongehoord. Niemand het nog so iets gesien of beleef nie. Die boeie is ook weg en die vier mense stap rond in die vuur asof dit die koelste plek op aarde is.

Skielik is Nebukadnesar nie meer so 'n groot koning nie. Daar is Iemand oneindig groter as 'n aardse koning en daardie Iemand is God. Hy beskerm sy knegte, al is dit in 'n vuuroond. Toe die drie jong manne uit die oond stap, is die vierde weg. Nebukadnesar moet nou erken dat die God van Sadrag, Mesag en Abednego die ware God is. Die reuk van die vuur is nie eens aan hulle klere nie en almal kan vir hulleself sien dat hulle niks makeer nie.

☐ Na volgende bladsy

GEE JULLE VIR HULLE OM TE EET

☐ Vervolg van vorige bladsy

haar sien, was hy bly, want hy was baie lief vir haar. Dadelik steek hy sy goue septer uit na haar en nooi haar in.

Toe sy voor die koning staan, wou hy van haar weet: „Wat wil jy hê, koningin Ester, of wat is jou versoek?" Sy moet net vra en hy sal gee al is dit ook die helfte van al sy goed. Al wat sy vra is dat die koning en Haman saam met haar moet kom eet van die ete wat sy vir hulle voorberei het.

Aan tafel het die koning weer gesê sy moet net vra en hy sal alles gee wat sy vra. Weer nooi sy toe die koning en Haman om die volgende dag saam met haar te kom eet dan sal sy vir hom sê wat sy so graag wil hê.

Na die ete was Haman baie bly. Hy het eintlik by sy vrou en vriende gaan spog. Hy was nou so groot en belangrik dat die koningin hom alleen saam met die koning na die ete genooi het. Môre gaan hy weer saam met die koning daar eet. Daarby was hy ryk en het baie seuns gehad. Die mense het hom almal geprys en gegroet. Net vir Mordegai haat hy, want hy wil nie buig en groet nie. Toe gee sy vriende en vrou hom die raad om 'n groot galg te bou en Mordegai die volgende dag daar op te hang. Dit sou hy doen.

M. S. Grobler.

Vragies:

Wie was die drie jong vriende van Daniël?

Hoekom is hulle in die vuuroond gegooi?

Watter koning het gedink dat hy die grootste koning op aarde is?

Wat het met die jong manne in die oond gebeur?

Wie was die vierde man in die oond?

SONDAG 12 AUGUSTUS 1973.

BELSASAR.

Daniël 5.

Die drie vriende van Daniël, Sadrag, Mesag en Abednego se regte Joodse name was eintlik Hananja, Misael en Asarja. Ook Daniël se naam is verander na Beltsasar. Nou sal ons in die volgende verhaal weer meer van Daniël hoor, of Beltsasar soos hy genoem is.

Na Nebukadnesar se dood, het 'n ander koning oor Babel regeer. Hierdie Babiloniese koning se naam was amper soos Daniël s'n, naamlik Belsasar. In Daniël 5 word genoem dat Nebukadnesar sy vader was. Miskien moet ons aanneem dat Nebukadnesar sy oupa was, of grootvader. Hoe dit ookal sy, hierdie Belsasar het oor Babel geheers en hy het besluit om 'n groot fees te hou. Al die belangrike mense is na die fees genooi en daar was wyn in oorvloed.

Toe die fees nou op sy lekkerste was en almal begin dronk word, wou Belsasar so 'n bietjie spog met sy rykdom. Hy maak dus dieselfde fout as Nebukadnesar, naamlik om te dink dat hy die enigste groot koning op die hele wêreld is. Om te wys hoe groot en ryk en magtig hy is, laat Belsasar al sy goue en silwer bekers haal. Baie van hierdie goue en silwer bekers was geroof en gesteel uit die tempel van die Here in Jerusalem, toe Nebukadnesar Jerusalem verower het.

Belsasar laat die goue en silwer bekers haal en laat daar wyn ingooi. Toe begin hy en al die belangrike mense om uit hierdie bekers te drink. Sekerlik het Belsasar ook gespog met sy pragtige skat. Maar wat hy vergeet het was dat dit gesteelde goed was uit die tempel van die Here.

Terselfdertyd toe Belsasar en sy vriende so lekker drink, gebeur daar eits wonderliks. Belsasar kyk nog so na die wit mure van die paleis, toe verstar sy oë in sy kop. Hy wil skreeu, maar sy keel trek toe, want daar teen die muur verskyn skielik 'n hand met vingers, sonder arm, sonder kop, sonder lyf, net 'n hand met vingers! En terwyl Belsasar kyk, begin die hand teen die wit kalk van die muur te skryf, en die hand skryf: Mene, mene, tekel, ufarsin! Die koning word bleek van skrik, sy knieë word soos water en angstig, benoud en hard roep hy na sy geleerde mense. Hulle moet kom lees en verklaar wat teen die muur geskrywe staan. Die een wat kan verklaar wat die skrif beteken, sal met purper beklee word, met 'n goue halsketting om die nek en hy sal so 'n soort van Eerste Minister gemaak word.

Die geleerdes stel die koning egter teleur. Niemand kan die skrif lees of verklaar nie. Die koning raak desperaat. Hy het nou nie meer lus vir wyn of drinkery uit goue en silwer bekers nie. Hy wil weet wat die geheimsinnige hand teen die muur geskryf het. Dan kom die koningin in die saal en sy noem die naam van Beltsasar of Daniël ,soos ons hom ken. Daniël word dadelik gehaal en hy sê dadelik vir die koning dat die Here sy God vir hom die geheimsinnige skrif sal verklaar. Maar eers preek Daniël so 'n kort prekie vir die koning. Hy vertel reguit vir die koning hoe 'n goddelose koning hy is. God het moeg geword en toornig vir sy goddeloosheid en God het besluit om hom te straf omdat hy hom verhef het teen die Here en omdat hy wat Belsasar is, die goue en silwer voorwerpe van die Here se tempel uit Jerusalem geneem het om daaruit te drink. Dan verklaar Beltsasar, of Daniël, die geheimsinnige skrif en wat hy verklaar is glad nie gunstig vir Belsasar nie, inteendeel dit spreek van oordeel en dood. As ons die woorde direk verklaar, beteken dit: Getel, getel, geweeg en brokstukke! Daniël verklaar dan verder wat hierdie woorde beteken: **Getel:** God het u koningskap getel en daar 'n einde aan gemaak. **Geweeg:** U is op die weegskaal geweeg en te lig bevind. **Brokstukke** (Ufarsin): U koninkryk sal in stukke verval, omdat 'n ander nasie, die Meders en Perse, u land sal verower.

Alles het toe net so gebeur soos Daniël voorspel het. In daardie selfde nag is Belsasar doodgemaak en die Meders en Perse het die land verower. Dit gebeur met konings en mense wat hulle teen God verhef.

Van hierdie Meders en Perse hoor ons nog meer in die volgende lessie.

Vragies:

Wat was Daniël se ander naam?

Wat het Belsasar met die goue en silwer bekers gemaak?

Waar het hierdie goue goed vandaan gekom?

Watter geheimsinnige woorde het God op die muur geskryf?

Wat het hierdie woorde beteken?

SONDAG 19 AUGUSTUS 1973.

DANIËL IN DIE LEEUKUIL.

Daniël 6.

Toe Belsasar dood is, het die Meders en Perse die land van Babel verower en 'n sekere Darius het koning geword. Hierdie Darius was al redelik oud toe hy koning geword het. Ons lees dat hy alreeds twee en sestig jaar oud was. Ons moet egter onthou dat Daniël en sy vriende ook nie meer so jonk was nie. Wat vir ons wonderlik is, is die feit dat Darius nou alreeds die derde koning is wat oor Babel regeer, en tog bly Daniël geëerd en gerespekteerd. Hierdie vreemde koning wat nou regeer sien dadelik hoe 'n wonderlike man Daniël is. Hy stel hom aan as een van drie hoofministers oor al die land se honderd en twintig provinsies. Voorwaar 'n groot eer. Maar dit is net omdat Daniël so 'n godvresende man is. Drie maal op 'n dag bid hy tot die Here en in alles roep hy die Naam van die Here aan. Ons kan dus met vrymoedigheid sê dat Daniël waarlik 'n kind van die Here was.

Maar Darius is 'n heiden. Hy weet niks van die Here af nie en dit traak hom nie wie Daniël se God is nie. Solank Daniël net sy werk as minister goed doen, is Darius tevrede. En ons lees dat Daniël sy werk só goed gedoen het, dat Darius besluit het om hom die hoofminister oor almal te maak.

Toe die ander ministers en hoë mense en administrateurs hiervan hoor, is hulle dadelik met jaloesie en naywer vervul. Om te dink dat 'n Jood bokant hulle aangestel word! Nee, dis te veel gevra. Nou weet ons mos dat jaloesie sommer gou-gou die boetie word van haat en as 'n mens eers begin haat, dan begin jy nou-nou aan moord dink. En dit is presies wat hierdie jaloerse mense begin dink. Hulle kom bymekaar en beplan hoe hulle van Daniël ontslae kan raak. Maar hulle kan niks doen as die koning nie so sê nie. Met ander woorde, die koning moet eers 'n wet maak en as Daniël die wet oortree, dan sal hulle met hom klaarspeel. Maar-watter soort wet kan hulle nou deur die koning laat maak wat Daniël sal vang? Skielik dink hulle aan iets. Ja-nee, hulle gaan tog van Daniël ontslae raak. Op sy werk as minister kan hulle niks sê nie, want Daniël is 'n getroue en eerlike man wat sy werk netjies en nougeset doen. Maar sy godsdiens, a! daar gaan hulle hom vang. Hulle weet Daniël bid driemaal op 'n dag tot die Here en daarmee sal hulle hom vang.

Nou gaan die slegte mense met 'n sluwe plan na die koning. Hulle vertel eers vir hom hoe 'n wonderlike

☐ Blaai om

DIE KINDERS SE HERVORMER

☐ Vervolg van vorige bladsy

koning hy is. Dan kom hulle met 'n versoek: Sal hy 'n wet maak wat verbied dat enige mens vir dertig volle dae tot enige god bid? Darius is 'n heiden, soos ons alreeds gesê het. Dit klink nie soos iets vreesliks, hierdie versoek van die jaloerse raadsmanne nie. Natuurlik sal hy aan hulle versoek voldoen.

So gesê, so gedaan. Die wet word gemaak en verseël as wet van die Meders en Perse. Wat gaan Daniël nou doen? Gaan hy ook ophou bid tot God? Nee, Daniël steur hom hoegenaamd nie aan die wet nie. Hy hou by sy gewoonte. Drie maal per dag bid hy tot die Here. Dit is net wat die slegte mense wou hê. En wat is die straf as iemand 'n wet van die Meders en Perse oortree? Ja, julle het reg geraai. So 'n iemand moet dadelik in die leeukuil gegooi word.

Dadelik word Daniël aangekla by die koning. Die koning skrik. Hy het nooit kon dink dat die vreeslike wet wat hy gemaak het, Daniël se dood sou veroorsaak nie. Hy hou baie van Daniël, want Daniël is 'n uiters knap minister. maar wet is wet. Daniël word gegryp en in die leeukuil gegooi. So ja, dis net wat die slegte mense wou hê. Nou is dit klaarpraat met Daniël. Môre sal net sy bene daar in die leeukuil rondlê, want leeus is altyd honger vir vleis.

Maar die Here het anders besluit. Konings kan maar wette maak en slegte mense kan maar kwaadpraat, die Here beskerm sy kinders. Het die leeus toe vir Daniël opgevreet? Vroeg die môre het die koning haastig opgestaan. Die hele nag het hy nie 'n oog toegemaak nie. Nou weet hy wat die slegte mense se planne met Daniël was. Maar sou Daniël se God hom gered het? Met 'n treurige stem roep die koning na Daniël en wonder bo wonder, daar antwoord Daniël uit die leeukuil. Darius is oorstelp en dan antwoord Daniël: „My God het die leeus se bekke toegesluit omdat ek niks verkeerd teen u gedoen het nie."

Darius is woedend vir die slegte mense en verbaas oor die mag van die God van Daniël, wat ook ons God is. Dadelik laat Darius die slegte mense in die leeukuil gooi en die leeus was reg vir hulle. Hulle het nog nie eens grondgevat nie, of die leeus het hulle verskeur. En toe het Darius erken dat daar net één God is, en dit is die God van Daniël.

Vragies:

Wie was die nuwe koning van Babel?

Waarom het die slegte mense jaloers geword?

Watter plan het hulle teen Daniël beraam?

Wat het hulle met Daniël gedoen?

Hoe is Daniël gered en wat het hy vir die koning gesê?

SONDAG 26 AUGUSTUS 1973.

DIE GESKIEDENIS VAN ESTER.

Ester 1-5.

Nog 'n verhaal wat hom afspeel in die tyd van die Meders en Perse, is die verhaal van Ester. Toe was Darius nie meer koning nie, maar sy seun Ahasveros.

Die verhaal van Ester is 'n pragtige verhaal van hoe 'n Joodse meisie koningin van Persië geword het en hoe die Here die Jode beskerm het in 'n vreemde land. Maar net soos die Here die Jode beskerm en gered het, so beskerm Hy ons ook elke dag as ons op Hom vertrou.

Die verhaal van Ester is kortliks soos volg: Net soos Daniël en sy vriende, van wie ons nou heelwat weet, was daar ook nog duisende ander Jode in die land van Persië. Hulle is daarheen weggevoer deur Nebukadnesar, toe hierdie koning van Babel vir Jerusalem verower het en ook die goue en silwer bekers uit die tempel van die Here geroof het.

Hierdie koning Ahasveros het 'n groot fees gehou en toe die fees op sy lekkerste was, het hy die koningin laat roep om vir almal te wys hoe mooi sy was. Haar naam was Vasti. Maar sy het geweier om voor die koning te verskyn en die koning het toe so kwaad geword dat hy haar afgedank het as koningin en uiteindelik met die jong Joodse meisie Ester getrou het. Ahasveros het egter nie geweet dat sy 'n Joodse meisie was nie.

Intussen het Ester 'n oom gehad met die naam van Mordegai en hy het gedurig by die paleis rondgesit om te sien en te hoor hoe dit met Ester gaan. Ahasveros het ook 'n raadgewer of minister gehad met die naam van Haman, 'n baie slegte man. Almal het voor Haman gebuig omdat hy so 'n belangrike man was. Net Mordegai het nooit voor hom gebuig nie en dit het Haman so woedend gemaak dat hy besluit het om nie net vir Mordegai aan 'n hoë galg op te hang nie, maar sommer op een dag ook al die Jode in die hele land dood te maak. Wat hy nie geweet het nie, was dat die koningin Ester ook 'n Jood was!

In hierdie tyd gebeur dit egter dat die oom van Ester, Mordegai, terwyl hy daar by die paleis sit, hoor hoe die twee wagte by die deure van die paleis 'n plan beraam om die koning Ahasveros te vermoor. Mordegai het dit aan die koning vertel en die twee poortwagters is summier opgehang. Hierdie daad van Mordegai is mooi opgeteken in die dagboek van die koning. 'n Ander naam vir so 'n dagboek, is 'n Kroniek.

Terselfdertyd is Haman besig met bose planne om al die Jode te laat uitroei en eerste op sy lys is natuurlik Mordegai. Nou gryp die Here egter weer in. Ahasveros lê en rondrol in sy bed. Hy kan nie aan die slaap raak nie. Dit alles kom van die Here. Naderhand maak Ahasveros sy dagboek oop en begin daarin te lees en hier lees hy van Mordegai wat sy lewe gered het. Nou is die koning wawyd wakker. Hy laat roep sommer in die middel van die nag sy hofdienaars en vra hulle of Mordegai enige beloning ontvang het, omdat hy die koning se lewe gered het. Nee, hy het niks ontvang daarvoor nie. Nou beplan die koning iets groots om Mordegai te vereer. En terwyl hy nadink, het dit al vroeg in die môre geword en juis op daardie oomblik kom Haman by die koning aan. Hy het al klaar 'n allemintige galg opgerig om Mordegai aan op te hang. Hy het nog net die koning se finale woord nodig. Teen hierdie tyd was briewe al oor die hele land versprei, deur toedoen van Haman en met goedkeuring van die koning, dat op 'n sekere dag al die Jode vermoor moes word.

Toe die koning egter vir Haman sien, en nog voordat Haman iets kon praat, vra die koning hom wat se eer hy aan iemand kon doen wat aan die koning 'n groot diens bewys het. Haman dink toe dat die koning sekerlik vir hom, Haman, in gedagte het om te vereer. In fyn besonderhede beskryf Haman toe hoe so 'n man vereer moes word. Toe kom die verpletterende slag. Gaan doen net soos jy gesê het aan Mordegai, is die koning se bevel. Verneder en vol haat moes Haman toe omdraai en Mordegai gaan vereer. Hy kan toe mos onmoontlik vir die koning vra om Mordegai op te hang.

Volgende week sal ons hoor wat toe verder gebeur het en hoe die Here die Jode gered het uit die hand van Haman.

JOGA – TEGNIEK TOT SELFVERLOSSING

Inleiding en agtergrond:

Die oorsprong van joga vind ons in die godsdienswêreld van Indië, daardie land wat vir die Weste elke dag meer en verrassender ontdekkings inhou. Indië verteenwoordig duisende jare se kultuur en godsdiens, wetenskaplike insigte en tegnieke. Oor alles hang die sfeer van die raaiselagtige, vanweë die feit dat Indië vanaf die vroegste tye in streng isolasie geleef het. Na die noorde is hy effektief teen die res van Asië afgegrens deur die Himalaya-gebergte, terwyl die see die res van sy grense teen vreemde invloede beskerm. Voeg daarby die groot uitgestrektheid van sy oppervlakte, die vrugbaarheid van sy grond, die gereeldheid waarmee die Moesonreëns kom en die groot mensemassas wat daardie land bewoon en ons kry 'n idee van die faktore wat die Indiese wêreld help vorm het. Die uniekheid van die verskynsel Indië, word verder geïllustreer deur die feit dat hy moeilik by 'n algemene beskrywing van Asië ingesluit kan word. Indië kan ook nie by die Weste gereken word nie. Indië is 'n verskynsel op sy eie wat vir beide Europa en Asië groot geheimenis inhou.

DS. P. J. VAN DER MERWE

Een van die treffendste eienskappe van die Indiese wêreld is die wyse waarop dit deur die eeue heen vreemde invloede en invallers geabsorbeer het. Die inval wat voor die aanbreek van die twintigste eeu die groot invloed op Indië uitgeoefen het, was die inval van die Indo-Araiese stamme in die middel van die derde millenium voor Christus. Hierdie inval het onder andere tot gevolg gehad dat die Indiese taal drasties verander is. Soook die fisiese voorkoms van die Indiërs. Tog het die ou inheemse kultuur op verskeie wyses bly voortbestaan. Die invallende Ariërs het Indies geword en in verskeie opsigte die inheemse kultuur en godsdiens oorgeneem. Na die Indo-Ariërs het daar deur die eeue verskeie ander invalle gevolg, dog nie een van hulle het 'n soortgelyke invloed op Indië gehad nie. Wat die naaste hieraan gekom het was die invalle vanuit Persië, waardeur 'n Islamse stempel op 'n deel van die bevolking afgedruk is en wat in die moderne tyd Pakistan en Bangla Desj tot gevolg gehad het.

Dit was die bekende godsdienswetenskaplike, Mircea Eliade, wat aangetoon het dat joga teruggaan op die oudste godsdienstige tradisies van Indië. In joga het ons dus vir 'n groot gedeelte 'n oorblyfsel uit die voor-Ariese tydperk. Dit is dan ook geen wonder dat ons in die joga-filosofie die meeste van die oer-Indiese opvattings van mens en wêreld terugvind nie.

Indiese Godsdienswêreld Monisties:

Anders as die Bybelse beskouing van mens en wêreld, waarvolgens God die skepping uit niks in aanskyn geroep het, kan die Indiese mens- en wêreldbeskouing as 'n monisme bestempel word. Volgens die Bybelse gedagte moet daar 'n wesenlike onderskeid getref word tussen die bestaan van God en die bestaan van die skepping. Die bestaan van God is van niks afhanklik nie. Selfs al sou die skepping met sterre, planete, natuur, mense, in 'n enkele oomblik verdwyn, sou dit niks aan die bestaan van God doen nie. Hy is volledig, selfstandig en outonoom. Daarenteen is die skepping volledig van God afhanklik vir sy voortbestaan en instandhouding. Op die oomblik as God dit so wou en sy voorsienigheid van die skepping terugtrek, sal die skepping terugkeer tot die niks waaruit dit geskape is.

Volgens die Indiese sienswyse was daar egter van die begin af 'n basiese oerstof waaruit alles geskape is. Uit hierdie oerstof is gebore nie alleen die aarde en die hemel nie, maar ook mense en die gode. Menslikheid en goddelikheid deel dus dieselfde bestaan en maak bloot twee dimensies van dieselfde werklikheid uit. Daar is dus net een werklikheid en alles wat hierdie werklikheid uitmaak, is vir alle tye aan hierdie werklikheid verbonde. Selfs dié dinge wat lyk of hulle verouder en vergaan, verdwyn nie regtig nie, maar gaan oor in ander verskynningsvorme. Lewende dinge wat sterf ervaar dieselfde. Wat vandag 'n slang was, kan môre 'n plant wees en miskien uiteindelik 'n mens.

Hierdie monistiese wêreldbeeld (monisme: daardie sienswyse wat beide geskape werklikheid en goddelikheid tot een oerbeginsel terugvoer), vind ook in die Indiese opvatting van tyd en geskiedenis sy neerslag. Volgens die Indiese opvatting maak die tyd 'n eenheid uit. Tyd val basies in twee dimensies uiteen: nou en dit wat nie nou is nie. Verlede en toekoms is bloot twee fasette van dit wat nie nou is nie. Daar word dus nie so skerp tussen verlede en toekoms onderskei as wat ons dit doen nie. Wat gister was, kan net sowel eergister gebeur het of dalk nog môre. Die geskiedenis beweeg in 'n sirkelgang (Die Bybelse gedagte is dat die geskiedenis in 'n reguit lyn beweeg: die geskiedenis het 'n definitiewe begin en 'n einde). Hierdie werklikheid het ook geen einde nie. Alles wat hierdie werklikheid deel, is vir tyd en ewigheid daaraan verbonde.

Dit kan nie anders as dat hierdie ietwat newelagtige beskouing van tyd en werklikheid 'n taamlike pessimistiese lewensbenadering tot gevolg gehad het nie. Nou moet in alle eerlikheid gesê word dat daar in die Indiese godsdienswêreld ook sekere tradisies leef wat 'n bepaalde positiewe lewensbenadering voorstaan. Tog het die Indiese godsdienstradisies waarin askese en mistiek 'n belangrike rol speel, die naaste aan die hart van die oer-Indiese mens- en wêreldbeskouing gekom. Sulke tradisies is byvoorbeeld die Brahamanisme, die klassieke Boeddhisme en Joga.

Joga nie godsdiens nie:

Dit moet verstaan word dat joga nie self 'n godsdiens is nie, maar as 'n asketiese tegniek en meditasiemetode binne verskeie Indiese godsdienste beoefen word. Joga gaan baie ver terug in die geskiedenis van Indië. As ons die bevindinge van Mircea Eliade aanvaar, kom dit daarop neer dat die wortels van joga teruggaan sover as 3000 na 4000 jaar voor Christus. Dit was egter die vermaarde Hindoegeleerde, Patanjali, wat in die tweede eeu voor Christus 'n samevattende werk oor joga geskryf het (genaamd **Yoga-sutras**) wat tot vandag toe as die klassieke voorbeeld en vorm van joga aanvaar word. Die waarde van Patanjali se werk was daarin geleë dat hy ou joga-tradisies en tegnieke, asook verskeie joga-sisteme saamgebring en tot 'n harmonie georden het. Wanneer die woord, joga (hou verband met ons woord, „juk"), gebruik word, moet begryp word dat dit die versamelnaam vir 'n magdom variasies van sisteme en tegnieke verteenwoordig. Vir ons doeleindes hier sal ons net na die sisteem van Patanjali verwys.

☐ Blaai om

JOGA-TEGNIEK

☐ Vervolg van vorige bladsy

Alhoewel joga vir die grootste gedeelte uit tegniek bestaan, word dit gedra deur 'n mens- en wêreldbeskouing wat nou aansluit by die klassiek-Indiese sienswyse. Daarvolgens word hierdie lewe gesien as 'n ellende en vernedering. Die verbintenis van die mens met die kosmos word gesien as die bron van al sy ongeluk en pyn wat verdiep word deur onkunde. Onkunde is om die normale as die normale te aanvaar. Kennis wat die poort is na bevryding en verlossing, is om te soek na dit wat gewoonweg as abnormaal beskou word. Joga wil hierdie kennis dien. Joga streef in sy diepste wese na verlossing uit hierdie sogenaamde vernedering en pyn. Volgens die joga-filosofie kom verlossing neer op die verlies van identiteit en die uiteindelike mistieke eenwording met die oerstof of oerbeginsel waaruit alles, volgens die Hindoefilosofie, gebore is. Saligheid is om opgelos te word in daardie oerstof, of oergees. Saligheid is om verlos te word van die vermoeienis en las van hierdie ewige werklikheid en terug te keer na daardie toestand wat geheers het voordat die huidige bedeling gebore is, volgens die Hindoefilosofie.

Joga-filosofie betref ook die mens. Volgens joga is die mens 'n samestelling van twee elemente, tewete (a) 'n liggaamlik-vleeslike element en (b) 'n geestelik-intellektuele element. Die identiteit van die mens waaraan 'n groot deel van sy pyn en ellende verbonde is, hang direk saam met die feit dat hy 'n liggaam het. Deur sy liggaam is die mens solidêr met die wêreld en juis dit is sy ongeluk. Verlossing beteken dus vir 'n groot deel om hierdie solidariteit te deurbreek en die mens van die las van sy liggaam te verlos.

Joga depresiasie van mens en wêreld:

So kom joga neer op 'n verregaande depresiasie van mens en wêreld. Dit verg sekerlik nie veel insig om in te sien hoe radikaal die joga-filosofie verskil van die Bybelse waardering van mens en wêreld nie. Hoewel die Bybel ons leer van die sondeval en dat die mens en skepping daardeur boos geword het, vind ons ook in die Bybel baie duidelik 'n positiewe waardering van mens en wêreld. God se liefde gee sin aan hierdie bestaan. Sonde bring ellende, maar Christus bring geluk en vreugde. In Christus het God die mens geleentheid gegee om homself met nuwe oë aan te sien. Daarom word die kerk van Christus gekenmerk deur 'n positiewe en optimistiese benadering van die mensewêreld en lewe. Die kerk is nie van die wêreld nie, maar tog in die wêreld en wel in die wêreld totdat Christus haar taak afgehandel ag.

Hierby sluit ook 'n ander Bybelse gedagte nou aan, naamlik dat die mens 'n onverdeelbare eenheid is. Christus leer dat die Wet vir die ganse mens geld. Daarom is die gedagte wat by 'n groot deel van die Christendom geld, naamlik dat die mens 'n samestelling van gees en liggaam is, van buite-Bybelse oorsprong en moet na alle waarskynlikheid na die klassieke Griekse filosofie teruggevoer word. Dié gedagte wat dus direk ooreenstem met die van die joga-filosofie, kan nie anders as om eweneens 'n depresiasie binne die Christendom van die mens en die materiële wêreld tot gevolg te hê nie. Die resultaat was die askese en kloosterwese van die Middeleeue.

Die Kerkhervorming verteenwoordig egter 'n revaluasie van die mens en sy wêreld juis omdat die Reformatore so sterk na die Bybelse gedagtes teruggekeer het. Veral die Calvinisme stel die gedagte van die gelowige wat sy loopbaan as 'n beroep en roeping beskou. Dit is dan ook nie te verbaas dat dit die Protestantse lande was wat op die voorpunt van die Industriële Omwenteling gestaan het en tegnologiese ontwikkeling gelei het nie, omdat gelowiges in die lande geleer het om die lewe met 'n optimisme tegemoet te gaan. Die effektiewe verskil tussen die lewenshouding van Wes-Europa en Indië sien ons duidelik in die feit dat die een 'n ontwikkelde land is van ongekende vitaliteit, terwyl die ander slegs deur die instroming van Westerse tegnologie, kultuurgoedere en kapitaal en met groot moeite vermag het om 'n sekere mate van ontwikkeldheid te bereik, wat egter gedurigdeur bedreig word deur oorbevolking en korrupsie. Die depresiasie van mens en wêreld is nog steeds 'n ernstige remskoen in die ontwikkeling van Indië en sal so bly solank as wat die basiese Indiese opvatting van mens, wêreld en werklikheid onveranderd bly.

(Aanstaande maand: die tegniek van joga).

Die gewaarskude kerk, wat hom altyd weer laat waarsku, is die enigste kerk wat mag en kan bestaan by die genade van God.

— Prof. E. L. Smelik.

UIT GEMEENTES

VRYBURG WY KERK IN

Op 19 Mei 1973, was dit 'n heuglike dag in die veelbewoë geskiedenis van die gemeente, toe die nuwe kerkgebou ingebruik geneem kon word.

In 1943 is die gemeente afgestig deur dr. P. W. Venter met 13 lidmate. Worsteljare het daarop gevolg totdat die kerksaal in 1951 ingebruik geneem is. Gedurende 1958 aanvaar ds. J. B. J. van Rensburg die beroep hierheen in kombinasie. Geleidelik het die gemeente gegroei en is die Hervormde lidmate wat wyd versprei woon, weer ingeskakel. Vanaf 1966 word die gemeente bearbei deur dr. H. G. van der Westhuizen tot die begin van 1970. Daarop volg 'n tydperk van vakature waartydens een beroep na die ander vrugteloos uitgebring is. Eers in September 1971 ontvang die gemeente weer 'n eie predikant, maar steeds in kombinasie. Die area wat tans vanuit Vryburg bearbei word, is nagenoeg gelykstaande aan twee-derdes van die grootte van die Vrystaat!

Gedurende die tydperk waarin die kerkgebou opgerig is, is ook 'n pragtige, doelmatige pastorie gebou en reeds betrek. Tans is die ledetal 229. Dit is met nederige dankbaarheid teenoor die Here wat sy kerk in stand hou, dat hierdie handjievol Noord-Kaaplanders hulle nuwe kerkgebou aan Hom kon wy. Ook by hierdie geleentheid, 30 jaar na die afstigting, het dr. P. W. Venter die wydingsrede gelei, en was die vorige twee predikante behulpsaam met die nagmaalsdienste.

N. M. Heyneke.

---

400 JAAR HERVORMDE DIENSTE IN DELFT.

Ter geleentheid van die feit dat op 3 Augustus 1572 die eerste hervormde kerkdiens na die kerkhervorming in die Nederlandse stad Delft gehou is, het die kerkraad besluit om 'n herdenkingsdiens te hou.

Wat maak die Dooie See dood? Omdat dit altyd net ontvang sonder om ooit iets te gee. Waarom is dit dat baie Christene koud is? Omdat hulle al die tyd ontvang en nooit gee nie.

— D. L. Moody.

Die Gesprek tussen Diaken en Lidmaat

DR. P. J. THEO KOEKEMOER

My opdrag, as ek dit reg verstaan het, lui dat aan ons diakens leiding gegee word oor die **gesprek tussen lidmaat en diaken.** Nou is dit 'n merkwaardige ding wat my opgeval het, dat die vakgebied van die teologie wat hieraan moet aandag gee, die „Pastorele Psigologie" besonder veel aandag geskenk het en steeds gee aan die aard van die gesprek tussen **predikant** en lidmaat, die sogenaamde „pastorale gesprek", waarmee baie nou saamgeweef is die gesprek tussen **ouderling** en lidmaat. Feit is egter dat in 'n hele teologiese biblioteek ons so goed as niks kon vind in verband met die **„diakonale gesprek"** uit pastoraal psigologiese oogpunt nie! Daar is wel baie boeke geskryf oor die **amp** van die diaken. Aan **prinsipiële** besinning ontbreek dit nie; ook nie in ons kerk nie. ('n Goeie stuk werk oor die diakens-amp, wat elke diaken behoort te besit kom uit die pen van prof. dr. Ben Engelbrecht.) Wat wel ontbreek is 'n deurdringende besinning oor die **diakonale gesprek** tussen **ampsdraer** (die diaken) en lidmaat, of nie-lidmaat. (Die kwessie van 'n gesprek met die nie-lidmaat, die volkome buitekerklike, word hier nie bespreek nie, alhoewel sekere van die sake wat ons gaan aanstip ook daarop betrekking kan hê).

Voordat ek tot die gesprek kom, wil ek net weer konstateer dat ek gevra is om oor 'n klein **onderafdeling** van die amp van die diaken te praat. Dit word selfs deur die kerk die **laaste** genoem onder die sewe afdelings wat die arbeidsveld van die diaken omvat! Nadat die kerk die Bybels goed „verantwoorde woord **Barmhartigheid"** gebruik het, deur te sê dat die gemeente sy roeping vervul tot die diens van **barmhartigheid** deur die diakonaat omskryf (Art. 172) die kerk die omtrek van hierdie diens soos volg:

a. Die sorg vir die siekes, oues van dae en invalides.

b. Die sorg vir die opvoeding van verweesde en verwaarloosde kinders.

c. Die sorg vir die behoeftige weduwees.

d. Die verlening van bystand by moeilikheid in die gesinslewe.

e. Die hulpverlening aan die wat in maatskaplike en ekonomiese moeilikhede verkeer.

f. Om verder **alles te doen** ter bevordering van die diens van die barmhartigheid.

g. **Om nie alleen met uiterlike gifte nie, maar ook en veral met vertroostinge uit die Woord van God aan die armes en ellendiges hulp te bewys!** (DIE GESPREK DUS).

Dit betref die arbeidsveld van die diaken. Dit is veral oor hierdie laaste deel van die arbeidsveld, ons mag wel sê, „laaste maar nie die minste nie", waaroor ons moet besin.

U sal ons egter vergun om tog vooraf heel kortliks te wys op 'n prisipiële saak, wat 'n **primêre** faktor is by die **bepaling van die gesprek** tussen lidmaat en diaken. Ons hoor oor en oor dat ons in die kerk die diakensamp so **verskraal** het ,dat die diaken 'n blote „geld"-insamelaar is wat soms sommer maar sy seun kan stuur om die „kerkgeld" te gaan haal.

Wat gaan doen die diaken eintlik by die mense? Geen katkisant kon hierdie vraag nog nie beantwoord nie. „Hy gaan kollekteer", hy gaan geld haal! En dit is nou juis wat die diaken **nie** gaan doen nie, dit is **nie die doel** van sy besoek wanneer hy op die sewepuntige arbeidsveld (Art. 127) besig is nie. Die kollekte, **nee „offergawe"**, kom as 'n **logiese** gevolg daarby. Soos vrugte van 'n boom die boom **tot** 'n waardevolle boom maak, so offer die lidmaat uit **dankbaarheid** vir wat God alles in en deur onse Here Jesus Christus vir hom/haar/hulle, as enkeling of gesin, en vir die hele wêreld, bewerk het, deur sy **versoeningsdood.** Die diaken kom met huisbesoek ook nie in sy hoedanigheid as 'n vriend nie (geen beswaar dat hy met sy wyksmense bevriend raak nie), maar hy kom **in die Naam van onse Here Jesus Christus.** Nou het die kerk die Bybel nog altyd so verstaan, ook in sy Belydenisskrifte en Kerkordes, dat God se werk in Jesus Christus drieërlei van aard is. Christus se werk was **profeties, priesterlik** en **koninklik.** Om hierdie drie groot woorde te verstaan, verg geen spesiale teologiese kennis nie. 'n Profeet is die een wat **preek** en sê: „so sê die Here", 'n koning is die een wat regeer en die priester is die een wat met die **offers** werk. Dit is die drie Bybelse „kanale", die drie **ampte** wat in die gemeente van die Heer ingestel is (Efes. 4:11 en 12 en Kol. 1:28). Moet nou nie dink dat die „gewone" lidmaat by die Heer se werk **uitgesluit** is nie en slegs die „manne in swart pakke" in sy diens staan nie. Dis 'n ontsettende misverstand; dis jammer dat langs die eeue-oue pad wat die kerk geloop het iets vergete geraak het, die Bybelse gedagte dat elke gelowige by die priesterlike werk ingeskakel is, juis daar waar die diaken inpas! Sonder om te beweer dat hierdie drie ampte waterdig afgebaken kan word, kan ons maar vir alle praktiese doeleindes sê:

a. Die predikante vervul die profetiese amp — hulle preek.

b. Die ouderlinge vervul die koninklike amp — hulle regeer die kerk.

c. Die diakens, bygestaan deur die gemeente, vervul die priesterlike amp, die diakens in heel besondere sin, die gemeente in meer algemene sin, dat uiteindelik elke gelowige priesterlike diens moet verrig.

Kom die diaken nou na die huisgesin, dan kom hy namens Jesus Christus die Hoëpriester, wat sy lewe aan die kruis geoffer het, tot versoening tussen God en mens. Gaan neem die diaken sy sitplek met huisbesoek in sonder om hierdie een sentrale gedagte vas te hou, dat hy nie **op** sy „rondte" uit is om geld in te samel nie en 'n bietjie „geselskap te hou" nie, dan betree hy die vlakte van 'n gewone **kollektant!** En die ergste wat ons nog van gehoor het is dat dit soms so gaan dat „die geld" sommer so staan-staan in ontvangs geneem word en die lidmaat gou-gou die boek moet teken. Alle simpatie met die diakens van wyke met 20 gesinne! Menings verskil en smaak verskil maar geen wyk behoort groter as tien gesinne te wees nie. Daarvoor moet die kerkraad, onder leiding van die predikant toesien.

Ek is gevra om te praat oor die **gesprek** tussen diaken en lidmaat, derhalwe het ek die vrymoedigheid om te vra dat die diaken eers moet **gaan sit**, en die kerkraad se verantwoordelikheid is dat hy nie „op sy senuwees" moet gaan sit, al loerende na sy horlosie nie, omdat negentien huisgesinne na hierdie een nog wag nie.

Nou kan die broeder natuurlik nie gaan sit sonder **om te praat** met die mense nie. In Suid-Afrika loop so 'n **„priesterlike"** gesprek soos volg:

a. Oor die gesondheid; hoe gaan dit?

b. Oor die wind en die weer, koue en hitte, reën of droogte?

c. Oor die fantastiese spel van 'n Frik du Preez — die sentrale tema van die gesprek, onderwyl die huisvrou 'n koppie tee inbring.

d. „Man, voor ek loop, hier's die boek. Het jy iets vir die kerk?" Die boek word geteken!

e. „Baie dankie. Goeie nag".

☐ Blaai om

DIE GESPREK TUSSEN DIAKEN EN LIDMAAT

☐ Vervolg van vorige bladsy

Nou het wyle dr. K. Gravemeyer tydens sy kort maar waardevolle ampsbediening onder die Hollanders in Suid-Afrika, dit aan die adres van die predikante gestel dat 'n **ampsdraer** met huisbesoek „deur die welstand van die varke en kiepe moet deurdring," om tot die **saak** te kom **waaroor dit gaan.**

Nou sou dit net so verkeerd wees van die diaken om as'tware met die deur in die huis te val en te sê: „ek is bly dit gaan goed, maar vergeet nou maar die rugby en die koue winter, kom sit julle almal hier, want ek wil julle **toespreek** oor my priesterlike werk." Nee, elke volk het sy eie geaardheid. Ek weet vir 'n feit dat die Hollandse ampsdraers baie gouer tot die eintlike punt in 'n **kerklike** besoek kan kom as ons. Ek herinner my hoe baie twak ek met die twakboere van Rustenburg ook tydens huisbesoek gepraat het. (Daar was maar min van hierdie tabakboere, hierdie gawe, vriendelike en offerende mense). As die **predikant** dan gevaar loop om in die plae oor die twak verstrik te raak, des te meer die diaken (en ouderling) wat miskien self 'n tabakboer is.

Ons staan dus hier voor die konkreetheid van 'n kerklike gesprek wat gaan slaag of misluk, na gelang die **ampsdraer** onthou of vergeet dat hy daar sit as iemand wat 'n **priesterlike** gesprek moet voer, hoe gebrekkig of stamelend dit ookal mag wees. Die genoemde gesprek oor die klimaat en rugby moet niks meer wees nie as 'n „aanloopbaan" voordat jy opstyg na die hoëre dinge" waarvan ons sing „hoog omhoog die hart na bowe". Nou hoef die diaken waarlik nie te dink dat ons hier betoog dat hy 'n soort ouderling moet wees om 'n kerklike (geestelike) gesprek aan te knoop nie, dat ons nou verwag dat hy selfs 'n **soort van predikant** moet wees wat uit die Bybel moet praat nie. Nee, as hy goed geluister het na die **bevestigingsformulier** sal dit hom wel byval dat hy ook met „vertroostinge **uit die Woord van** God na die mense toe moet gaan. Of van wanneer af is dit slegs die werk van die ouderling en predikant om saam met 'n huisgesin te bid? En aan die broeder wat sê dat hy nie in die openbaar kan bid nie, vra ons, wil u nie **probeer** om dit aan te kweek nie, al sou u begin met die „Onse Vader", in alle opregtheid? Nee, die diaken begin **nie** om regerend-vermanend in die koninklike amp van die ouderling tereg te wys nie; hy begin met 'n **priesterlik-ontfermende** belangstelling in elke lid van die gesin se vreugde en smart, vooruitgang of agteruitgang, blydskap en teleurstelling.

„Vergewe" my dat ek hier op 'n oënskynlik onbenullige sakie wys, maar wat tog van groot belang is. 'n Ampsdraer gaan sit voordat hy met die mense praat, hy gaan nie in 'n gemakstoel lê, met die een hand onder die kin en in die ander hand die sigaret nie. Daarmee bedoel ons ook nie dat hy moet gaan sit asof hy 'n laaistok ingesluk het nie, dis net so verkeerd! Hy gaan sit heel **natuurlik** en kan gerus maar dan die een en dan die ander been oormekaar laat rus. Onthou; u is besig om selfs in u sit 'n **atmosfeer** te skep waarin 'n kerklike gesprek moet plaasvind. Ons het dit genoem dat die kerk se diakonaatbeskrywing **eerstens** met die siekes te doen het. Toe skrywer van hierdie stuk siek gelê het in die hospitaal, het 'n welmenende broeder by my bed die gemakstoel nadergetrek, en behalwe dat hy daarin gaan lê het, het hy telkens met die een voet die katelpoot liggies geskop. Dit het my, as siek mens, onbeskryflik geirriteer; **die** besoek was net soos die siekte self „'n beproewing". In so 'n atmosfeer is enige gesprek soos 'n skip wat strand.

Om hierdie diakonale gesprek nader te bepaal moet daarop gewys word dat enige iemand wat met mense werk een ding vooraf moet weet. Omdat 'n mens nie 'n stuk materiaal is soos hout of yster nie, bestaan daar geen **resep** om met 'n mens so te praat, dat jy as ampsdraer die aangesprokene deur 'n bepaalde gesprekstegniek gaan „skaaf" en „sny" soos jy met die stuk gevoellose en willose hout en metaal kan doen nie. Van die Ontwikkelingssielkunde het ons geleer dat die mens se lewe deur verskillende stadia gaan, en dat jy op elkeen van die stadium 'n ander soort kontak, 'n ander soort gesprek met dieselfde mens sal moet voer. Hierdie stadia van suiglingsjare, vroeë-kinderjare, laat-kinderjare, die puberteit, die adolessent, die volwassene, die middeljarige, diegene in die oorgangsjare en die mens op hulle „ou dag" telkens in andersoortige gesprek sal moet voer in elkeen van hierdie lewensstadiums. Om 'n kind in sy puberteitsjare (12-15) wat in hierdie tipiese weerbarstige jare teen die ouers (en baie ander mense), met 'n sedepreek bed toe te stuur, om 'n vrou (of man) in die moeilike **oorgangsjare** (by almal ook nie ewe moeilik nie) in die tipiese terneergedruktheid (sg. Invalusie-melangolie) 'n „preek" af te steek, het jy beslis nie bygedra tot jou priesterlike roeping om **„hulp te verleen by moeilikheid in die gesinslewe" nie** (Art. 172 (E)). Van die Persoonlikheidsielkunde het ons geleer dat elke mens 'n eie persoonlikheid, 'n psigies en liggaamlike samestelling van sy eie is. Die een gesin is nie 'n duplikaat van die ander gesin nie, want as dit die geval was, sou ons u kon voorsien met 'n „resepgesprek" wat u kan toepas by elke huis, 'n resep vir elkeen van genoemde lewensstadia. Dit is byvoorbeeld ten enemale so dat die mensdom, wanneer jy 'n gesprek probeer aanknoop, in twee groot groepe ingedeel kan word, die een groep leef meer na **buite,** is meer spontaan, hartlik en praat maklik; daar is by hulle responsie. Die ander groep is meer in sigself gekeerd, stil, teruggetrokke en sê aanvanklik net „ja" of „nee" op wat jy ookal mag sê. Party sê darem nog „ja-nee". Maar nou is dit tog ook so dat baie mense albei hierdie uiterste trekke van die introversie (in sigself gekeerd) en ekstroversie (na buite belewend) gematigd in hulle persoonlikheid het. En nou weet ek teen die tyd dat sommige van hierdie broeders diakens moontlik kan sê: „Ek wil dadelik uit my amp losgemaak word want ek beskik nie oor 'n graad in die Sielkunde nie". Nee, nie een van die twaalf uitgestuurdes het oor hierdie „kwalifikasies" beskik nie, maar nadat hulle in Sy „leerskool" was kon Hy hulle uitstuur. Ek glo ook nie dat een van die eerste sewe diakens gehoor het van „puberteit" en „Invalusiemelangolie" van die oorgansjare nie en nogtans het hulle die werk gedoen. Nee, broeders en susters, u is in die leerskool om u priesterskap te kan beoefen voordat u nog bewus was daarvan, tydens u doop. Sedert u aan moedersknie verkeer het, het u gehoor van die groot Diaken, God die Vader van sy ontfermende belangstelling en liefde vir die hele wêreld (Joh. 3:16), u het met die Bybel groot geword, u is gekatkiseer, u kry elke Sondag u „opleiding" vanaf die kansel. En met die gang van die jare kom ook die lewensrypheid deur die „leerskool" van die lewe. Laat niemand jou jonkheid verag nie, skryf die apostel Paulus aan sy jong vriend Timotheus. Bowendien staan u nie alleen nie. U het gewoonlik 'n ouder-

☐ Vervolg op bladsy 32

Die Hervormer

AMPTELIKE ORGAAN VAN DIE

NED. HERV. KERK VAN AFRIKA

Geregistreer aan die Hoofposkantoor as 'n Nuusblad.

Uitgegee deur die
Ned. Hervormde Kerk
van Afrika

Intekengeld: R1.00 per jaar.

Die blad verskyn in die begin van elke maand. Stukke vir publikasie moet die redakteur op die allerlaatste bereik, dertig dae voor publikasie.

ADVERTENSIETARIEWE:
Geboortes, verlowings en huwelike R3.00 vir 'n maksimum van 60 woorde, en 3 sent per woord bo 60 woorde, vooruitbetaalbaar

Handelsadvertensietariewe op aanvraag beskikbaar van:

Die Advertensiebestuurder,

DIE HERVORMER,
Posbus 18061 — Hercules.

Advertensies moet aan die advertensiebestuurder gestuur word nie later as 6 weke voor datum van publikasie nie.

As 'n foto geplaas moet word R7.00 ekstra vir die maak van drukkersblok.

Gedruk deur
N.H.W.-PERS,
Posbus 18061, Hercules.
Telefoon 77-2188/9.

Amptelike Berigte

BEROEPE PREDIKANTE:

Aangeneem:

Ds. J. P. Labuschagne van Leeudoringstad na Alberton-Wes.

Ds. D. G. Steyn van Westonaria na Pollakpark-Springs.

Ds. J. P. B. Blignaut van Turffontein na Zwartruggens.

Ds. J. P. Snyman van Eendragt na Potgietersrust-Wes.

Ds. H. C. Coetzee van Oos-Londen na Elandspoort.

Bedank:

Dr. C. J. Mans van Krugersdorp-Oos na Wonderboompoort.

Ds. D. J. Claassens van Crosby na Outjo/Otjiwarongo.

Ds. P. R. Prinsloo van Carletonville na Odendaalsrust/St. Helena en Losberg.

Ds. P. J. de Beer van Eikenhof na Boksburg en Meyerton.

Ds. C. L. van den Berg van Vereeniging na Roodepoort.

Ds. A. N. J. D. Alberts van Naboomspruit na Waterval Boven.

Ds. S. P. Pretorius van Bethal na Vryheid.

Ds. J. P. B. Blignaut van Turffontein na Evander en Breyten/Carolina/Chrissiesmeer.

Ds. A. J. Conradie van Potchefstroom-Studente na Johannesburg-Wes.

Ds. J. L. van Staden van Potgietersrust na Potgietersrust-Wes.

Ds. J. A. P. van Tonder van Fonteinedal na Ebenhaezer.

DOODSBERIGTE

IN MEMORIAM

Dit het die almagtige God behaag om die siele van hierdie ons 'tans gestorwe broeders en susters, tot Hom te neem. Hulle liggame is aan die aarde toevertrou in die vaste en sekere hoop van die opstanding tot die ewige lewe deur ons Here Jesus Christus wat die vernederende liggaam aan Sy verheerlikte liggaam gelyk sal maak.

In liefdevolle herinnering dink ons terug aan ons ontslape dierbares wat ons vooruitgegaan het en nou rus van hulle arbeid. Ons mis hulle, maar treur nie oor hulle soos die ander wat geen hoop het nie. Ons dank God vir wat hulle deur sy genade beteken het.

ENGELBRECHT: Pieter Willem — van ons weggeneem deur die dood ons liefste eggenoot vader, groot- en oorgroot vader in die ouderdom van 75 jaar 11 maande. Na 'n huwelik van amper 49 jaar, oorlede op 28.3.1973. Ons swyg want dis die Heer se wil.

— Bedroefte eggenote, kinders, klein- en agterkleinkind. Ons Herberg, Bronkhorstspruit.

F. E. Engelbrecht.

GROTER OFFERS AAN DIE KERK? ONMOONTLIK!

In die buiteland, soos byvoorbeeld in Nederland, word kerkgeboue, en onder hulle pragtige monumentale katedrale gesloop, omdat hulle „Sondae bykans leeg staan" en dit om verskillende redes, eerstens omdat die groot middeleeuse en ander kerkgeboue meesal in of naby die stadsentrums geleë is vanwaar baie lidmate na die buitewyke verhuis, en tweedens omdat die offers vir die kerk afgeneem het.

Nou wys dr. H. Schroten in Hervormd Weekblad daarop, dat deur lidmate beweer word: „Die geboue kan nie onderhou word nie, die inflasie en die voortgaande waardevermindering van die geld maak dit onmoontlik." Daarop antwoord hy: „Onmoontlik? In hierdie welvaartstyd? Gaan u inkome dan nie elke jaar met 'n aantal persente omhoog nie?

Verhoog u in dieselfde mate u vrywillige bydrae aan die kerk? Oorweeg elke jaar voor die aangesig van die Here wat die diens van Christus vir u werd is!"

Ook ons in Suid-Afrika kan gerus dit ter harte neem. Ons offers kan nie bly wat dit al die jare was nie, juis ook omdat ons almal meer verdien, en ons geldwaarde verminder en die kerk dus meer nodig het.

Sal ons nou vir alles meer betaal, selfs vir sigarette en drank, maar vir die kerk dieselfde as byvoorbeeld tien jaar gelede?

DIE GESPREK TUSSEN DIAKEN EN LIDMAAT

☐ Vervolg van bladsy 30

ling wat u kan saam vra. In besondere gevalle van ernstige siekte of moeilikheid in die gesin, wanneer u sien dat u self die probleem nie sal kan oplos nie, bring u dit eerstens onder die aandag van u ouderling en dan onder die aandag van die predikant. Waarom eerstens die ouderling? Omdat die ouderlingsamp in die kerk gruwelik oor die hoof gesien word. (Male sonder tal het ek aan katkisante gevra, voordat ek die formulier vir die bevestiging van ampsdraers met hulle behandel: „Julle sê die diaken **kollekteer** en die predikant **preek**, maar wat doen die ouderling?" Dan is daar 'n doodse stilte. Die mees skokkende antwoord wat ek nog gekry het was dit: „Dominee, hy bring die basaar se kollektelys want die diaken het die kollekteboek!" (Ons beklemtoon; daar is 'n driemanskap, u is nie alleen nie.)

Nou is dit seker een van die basiese dinge wat 'n ampsdraer moet onthou, in hierdie geval die **priesterlike** ampsdraer, dat die heel eerste gesprek met die nuwe intrekker die vereiste aan u stel dat u die mense se **vertroue moet wen.** U ken hulle nie, u weet nie hoe hulle staan teenoor die kerk nie. Vir al wat u weet was hulle in die vorige gemeente slegs „boeklidmate" wat die kerk gebruik het vir dood, doop en troue, die „D.D.T.-mense". Kry maar eers die „aanloopbaan". Om dan tot die punt te kom om vas te stel of hulle kerklike kontak gehad het, kan u vra: Wie is die predikant van die kerk op daardie plek? Is dit nog 'n nuwe gemeente? Het hulle al 'n kerk gebou? Is dit 'n groot of klein gemeentetjie? Dan kan u byvoorbeeld iets vertel oor u eie gemeente, waar die kerkgebou staan, wie die predikant is, die jaarlikse diensrooster (indien enige) aan hulle oorhandig. MOET ASSEBLIEF NIE MET U EERSTE HUISBESOEK KOLLEKTEER NIE. LAAT U KWITANSIEBOEK IN DIE MOTOR. Indien hulle aandring daarop om dadelik 'n offergawe te gee, kan u die kwitansieboek in die motor gaan haal. U sê egter vir hulle: „Ek het gedink om vanaand net met u **kennis te maak** en u in te lig oor sake rakende ons gemeente en dat ek met my volgende besoek „die boek sal bring". Dit is baie goed indien ouderling en diaken kan saamgaan, veral met die eerste huisbesoek. U oorhandig ook die nuwe adres aan die predikant. U en/of die ouderling reël dat die attestate oorgeplaas word. Verder kan u uitvra na die wel en die wee van al die kinders, getroud en ongetroud. Die mense moet die indruk kry dat u as ampsdraer van Christus **in hulle belangstel.** Nou het ons u hierbo gewaarsku dat sommige mense, introverte, meer „geslote" is vir 'n gesprek. Wees versigtig om so 'n teruggetrokkenheid nie dadelik as weerstand of onvriendelikheid aan te sien nie. Indien u met die eerste besoek sterk weerstand en werklike onvriendelikheid raakloop, moet nooit die fout maak om dit met weerstand van u kant af te beantwoord nie. Luister geduldig na die klagte teen die kerk. Dis baie keer slegs 'n **verdedigingsmeganisme** omdat hulle self skuldig voel. Dis dikwels slegs 'n rookwolk. Indien emosie met emosie beantwoord word, is veel verlore. Bly kalm. Laat daar 'n uitspoeling (katarsis) van gemoedere plaasvind. Dis dikwels 'n „afblasing" teen die kerk en sy ampsdraers. Dan kan u maar sê, nadat hulle „uitgepraat" het: „Nouja broeder/suster, in hierdie gemeente sal ons van ons kant ons bes probeer en ons hoop van harte dat u in ons kerk gelukkig sal voel en van u kant af sal saamwerk. Dit is in elk geval nie die diaken se taak **alleen** om met die vitterige lidmaat 'n gesprek te kry nie. Daar is ouderlinge en predikante ook.

Maar nou is daar die „moelike" gedeelte. Daar lê iemand siek in die huis of u verneem dat 'n nabye bloedverwant pas begrawe is, u verneem van een of ander teleurstelling, van watter aard ookal, wat die familie moes ondervind. U kan kwalik sê dat u môre die ouderling en predikant sal vra om „'n gebed" te kom doen! U moet probeer om, hoe selfbewus u moontlik self ook voel, daar-en-dan, voordat u die huis verlaat onthou; **„om nie alleen met uiterlike gifte nie maar ook met innerlike vertroostinge uit die Woord van God aan die armes en ellendiges hulp te bewys."** U behoort dus voordat u 'n gebed doen by sulke besondere gevalle, eers die Bybel te neem. 'n Diaken sal goed doen om 'n paar Skrifgedeeltes vir verskillende lewensomstandighede te kan oopslaan. Buitendien moet u altyd onthou dat God se Woord voorop en eerste moet spreek (Bybellees); en **daarna** die gebed, die mense se **antwoord** en sy **woord.**

In hierdie **konkrete** situasie waar u by bogemelde **besondere** gevalle van siekte, ouderdom, beproewing (droefheid) die Bybel in die hand neem, is u onmiddellike probleem: wat moet ek **hier en nou** lees? Kom ons kyk nou, gemaklikheidshalwe na slegs een boek in die Bybel, die Psalmboek. U merk bokant die psalms sekere opskrifte wat dui op besondere **lewenssituasies:**

Psalm 6: 'n Boetpsalm in groot benoudheid; 9: Danksegging vir 'n groot verlossing; 11: Wees nie kleingelowig nie; 17: Gebed om redding. 23: Die Here is my Herder; 27: Die Here my lig en my Heil; 31: Klagte, gebed en dank; 38: Gebed in krankheid (Ook Psalm 41); 39: Gebed in aanvegtinge; 40: Gelukkig is hy wat op die Here vertrou; 43: Hoop op God; 46: God is 'n toevlug; 57: My hart is gerus; 62: Stil tot God; 66: Loflied na die lyding; 71: In die Ouderdom — verlaat my nie!; 86: Geroep om hulp; 88: In groot donkerheid; 91: In die beskerming van die Allerhoogste; 106: God bly getrou; 121: „Ek slaan my oë op . . ."; 127: Sonder die Here, alles tevergeefs; 130: Uit die dieptes roep ek U aan . . .; 131: Berusting; 146: God is die enigste ware Helper.

'n Diaken hoef dus nie „verbouereerd" vanaf Genesis tot Openbaring te blaai en te soek na wat die Bybel te sê het vir die ellendiges nie! Slegs een Bybelboek het al **veel te sê** in verband met u priesterlike amp „om nie alleen met uiterlike gifte nie, maar ook en veral met **vertroostinge uit die Woord van God** aan die armes en ellendiges hulp te bewys." En wat van die Bergrede van ons Here Jesus Christus (Matt. 5)?

Sodoende het u gesprek met die mense uitgemond in die „gesprek" VAN GOD met dieselfde mense. Dit plaas die KROON op u besoek en gee dieper sin en betekenis aan u eie gesprek. So word u diaken van die Groot Diaken, God, deur ons HERE JESUS CHRISTUS, ons enigste HOëPRIESTER.

Naskrif:

Uit die verslae van die verskillende Werksgroepe van die kerk, blyk dit dat op die Algemene Kerkvergadering van 1973 die Diakonaat van die kerk en aanverwante sake aandag sal geniet Ons merk byvoorbeeld op dat daar werkstukke (studierapporte) beskikbaar is oor onder andere:

1. Die Priesterskap van die gelowiges.

2. Studie oor pastoraal-sielkundige arbeid.

3. Studie oor herstelling van kommunikasie-versteuring.

4. 'n Nuwe konsep-diakensformulier. (Hieroor is ons dankbaar dat daar 'n nuwe, meer Bybels-saaklike formulier in wording is; 'n saak wat ook die aandag geniet van ons Susterskerke.)

Ook sal daar weer opnuut besin word oor die funksie van die vrouediaken (diakones) wat reeds op die laaste Algemene Kerkvergadering in beginsel goedgekeur is.

BETREKKINGS VAKANT.

Oos-Transvaalse Vereniging van Verstandelik Vertraagdes (W.O. 2870) te Lydenburg.

Die volgende aansoeke word ingewag:

1. **Hoof:** Manlik: Moet verantwoordelikheid aanvaar en beheer uitoefen oor die skool, koshuise en alle administrasie. (94 leerlinge) Kwalifikasies wat vir indeling in Kategorie D vereis word en wat 'n erkende onderwyskwalifikasie insluit. Minimum ondervinding 6 jaar.
Salarisskaal: R6000x300-R6600. **Diensaanvaarding:** 1 Januarie 1974.
Beëindiging van diens: Skoolkwartaal vooraf kennis gee.

2. **Assistent-Onderwyser:** Kennis van Hout- en Metaalwerk (Bedryfskennis) 'n vereiste. Graad sal 'n aanbeveling wees, of vorige ondervinding by 'n spesiale skool. — **Salarisskaal:** 70% van T.O.D. salarisskaal, kategorie en ondervinding in aanmerking geneem.
Diensaanvaarding: So gou as moontlik.
Beëindiging van diens: Skoolkwartaal vooraf kennis gee.

3. **Senior Huismoeder:**
Salarisskaal: R2040x120-2400x150-3450.
Salaris sal aangepas word volgens ondervinding.
Toelae: Skoen- en uniformtoelaag word betaal.
Diensaanvaarding: So gou as moontlik.
Beëindiging van diens: Kalendermaand kennisgewing.

4. **Tuinopsigter:**
Salarisskaal: R2040x120-2400x150-3450.
Salaris sal aangepas word volgens ondervinding.
Diensaanvaarding: So gou as moontlik.
Beëindiging van diens: Kalendermaand kennisgewing.

Algemeen: Die volgende geld vir alle bostaande poste:

a) Vakansiebesparingsbonusse.
b) Pensioen: Wenakker Pensioenskema. Werknemer dra 5% van salaris by en die werkgewer stort dieselfde bedrag.
c) Aansoeke moet vergesel word van tenminste twee getuigskrifte sertifikate om opleiding te staaf, en dienssertifikate.
d) **Sluitingsdatum:** Alle aansoeke moet die onderstaande adres voor 31 Julie 1973 bereik.
Wenakker, Posbus 137, Lydenburg.

AANDAG

PROSTAATKLIERLYERS

'n Nuwe geneesmiddel vir die prostaatklier vinnige verligting en langdurig ook vir alle nier en blaas kwale en ook vir aambeie. Slegs R3.35 k.m.b. geen k.b.a. bestellings.

TJEKS MET KOMMISSIE.

Regstreeks van Mev. R. Muller
Pk. Krugerspos,
Lydenburg.

VERGROTINGS
in
LEWENSKLEUR
van u eie
KIEKIE OF NEGATIEF

W. E. CAREY
APTEKER
Posbus 177 — Krugersdorp

MIKE JONKER BIED AAN: DIE FANTASTIESE REEKS „YAMAHA-ORRELS" met volle outomatiese ritme

NUUT GEBRUIK

YAMAHA-ORRELS

MICHAEL JONKER, 'n groot orreldeskundige wat spesialiseer om die beginner gou te laat speel.

Hy sê: „Ek sien uit daarna om u te ontmoet en vir u huisgesin 'n gratis demonstrasie te reël tot u gerief sonder enige koste wat ook al."

U kan my daagliks kontak by 31-1356

☐ 5 JAAR WAARBORG
☐ GEEN DEPOSITO
☐ ORREL en KLAVIERE VANAF R5 per week.
☐ GRATIS DEMONSTRASIES

ONS VOORRAAD VAN ORRELS IS DIE BEKENDSTE TER WÊRELD EN U KAN DIE TROTSE EIENAAR VAN SO 'N ORREL WEES.

MUSIEK BOUTIQUE

7de STRAAT 7, MELVILLE — TELEFOON 31-1356

PISTORIUS

POSBUS 9, POTGIETERSRUS

Koöperatiewe, Private en Staatsverskaffers:

☐ 95,62% LEO Dolomitiese Landboukalk
☐ 96,6% ALLESCA Super Kalistiese Lbk.
☐ KALKSTEENAMMONIUM NITRAAT 26% N
☐ AMMONIUMSULFAAT 21% N
☐ SINK Bemestingstof

ONS PRESTIGE
U WAARBORG

Etlike treinvragte daagliks.
Geen vertraging.

Beskou die saak kalm-
uit u gesin se oogpunt.

Is u gesin ook so onbekommerd en rustig?

AVBOB se omvattende gesinsversekering bied die beste en eenvoudigste vorm van voorsorg. Dit verseker landswye diens van gehalte en stabiele waarde. Ons 50 jaar van ondervinding is u waarborg.

Ons beskou die saak kalm – uit u oogpunt.

AVBOB

'n Hand van versekering

LID VAN DIE AFRIKAANSE VERBONDGROEP
AV